

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Jaka Niki Vuerich

MEDNARODNOPRAVNI STATUS TAJVANA V MEDNARODNI SKUPNOSTI

Diplomsko delo

Ljubljana 2007

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Jaka Niki Vuerich

Mentor: redni prof. dr. Bojko Bučar

Somentor: doc. dr. Milan Brglez

MEDNARODNOPRAVNI STATUS TAJVANA V MEDNARODNI SKUPNOSTI

Diplomsko delo

Ljubljana 2007

MEDNARODNOPRAVNI STATUS TAJVANA V MEDNARODNI SKUPNOSTI

Diplomsko delo obravnava kitajsko–tajvansko problematiko v luči priznanja Tajvana kot države in polnopravnega subjekta mednarodnega prava. Izvor problema tiči v sporu med deklarativno in konstitutivno teorijo priznanja držav, saj prva priznanje razume le kot konstatiranje obstoječega statusa, kar pomeni, da je obstoj države neodvisen od samega akta priznanja, medtem ko konstitutivna teorija priznanje države smatra kot ključni kriterij državnosti. Tajvan izpolnjuje vse kriterije, ki po občem običajnem mednarodnem pravu zadostujejo za tretiranje neke države kot subjekta mednarodnega prava. Otok ima stalno naseljeno prebivalstvo; ozemlje, ki obsega otok Tajvan, otočje Pescadores ter otoka Kinmen in Matsu; efektivno oblast pa ima v rokah demokratično izvoljeni predsednik Čen Šuj–bjan. Nekoliko problematičen je le kriterij vstopanja v odnose z drugimi državami. Dandanes Tajvan priznava le manjše število držav v Pacifiku in nekatere latinskoameriške države, medtem ko vsi glavni akterji v mednarodni skupnosti, kot so Evropska unija, Združene države Amerike, Japonska in Rusija, priznavajo le Ljudsko republiko Kitajsko. V mojem diplomskem delu sem potrdil tezo, saj se je izkazalo, da Tajvan izpolnjuje vse kriterije skladno z deklarativno teorijo priznanja držav, vendar pa svetovne velesile zagovarjajo konstitutivno teorijo.

Ključne besede: Tajvan, Ljudska republika Kitajska, priznanje držav.

INTERNATIONAL LEGAL STATUS OF TAIWAN IN THE INTERNATIONAL COMMUNITY

Diploma deals with the recognition of Taiwan as a state subject of international law. Its exceptional status can be explained with the ideological dispute between the declarative and the constitutive theory of recognition of states. The first understands recognition only as the ascertainment of the existing status, which means that the existence of the state is independent of the act of recognition, the last on the other hand considers the recognition as the main criterion of statehood. Taiwan fulfils all criteria, according to the customary international law, a state has to satisfy to be treated as a state subject of international law. The island has a permanent population, a defined territory, the effective control is vested in the hands of a democratically elected president. Somewhat problematic is only the criterion of engaging in foreign relations. Taiwan is being recognized only by a small number of states, whereas all the main actors in the international community recognize only the People's Republic of China. In my diploma I have confirmed the thesis proving that Taiwan fulfils all the criteria which are requested according to the declarative theory of recognition of states, yet all the superpowers support the constitutive theory.

Key words: Taiwan, People's Republic of China, recognition of states.

KAZALO

SEZNAM KRATIC.....	6
SEZNAM TRANSKRIPCIJ.....	7
UVOD.....	10
1. DRŽAVA KOT SUBJEKT MEDNARODNEGA PRAVA.....	12
1.1 OPREDELITEV MEDNARODNEGA PRAVA IN NJEGOV RAZVOJ.....	12
1.2 SUBJEKTI MEDNARODNEGA PRAVA.....	15
1.3 DRŽAVA IN NJEN NASTANEK.....	22
1.4 KRITERIJI ZA OBSTOJ DRŽAVE KOT SUBJEKTA MEDNARODNEGA PRAVA...23	
2. TEORIJE PRIZNANJA DRŽAV.....	27
2.1 PRIZNANJE DRŽAV IN PRIZNANJE VLAD.....	28
2.2 DEKLARATIVNA IN KONSTITUTIVNA TEORIJA PRIZNANJA DRŽAV.....	29
2.3 OBVEZNOST PRIZNANJA IN NJEGOVE POSLEDICE.....	30
2.4 NEPRIZNANJE DRŽAVE.....	30
2.5 PRIZNANJE DE JURE IN DE FACTO.....	31
2.6 IZRAŽENO IN IMPLICIRANO PRIZNANJE.....	31
2.7 RETROAKTIVNOST PRIZNANJA.....	32
2.8 UMIK PRIZNANJA.....	32
3. ANALIZA PRIMERA – TAJVAN	
3.1 OBDOBJE DO RAZGLASITVE LJUDSKE REPUBLIKE KITAJSKE.....	34
3.1.1 KRATEK ZGODOVINSKI PREGLED DO LETA 1911.....	34
3.1.2 USTANOVITEV REPUBLIKE KITAJSKE.....	35
3.1.3 RAZKOL MED KOMUNISTI IN KVOMINTANGOM.....	35
3.1.4 OBDOBJE SKUPNEGA BOJA PROTI JAPONSKEMU OKUPATORJU.....	36
3.1.5 DRŽAVLJANSKA VOJNA IN ZMAGA KOMUNISTOV.....	37
3.2 USTANOVITEV LJUDSKE REPUBLIKE KITAJSKE TER POSLEDICE KOREJSKE VOJNE.....	38

3.3 OBE TAJVANSKI KRIZI TER PRELOM MED LJUDSKO REPUBLIKO KITAJSKO IN SOVJETSKO ZVEZO.....	42
3.4 PROBLEMATIKA KITAJSKEGA PREDSTAVNIŠTVA V ORGANIZACIJI ZDRUŽENIH NARODOV.....	44
3.5 NAVEZOVANJE DIPLOMATSKIH STIKOV Z LJUDSKO REPUBLIKO KITAJSKO.....	48
3.6 DENG ŠJAOPING TER NOVI ODNOSI MED LJUDSKO REPUBLIKO KITAJSKO, REPUBLIKO KITAJSKO IN ZDRUŽENIMI DRŽAVAMI AMERIKE.....	49
3.7 ODNOSI MED LJUDSKO REPUBLIKO KITAJSKO IN REPUBLIKO KITAJSKO V OBDOBJU OD KONCA HLADNE VOJNE DO IZVOLITVE ČEN ŠUJ- BJANA.....	52
3.8 FAKTOR ČEN ŠUJ-BJAN.....	57
3.9 TRENUTNE ZUNANJEPOLITIČNE AKTIVNOSTI REPUBLIKE KITAJSKE.....	64
ZAKLJUČEK.....	68
SEZNAM LITERATURE.....	71
SEKUNDARNI VIRI.....	71
PRIMARNI VIRI.....	74

SEZNAM KRATIC

APEC (Asian–Pacific Economic Conference) – Azijsko–pacifiška ekonomska konferenca

FPI – Fundacija prekoožinske izmenjave

GS OZN – Generalna skupščina Organizacije združenih narodov

OZN – Organizacija združenih narodov

SNZ – Svet nacionalne združitve

SOCK – Svet za odnose s celinsko Kitajsko

STO – Svobodno tržaško ozemlje

UL OZN – Ustanovna listina Organizacije združenih narodov

VS OZN – Varnostni svet Organizacije združenih narodov

WTO (World Trade Organization) – Svetovna trgovinska organizacija

ZOTO – Združenje za odnose preko tajvanske ožine

SEZNAM TRANSKRIPCIJ

Beijing – Peking

Chen Shui-bian – Čen Šuj-bjan

Chen Yi – Čen Ji

Chiang Ching-kuo – Čang Čing-kuo

Chungqing – Čungking

Deng Xiaoping – Deng Šjaoping

Deng Yingchao – Deng Jingčao

Fujian – Fudžian

Fuzhou – Fužou

Guangdong – Guangdong

Guangzhou – Guanžou

Guizhou – Guižou

Guomindang – Kvomintang

Hokkaido – Hokaido

Honshu – Honšu

Hu Jintao – Hu Džintao

Hsu Yung Chang – Hsu Jung Čang

Huaihai – Hvajhaj

Jiang Jieshi – Čankajšek

Jiang Qing – Džang Čing

Jiang Zemin – Džang Zemin

Jiangxi – Džankši

Koo Chen-fu – Ku Čen-fu

Koxinga – Kočinga

Kyushu – Kjušu

Lee Teng-hui – Li Teng-huj

Lien Chan – Ljen Čan

Li Tsung Yen – Li Cung Jen

Lu Hsiu-lien – Lu Hsju-ljen

Luiqui – Ljukvi

Mao Zedong – Mao Cetung

Penghu – Pengu

Puyi – Puji

Qing – Čing

Quemoy – Kvemoj

Rikichi Ando – Rikiči Ando

Ryutaro Hashimoto – Rjutaro Hašimoto

S. K. Chow – S. K. Čov

Shaanxi – Šanči

Shanghai – Šangaj

Shikoku – Šikoku

Shimonoseki – Šimonoseki

Shunzhi – Šunži

Sun Zhongshan – Sun Jat Sen

Taipeh – Tajpej

Wang Daohan – Vang Daohan

Wang Hongwen – Vang Hongven

Wen Jiabao – Ven Džjabao

Jakov A. Malik – Jakov A. Malik

Yalu – Jalu

Yao Wenguan – Jao Venjuan

Ye JianYing – Je Jianjing

Yuan – Juan

Yuan Shikai – Juan Šikaj

Zhang Chunqiao – Žang Čunčjao

Zhao Ziyang – Žao Zijang

Zhou Enlai – Ču Enlaj

UVOD

Tajvan oziroma Republika Kitajska ima prav poseben položaj v mednarodni skupnosti. Vse od leta 1949, ko so se poražene kvomintanške sile pod vodstvom generala Čankajška umaknile na Tajvan, kjer so razglasile Republiko Kitajsko, in ko je istega leta v Pekingu slovesno ustanovljena Ljudska republika Kitajska, je status Tajvana izrazito nejasen. Kitajska komunistična partija vseskozi zagovarja stališče, da je Tajvan neodtujljiv del Ljudske republike Kitajske, kvomintanška vlada na Tajvanu pa je celotno obdobje hladne vojne trdila, da prav ona predstavlja edino legitimno in legalno kitajsko vlado. Pojavilo se je torej prvo pomembno vprašanje, na katerega bom poskušal odgovoriti v mojem diplomskem delu – kdo torej dandanes predstavlja Republiko Kitajsko v mednarodni skupnosti? Drugo, še pomembnejše vprašanje, pa je sledeče – ali Republika Kitajska oziroma Tajvan izpolnjuje vse kriterije, ki so potrebni za priznanje države kot subjekta mednarodnega prava?

Upoštevajoč temeljne predpostavke občega običajnega mednarodnega prava mora država kot subjekt mednarodnega prava zadostiti kriterijem, kot so stalno prebivalstvo, državno ozemlje, efektivna oblast ter sposobnost vstopanja v medsebojne odnose z drugimi državami. Mednarodnopravni status Tajvana je navkljub izpolnjevanju vseh prej omenjenih pogojev izrazito kompleksen in nejasen, saj je kot pogoj za tretiranje države za polnopravnega subjekta mednarodnega prava dandanes in glede na prakso držav v mednarodni skupnosti potrebno upoštevati tudi številne druge kriterije, kot so na primer želja entitete po priznanju, nastanek entitete brez kršenja mednarodnega prava, spoštovanje človekovih pravic ter seveda priznanje s strani drugih držav.

Tajvanski 'trn v peti' glede zadostitve kriterijem države kot subjekta mednarodnega prava je zlasti zadnji kriterij. Trenutne geopolitične razmere, ko Ljudska republika Kitajska s svojim političnim pritiskom znotraj same mednarodne skupnosti izrazito krčevito zagovarja konstitutivni princip priznanja, skladno s katerim je akt priznanja ključni kriterij državnosti, onemogočajo kakršen koli napredek. Čeprav po občem običajnem mednarodnem pravu velja, da obstoj države ni odvisen od priznanja s strani drugih držav, je politična realnost drugačna. Upoštevati je namreč potrebno, da stališče Ljudske republike Kitajske črpa svojo moč prav v dejstvu, da se večina držav zaveda svojih gospodarskih in političnih interesov, ki bi bili v nevarnosti v primeru njihovega priznanja Tajvana.

Moja teza, ki jo bom poskušal potrditi oziroma zavrniti v diplomskem delu, je sledeča – Tajvan izpolnjuje vse kriterije, ki se po deklarativni teoriji priznanja države zahtevajo za priznanje države kot subjekta mednarodnega prava, vendar iz obstoječe politične in pravne prakse večine ali vsaj najpomembnejših držav v mednarodni skupnosti izhaja, da v primeru priznanja Tajvana uporabljajo oziroma pristajajo na konstitutivno teorijo priznanja držav.

Diplomska naloga je sestavljena iz treh sklopov – uvod, osrednji del naloge in zaključek. V uvodu sem pojasnil relevantnost teme in njene omejitve. Osrednji del naloge je razdeljen na poglavja in podpoglavja, v katerih sem skušal raziskati uporabo teorij priznanja v primeru Tajvana ter ugotoviti ali gre v njegovem primeru za suvereno državo kot subjekt mednarodnega prava. V zaključku pa sem ovrednotil tezo ter podal mojo oceno reševanja krize v prihodnosti.

Diplomska naloga je osnovana na uporabi neempiričnih metod raziskovanja. Analiza temelji na preučevanju primarnih in sekundarnih virov, predvsem na njihovi analizi in interpretaciji, kjer sem se poslužil kombinacije zgodovinske, funkcionalne in primerjalne metode raziskovanja. Uporabil pa sem tudi zgodovinsko–razvojno analizo ter študijo primera.

1. DRŽAVA KOT SUBJEKT MEDNARODNEGA PRAVA

1.1 OPREDELITEV MEDNARODNEGA PRAVA IN NJEGOV RAZVOJ

Na samem začetku se moramo vprašati, kaj sploh razumemo pod pojmom mednarodno pravo in ali obstaja neka enotna definicija. Poznamo številne poskuse definiranja in doktrinarne razlike med posameznimi šolami, vendar lahko kljub vsemu v grobem rečemo, da je vsem skupna opredelitev mednarodnega prava kot prava skupnosti držav.

Ali lahko tretiramo Huga Grotiusa ter kasnejši westfalski kongres leta 1648 kot začetek mednarodnega prava? Grewe (2000: 7–9) je temu nasprotoval, saj je menil, da gre le za splošno sprejeto razumevanje, ki zgolj moderne suverene države obravnava kot edine prave subjekte mednarodnega prava. Windelband (Grewe 2000: 13) dodaja, da "politične ureditve srednjeveške Evrope ni mogoče šteti za začetek modernega mednarodnopravnega reda, saj še ni prišlo do razvoja intenzivnih medsebojnih odnosov, značilnih za državocentrični sistem".

Ključni teoretski prelom postavi Francisco de Vittoria, ki predstavi nov termin, in sicer *ius inter gentes* – v dobesednem prevodu pravo med nacijami. Na njegovih idejah začne kasneje graditi Francisco de Suarez, ki Vittorijevo doktrino razširi na vse vladarje med svobodnimi nacijami (Grewe 2000: 25).

Hugo Grotius dokončno postavi temelje modernega mednarodnega prava. Razlikuje med dvema viroma mednarodnega prava, in sicer govori o naravnem pravu (*ius naturale*) ter o tako imenovanem voluntarističnem pravu (*ius voluntarium*). Tu gre predvsem za razliko med pravom, odvijajočim med narodi oziroma njihovimi vladarji, ki izvira iz naravnega stanja ter se definira preko božjega prava, ter med pravom, ki je vpeljan v odnose med državami preko običajev ali medsebojnih dogovorov oziroma pogodb. Naravno pravo je po njegovem mnenju osnovano na razumu ter naravi človeka, ki je sam po sebi družbeno in razumno bitje. Nobeno pravo ni nadrejeno naravnemu pravu (Degan 2000: 39–40).

Čeprav je Grotius menil, da so medsebojni odnosi med državami osnovani na osnovi *ius voluntariuma*, pa je obenem trdil, da je velika večina le-teh konkretizirana na osnovi načela *ius permissivum*, kar pomeni, da se lahko spreminjajo, če obstaja soglasje med državami (Andrassy 1998: 48).

Devetnajsto stoletje pomeni naslednji velik premik. Vprašanje nacionalnih držav začne močneje krhati koncept večnacionalnih političnih entitet. Božanska pravica vladarjev naleti na močan odpor v konceptu suverene nacionalne države ter suverenosti ljudstva. Čeprav dunajski kongres leta 1815 zavre proces narodne samoodločbe in pravice do odcepitve od matične države, se kljub temu izoblikuje koncept nacionalne države kot eden temeljnih legitimacijskih

osnov tedanjega mednarodnega prava (Grewe 2000: 485). Omenjeno obdobje označuje tudi prevlado pozitivizma v mednarodnih odnosih. Razvije se subjektivni pozitivizem, ki za osnovo mednarodnega prava postavi voljo držav. Suverenost držav je neomejena, v mednarodnih odnosih prevladuje doktrina voluntarizma. Velja prepričanje, da je vsaka suverena država podvržena le tistim mednarodnopravnim pravilom, na katere je sama pristala bodisi formalno bodisi s tihim pristankom (Degan 2000: 42–6).

Pozitivizem je prevladoval vse do druge svetovne vojne, ko je prišlo do manjše omejitve popolne državne suverenosti. Države so sprejele določene konvencije in deklaracije, s katerimi so se vsaj moralno zavezale k spoštovanju določenih skupnih načel. Izpostaviti velja zlasti sledeče: znamenita resolucija skupščine Društva narodov iz leta 1932,¹ sedemnajsti člen ustanovne listine Organizacije ameriških držav,² Konvencija o preprečevanju in kaznovanju zločina genocida,³ Splošna deklaracija o človekovih pravicah,⁴ deveti člen osnutka deklaracije o pravicah in dolžnostih držav, ki ga je oblikovala Komisija za mednarodno pravo leta 1949,⁵ ki pa na žalost ni nikoli stopil v veljavo;⁶ drugi člen ustanovne listine Organizacije združenih narodov⁷ ter Deklaracija o načelih mednarodnega prava o prijateljskih odnosih in sodelovanju med državami,⁸ katere načela so postala temeljna načela mednarodnega prava.

¹Resolucija skupščine Društva narodov, sprejeta 11. marca 1932: "/d/olžnost članic Društva narodov je nepriznavanje vsakršne situacije, pogodbe ali dogovora, ki je nastal na način, ki je v nasprotju z Ustanovno listino Društva narodov oziroma s pariškim paktom" (Oppenheim 1957: 143).

²Sedemnajsti člen Ustanovne listine Organizacije ameriških držav: "/o/zemlje države je nedotakljivo...Nikakršna ozemeljska pridobitev ali posebne prednosti, ki bi bile dosežene bodisi s silo bodisi s pomočjo drugih sredstev prisile, ne bo priznana" (*Ustanovna listina Organizacije ameriških držav*, podpisana na Deveti mednarodni konferenci ameriških držav v Bogoti 30. aprila 1948, stopila v veljavo 13. decembra 1951. Dostopna na <http://www.oas.org/juridico/english/charter.html> (25. oktober 2005)).

³*Konvencija o preprečevanju in kaznovanju zločina genocida*, potrjena in predlagana v podpis in ratifikacijo ali pristop z resolucijo Generalne skupščine 260 A (III), 9. decembra 1948, stopila v veljavo 12. januarja 1951. Dostopna na [http://daccess-ods.un.org/access.nsf/Get?Open&DS=A/RES/260\(III\)&Lang=E&Area=RESOLUTION](http://daccess-ods.un.org/access.nsf/Get?Open&DS=A/RES/260(III)&Lang=E&Area=RESOLUTION) (25. oktober 2005)).

⁴Splošna deklaracija človekovih pravic, ki jo je sprejela Generalna skupščina 10. decembra 1948, je bila oblikovana kot dokument, ki ni bil pravno obvezujoč in tudi ni imel držav podpisnic. Sama deklaracija ob sprejemu ni bila mednarodnopravno obvezujoča, predstavljala pa je močno orodje političnega pritiska. Leta 1968, na Mednarodni konferenci Organizacije združenih narodov o človekovih pravicah, pa je prišlo do premika, saj je bilo sprejeto načelo, da omenjena deklaracija predstavlja obveznost za vse članice mednarodne skupnosti. Ob tem velja dodati, da je deklaracija postavila osnovo za dva mednarodnopravno obvezujoča dokumenta, in sicer za Mednarodni pakt o državljanskih in političnih pravicah ter Mednarodni pakt o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah (*Splošna deklaracija človekovih pravic*, sprejeta in razglašena 10. decembra 1948. Dostopna na http://en.wikipedia.org/wiki/Universal_Declaration_of_Human_Rights (26. oktober 2005)); glej tudi *Splošna deklaracija človekovih pravic*, sprejeta in razglašena z resolucijo Generalne skupščine 217 A (III), 10. decembra 1948. Dostopna na [http://daccess-ods.un.org/access.nsf/Get?OpenAgent&DS=A/RES/217\(III\)&Lang=Area=RESOLUTION](http://daccess-ods.un.org/access.nsf/Get?OpenAgent&DS=A/RES/217(III)&Lang=Area=RESOLUTION) (25. oktober 2005)).

⁵Deveti člen osnutka deklaracije o pravicah in dolžnostih držav, ki ga je sprejela Komisija za mednarodno pravo leta 1949: "/v/saka država ima dolžnost, da se vzdrži grožnje zatekanja k vojni kot instrumentu nacionalne politike, in da se vzdrži groženj ali uporabe sile proti ozemeljski celovitosti ali politični neodvisnosti druge države, ter vseh drugih dejanj, ki so nekonistentna z mednarodnim pravom in redom" (*Osnutek deklaracije o pravicah in dolžnostih držav*, sprejet s strani Komisije za mednarodno pravo, 2. januarja 1949. Dostopen na http://untreaty.un.org/ilc/texts/instruments/english/draft%20articles/2_1_1949.pdf (10. november 2005)).

Kakšna pa je značilnost definicij mednarodnega prava, ki so se izoblikovale po koncu druge svetovne vojne? V bistvu gre za ohlapne dikcije, oblikovane z namenom zadostitve najmanjšemu možnemu skupnemu imenovalcu, na katerega so posamezne države še pripravljene pristati. Jennings in Watts (1992: 4) ga tako definirata kot "skupek pravil, ki so pravno obvezujoča za države v njihovih medsebojnih odnosih". Podobnega mnenja je bil tudi eden izmed najbolj priznanih strokovnjakov na področju mednarodnega prava, sir Lassa Oppenheim (1957: 4), ki je mednarodno pravo opredelil kot "skupek običajev in pogodbenih pravil, ki se smatrajo kot pravno obvezujoča za države v njihovih medsebojnih odnosih".

Priznana hrvaška mednarodna pravnika Andrassy (1998: 1) in Degan (2000: 3) sta pojem mednarodnega prava definirala kot "skupek pravnih pravil, ki urejajo odnose mednarodno-

⁶Osnutek deklaracije o pravicah in dolžnostih držav, ki ga je leta 1949 oblikovala Komisija za mednarodno pravo, ni nikoli stopil v veljavo, ker se večina članic Generalne skupščine Organizacije združenih narodov ni uspela zediniti o enotni definiciji agresije – glej *Osnutek deklaracije o pravicah in dolžnostih držav*, sprejet in razglašen z resolucijo Generalne skupščine 375 (IV), 6. decembra 1949. Dostopen na [http://daccess-ods.un.org/access.nsf/Get?OpenAgent&DS=A/RES/375\(IV\)&Lang=E&Area=RESOLUTION](http://daccess-ods.un.org/access.nsf/Get?OpenAgent&DS=A/RES/375(IV)&Lang=E&Area=RESOLUTION) (10. november 2005); kasneje pa je prišlo do soglasja glede definicije agresije, in sicer z resolucijo A/RES/(XXIX)/3314, katere prvi člen pravi: "agresija je uporaba oborožene sile neke države proti suverenosti, ozemeljski celovitosti ali politični neodvisnosti druge države ali taka uporaba oborožene sile, ki je na kakršen koli drug način nezdržljiva z Ustanovno listino Organizacije združenih narodov kot določa ta definicija" – glej *Definicija agresije*, sprejeta in razglašena z resolucijo Generalne skupščine 3314 (XXIX), 14. decembra 1974. Dostopna na [http://daccess-ods.un.org/access.nsf/Get?Open&DS=A/RES/3314\(XXIX\)&Lang=E&Area=RESOLUTION](http://daccess-ods.un.org/access.nsf/Get?Open&DS=A/RES/3314(XXIX)&Lang=E&Area=RESOLUTION) (12. november 2005).

⁷Drugi člen Ustanovne listine Organizacije združenih narodov: "organizacija in njene članice, sledeč ciljem, ki so naštetih v prvem členu, delujejo v skladu s sledečimi načeli: 1. Organizacija je oblikovana na osnovi suverene enakosti vseh članic; 2. Vse članice, z namenom, da se vsem zagotovijo pravice in koristi, izhajajoče iz samega članstva, morajo izpolniti v dobri veri vse dolžnosti, ki so jih prevzele v skladu z Ustanovno listino; 3. Vse članice morajo urediti mednarodne spore z miroljubnimi sredstvi na takšen način, da mednarodni mir in varnost ter pravičnost niso ogroženi; 4. Vse članice se morajo vzdržati v svojih mednarodnih odnosih grožnje uporabe sile proti ozemeljski celovitosti ali politični neodvisnosti vsake države ali na kakršen koli drugi način, ki je neskladen s cilji Združenih narodov; 5. Vse članice morajo nuditi Združenim narodom pomoč v vsaki njihovi akciji, ki je skladna z Ustanovno listino, in se morajo vzdržati nujenju pomoči vsaki državi proti kateri Združeni narodi izvajajo preventivne ali prisilne ukrepe; 6. Organizacija mora poskrbeti, da države, ki niso članice Združenih narodov, delujejo v skladu z načeli organizacije v taki meri kot je potrebno za ohranjanje mednarodnega miru in varnosti; 7. Nobeno določilo, ki je vsebovano v tej listini, ne more pooblastiti Združenih narodov za vmešavanja v zadeve, ki so v bistvu znotraj notranje jurisdikcije držav članic, ali zahtevati od držav članic, da predložijo takšne zadeve v razrešitev skladno z omenjeno listino, čeprav to načelo ne sme prejudicirati uporabe prisilnih sredstev skladno s sedmim poglavjem te listine" (*Ustanovna listina Združenih narodov*, sprejeta v San Franciscu, dne 26. junija 1945. Dostopna na <http://www.pf.uni-lj.si/datoteke/razno/Ustanovna%20listina%20OZN.doc> (29. oktober 2005)).

⁸Deklaracija o načelih mednarodnega prava o prijateljskih odnosih in sodelovanju med državami v skladu z ustanovno listino Združenih narodov, ki jo je sprejela Generalna skupščina omenjene organizacije z resolucijo A/RES/(XXV)/2625, je navedla sedem glavnih načel mednarodnega prava, in sicer: 1. države naj se v mednarodnih odnosih vzdržijo grožnje s silo ali uporabe sile zoper ozemeljsko celovitost ali politično neodvisnost katere koli druge države; 2. načelo mirnega reševanja sporov; 3. načelo neintervencije v notranje zadeve držav v skladu z Ustanovno listino; 4. dolžnost držav, da sodelujejo druga z drugo v skladu z Ustanovno listino; 5. načelo enakopravnosti in samoodločbe narodov; 6. načelo suverene enakosti držav; 7. načelo izpolnjevanja mednarodnih obveznosti v dobri veri (Jennings in Watts 1992: 333–4); glej *Deklaracija o načelih mednarodnega prava o prijateljskih odnosih in sodelovanju med državami v skladu z Ustanovno listino Združenih narodov*, sprejeta in razglašena z resolucijo Generalne skupščine 2625 (XXV), 24. oktobra 1970. Dostopna na [http://daccess-ods.un.org/access.nsf/Get?Open&DS=A/RES/2625\(XXV\)&Lang=E&Area=RESOLUTION](http://daccess-ods.un.org/access.nsf/Get?Open&DS=A/RES/2625(XXV)&Lang=E&Area=RESOLUTION) (25. november 2005).

pravnih subjektov v mednarodni skupnosti".

Lauterpacht (1970: 9) pa podaja natančnejšo definicijo, saj pravi sledeče "/m/ednarodno pravo je zbir pravil, vsiljenih preko zunanjih sankcij, ki predvsem, čeprav ne ekskluzivno, podeljujejo pravice in nalagajo obveznosti suverenim državam, in ki dolgujejo svojo veljavnost tako pristanku posameznih držav, izraženih preko običajev in pogodb, kot tudi obstoju mednarodne skupnosti držav in posameznikov".

Poleg vseh zgoraj omenjenih definicij mednarodnega prava pa velja omeniti tudi dejstvo, da večina pravnikov razlikuje tudi med javnim in zasebnim mednarodnim pravom. Lauterpacht (1970: 36–8) tako glavno razliko med njima vidi v dejstvu, da mednarodno zasebno pravo sestavljajo tiste norme znotraj neke države, ki določajo v katerih primerih ima notranje pravo prednost pred zasebnim pravom drugih držav.

1.2 SUBJEKTI MEDNARODNEGA PRAVA

Kaj sploh razumemo pod pojmom subjekti mednarodnega prava? Ali so do tega statusa upravičene le države ali pa lahko o subjektih mednarodnega prava govorimo tudi v primeru mednarodnih organizacij? Ali so subjekti mednarodnega prava tudi posamezniki?

Andrassy (1998: 53) je tako menil, da so "/s/ubjekti mednarodnega prava vsi tisti subjekti, ki so po določenih mednarodnega prava nosilci pravic in dolžnosti, ki delujejo natančno po predpisih tega prava in so podrejeni mednarodnemu pravnemu redu".

Brownlie (1998: 57) citira odgovor Meddržavnega sodišča v Haagu, podan leta 1949 v primeru *Reparation for Injuries Suffered in the Service of the United Nations*, in sicer "/s/ubjekt mednarodnega prava je entiteta, ki poseduje mednarodne pravice in dolžnosti in ki ima sposobnost ohranitve svojih pravic s sprožanjem mednarodnih terjatev".

Degan (2000: 219) trdi, da je subjekt mednarodnega prava vsakdo, ki ima skladno z mednarodnim pravom pravno in opravilno sposobnost. Pravna sposobnost se po njegovem mnenju odraža v sposobnosti subjekta, da je nosilec pravic in dolžnosti, opravilna sposobnost pa v tem, da lahko samostojno sproža mednarodne zahtevke, sklepa mednarodne dogovore ter da aktivno sodeluje pri oblikovanju norm javnega in zasebnega mednarodnega prava.

Lauterpacht (1970: 136) kot subjekte mednarodnega prava šteje vse tiste pravne entitete, katerim mednarodno pravo podeli pravice in dolžnosti, obenem pa dodaja, da so to običajno države, vendar lahko takšen status v določenih primerih pridobijo tudi drugi subjekti.

Bučar (1993: 205) meni, da ne obstaja neka enotna in vseobsegajoča definicija, ki bi vključevala vse nujne pogoje, s katerimi je določen subjekt priznan kot subjekt mednarodnega prava.

Najpogosteje mednarodni pravniki kot edine popolne subjekte mednarodnega prava štejejo suverene države. Vendar pa slednje dandanes niso edini mednarodnopravni subjekti, saj poleg njih lahko tudi nekatere druge državne entitete posedujejo določene pravice in dolžnosti po mednarodnem pravu (Jennings in Watts 1992: 16).

Odličen primer slednjega predstavljajo države z omejeno opravilno sposobnostjo, med katere ponavadi uvrščamo okupirane države, protektorate in stalno nevtralne države. Prve v celoti oziroma deloma izgubijo svojo opravilno sposobnost – klasičen primer je bila okupirana Nemčija po drugi svetovni vojni (Mosler 1984: 452). Protektorati imajo okrnjeno zunanjo suverenost, njihovi državljani pa ohranijo svoje državljanstvo – tipični primeri so bili emirati v Perzijskem zalivu pod britanskim in Butan pod indijskim protektoratom. Po koncu hladne vojne sta se v Evropi ohranila le dva protektorata, in sicer Monako, ki je bil do leta 1993 pod francoskim protektoratom, ter Andora, ki je po uspešnem referendumu leta 1993 razglasila samostojnost in neodvisnost, vendar pa sta pomembne pristojnosti v zunanji politiki ohranila francoski predsednik in španski škof iz Urgela (Crawford 2006: 286–93). Stalna nevtralnost neke države je vedno tudi vojaška in politična nevtralnost – primer Švice po letu 1815 in Avstrije po letu 1955. Kljub temu, da je opravilna sposobnost zmanjšana, pa ostaja takšna država še vedno suverena, saj se lahko odpove svojemu statusu (Degan 2000: 272–4).

Poseben položaj imajo tudi tako imenovane kvazidržavne entitete, kamor običajno uvrščamo mandatna, skrbniška ter internacionalizirana ozemlja. Prva so nastala po koncu prve svetovne vojne z namenom rešitve statusa kolonij držav poraženk. Omenjena ozemlja niso bila predana v last posameznih držav, temveč so bila zaupana državam mandatarjem, ki so morale upravljati z njimi v skladu z določili, sklenjenimi v okviru Društva narodov (Jennings in Watts 1992: 295–6). Dvaindvajseti člen pakta Društva narodov je tako predvidel tri kategorije mandatnih ozemelj – mandati tipa A, B in C. Prvi termin označuje ozemlja, ki so dosegla takšno stopnjo razvoja, da je bil njihov status podoben statusu držav z omejeno opravilno sposobnostjo – takšni primeri so bili na primer Irak, Sirija, Libanon in Palestina. Mandatna ozemlja tipa B so bila tista ozemlja, ki so bila do prve svetovne vojne nemške kolonije – Kamerun, Togo, Tanganjika in Ruanda. Zadnji termin pa označuje tista ozemlja, ki so bila najslabše razvita in katera so države mandatarji upravljala skladno s svojimi zakoni – takšni primeri so bili Jugozahodna Afrika (današnja Namibija), Maršalovi otoki, Marianski otoki in Nauru. Nekatera mandatna ozemlja so že zelo kmalu postala neodvisna, in sicer pred (Irak) in po drugi svetovni vojni (Sirija), druga pa so bila deležna le zamenjave statusa in so postala tako imenovana skrbniška ozemlja (Degan 2000: 296–9).

Sistem skrbniških ozemelj je po koncu druge svetovne vojne nadomestil sistem mandatov. V skladu s petinsedemdesetim členom UL OZN je bil oblikovan mednarodni skrbniški sistem, ki je upoštevajoč sedeminsedemdeseti člen omenjene listine stopil v veljavo za ozemlja, ki so bila do tedaj vključena v mandatni sistem, poleg tega pa tudi za vsa ozemlja, odvzeta državam poraženkam v drugi svetovni vojni, ter za tista ozemlja, ki so bila prostovoljno vključena v skrbniški sistem s strani tistih držav, ki so bile odgovorne za njihovo upravo. Skladno z UL OZN so morale biti države skrbnice članice omenjene organizacije, pogoji skrbništva pa so bili določeni posamično glede na konkreten primer in potrjeni s strani GS oziroma VS OZN. Cilji skrbniškega sistema so zapisani v šestinsedemdesetem členu UL OZN, in sicer gre predvsem za pospeševanje političnega, ekonomskega in socialnega napredka prebivalcev skrbniških ozemelj ter njihov progresivni razvoj, ki naj bi težil k večji samoupravi oziroma neodvisnosti, seveda upoštevajoč razmere posameznega skrbniškega ozemlja. Pomembno je dodati, da si država skrbnica ni mogla priključiti skrbniška ozemlja, državljani omenjenega ozemlja pa niso postali državljani države skrbnice (Jennings in Watts 1992: 308–18). Najbolj znana skrbniška ozemlja so bila Papua Nova Gvineja, Nauru, Zahodna Samoa, Mikronezija, Maršalovi otoki ter Marianski otoki. Zadnje skrbniško ozemlje, ki je postalo samostojno, pa je bilo leta 1994 pacifiško otočje Palau (Crawford 2006: 743–4). Pomen skrbniških ozemelj je tako dandanes izredno zanemarljiv, saj ne obstoja več nobeno ozemlje z omenjenim statusom, zasedanja pa se le iz čiste formalnosti odvijajo enkrat na leto (Crawford 2006: 601).

Internacionalizirana ozemlja dandanes ne obstajajo več, v preteklosti pa sta bila najbolj znana primera krakovske republike ter svobodnega mesta Gdansk. Upoštevaje številne medsebojne razlike pa naj bi imela vsa internacionalizirana ozemlja sledeče skupne značilnosti – nastanek z mednarodno pogodbo; garant njihovega obstoja naj bi bila neka mednarodna organizacija; obstoj predstavniškega telesa, izvoljenega s strani lokalnega prebivalstva; pravica sklepanja mednarodnih pogodb ter omejena stopnja avtonomnega odločanja. Šibka točka krakovske republike oziroma neodvisne države Krakov, nastale skladno z določili dunajskega kongresa leta 1815, je bil zlasti kriterij avtonomnega odločanja, saj je bila v praksi pod izrazitim nadzorom Avstrije. Svobodno mesto Gdansk, ki svoj obstoj dolguje versajski mirovni pogodbi, pa se je bolj približalo primeru pravega internacionaliziranega ozemlja, saj se je ponašalo z zakonodajno skupščino in senatom, funkcijo nadzora pa je izvajal visoki komisar, imenovan s strani Društva narodov. Čeprav je njegovo zunanjo politiko skoraj v celoti vodila Poljska, ki je imela tudi velike pristojnosti pri sklepanju mednarodnih pogodb, pa je slednja pri svojih odločitvah še vedno potrebovala

soglasje skupščine in senata svobodnega mesta Gdansk, kar lahko razumemo kot dokaz določene stopnje avtonomnega odločanja (Crawford 2006: 236–40). Prav poseben položaj pa je imelo Svobodno tržaško ozemlje (STO), ki je bilo skladno z enaindvajsetim členom mirovne pogodbe z Italijo leta 1947 predvideno kot avtonomna entiteta pod nadzorom VS OZN, vendar pa ni nikoli zaživelo v praksi (Crawford 2006: 235). Temeljni razlog je bila nezmožnost dogovora o guvernerju, ki bi ustrezal tako italijanski kot tudi jugoslovanski strani. Skladno s temeljnim statutom STO bi moral guverner nadzirati udejanjanje omenjenega statuta, pristojnosti pa bi si delil z lokalno zakonodajno in izvršno oblastjo. Ker do njegove izvolitve ni prišlo, je Londonski sporazum iz leta 1954 le potrdil dejansko stanje – cona A, ki je bila dotlej pod ameriško–britansko upravo, je pripadla Italiji, cona B pa je ostala pod Jugoslavijo. Dokončen dogovor o meji pa je bil sklenjen šele leta 1975 z Osimskimi sporazumi (Degan 2000: 306–7).

Mednarodnopravno subjektiviteto imajo tudi zveze držav. Slednje največkrat nastanejo tedaj, ko se dve ali več suverenih držav medsebojno poveže na takšen način, da večinoma nastane le en mednarodnopravni subjekt. Najbolj znani primeri so personalna unija, realna unija, konfederacija, federacija in pridruženo članstvo (Crawford 2006: 479).

Personalna unija nastane tedaj, ko se povežeta dve suvereni državi pod oblast skupnega monarha. Znani so številni primeri iz preteklosti, pri čemer velja zlasti izpostaviti personalno unijo med Veliko Britanijo in Hannoverom, med Nizozemsko in Luksemburgom ter med Belgijo in Kongom (Oppenheim 1957: 171). Personalna unija nima svoje mednarodnopravne subjektivitete, njeni članci namreč ohranita svoj predhodni status. Dandanes bi lahko izpostavili primera Kanade in Avstralije, ki imata za vodjo države skupnega monarha, in sicer britansko kraljico Elizabeto II. (Jennings in Watts 1992: 245–6).

Realna unija je ime za zvezo dveh držav, osnovano z mednarodno pogodbo, ki ima določene skupne institucije kot na primer skupnega vladarja ter skupno obrambno, finančno in zunanjo politiko, ter v mednarodnih odnosih nastopa kot enoten subjekt mednarodnega prava. Dandanes ne obstoja več noben primer realne unije, znameniti primeri iz preteklosti pa so bili Avstro–Ogrska, švedsko–norveška ter dansko–islandska unija (Degan 2000: 265).

Konfederacija nastane tedaj, ko se več suverenih držav poveže z mednarodno pogodbo v zvezo, ki sama po sebi ni nova država, kljub temu pa ima status mednarodnopravnega subjekta. Konfederacija nima svojih državljanov, ozemlja oziroma suverene oblasti nad državami članicami, saj slednje ostanejo samostojni subjekti mednarodnega prava (Jennings in Watts 1992: 246–7). Države članice konfederacije imajo skupne konfederalne organe, ki imajo pristojnosti le glede držav članic, ne pa glede njihovih prebivalcev. Dandanes ne

obstoja več noben primer konfederacije držav, trije najbolj znani primeri konfederacij, kot na primer Nizozemska, Združene države Amerike in Švica, pa so se kasneje preoblikovali v federacije (Oppenheim 1957: 173).

Federacija je zveza držav, nastala s soglasjem držav članic, ki so privolile v medsebojno zvezo na podlagi sprejete ustave. Oblast in pristojnosti se delijo med organi posameznih držav članic in skupnimi federalnimi organi, pri čemer velja dodati, da imajo slednji pristojnosti tudi glede prebivalcev posameznih držav (Jennings in Watts 1992: 175). Federalna oblast ima ponavadi popolne pristojnosti na področju zunanje, obrambne in monetarne politike ter sklepanja mednarodnih pogodb, seveda pa je potrebno ob tem upoštevati tudi posamezne izjeme (Crawford 2006: 483–9). Dandanes obstajajo številni primeri federalnih držav, med katerimi velja zlasti izpostaviti Združene države Amerike, Avstralijo, Kanado, Nemčijo, Brazilijo, Mehiko ter Indijo (Degan 2000: 269).

Pridružene države so poseben primer državne zveze. Nekateri primeri pridruženih držav so neodvisne države, ki so prenesle pristojnosti na področju zunanje ali obrambne politike na neko drugo državo – na primer Marianski otoki na Združene države Amerike, ostalim pa ne moremo jasno pripisati statusa države in uživajo prav poseben status, ki izhaja iz konkretnega pridružitvenega sporazuma – takšen primer je Portoriko. Prebivalci Portorika imajo ameriško državljanstvo in uživajo skoraj identični nabor pravic kot državljani Združenih držav Amerike. Dokončni mednarodnopravni status Portorika še ni določen, saj so se prebivalci otoka že večkrat na referendumih zavzeli za ohranitev obstoječega statusa quo in zavrnilo tako možnost popolne neodvisnosti kot tudi priključitev Združenim državam Amerike kot njihova enainpetdeseta zvezna država (Crawford 2006: 626–33).

Ne moremo pozabiti na mednarodnopravno osebnost mednarodnih vladnih organizacij, kar je pokazal znameniti primer *Reparation for Injuries Suffered in the Service of the United Nations*⁹ pred Meddržavnim sodiščem. Slednje je tedaj namreč poudarilo, da so bili OZN z Ustanovno listino podeljene takšne pravice in dolžnosti, ki se razlikujejo od tistih, ki so bile dodeljene posameznim državam članicam. OZN ima tako mednarodnopravno subjektiviteto in pravico, da terjaja odškodnino od države zaradi škode, ki jo je slednja povzročila.

Kako pa sploh definirati mednarodne vladne organizacije? Ena izmed številnih definicij jih označi kot institucionalizirano in trajnejšo obliko sodelovanja med državami pri doseganju skupno zastavljenih ciljev. Njihov nastanek je vezan na mednarodno pogodbo, ki je sklenjena kot skupni dogovor med vsemi državami članicami in ki običajno predstavlja temeljni doku-

⁹*Reparation for Injuries Suffered in the Service of the United Nations*, Svetovalno mnenje Meddržavnega sodišča sprejeto 11. aprila 1949. Dostopno na <http://www.icj-cij.org/docket/files/4/1835.pdf> (26. oktober 2005).

ment, v katerem so zaobjete vse dolžnosti, obveznosti in pravice posameznih držav članic. Vsaka mednarodna vladna organizacija ima več stalnih organov, največkrat sekretariat ter plenarni organ, kjer so zastopane vse članice (Degan 2000: 413–6). Prvi primeri mednarodnih vladnih organizacij so bile rečne komisije – Komisija reke Ren in Evropska donavska komisija, kasneje pa so nastale tako imenovane administrativne unije. Slednje so se ponašale le z enim stalnim organom, na primer s sekretariatom, glavne odločitve pa so se sprejemale na periodičnih zasedanjih. Odličen primer administrativne unije predstavlja Svetovna poštna zveza, ki dandanes deluje kot specializirana agencija OZN (Ermacora 1984: 62). Ob koncu prve svetovne vojne je nastala prva mednarodna vladna organizacija občega univerzalnega značaja, in sicer Društvo narodov, ob koncu druge svetovne vojne pa morebiti najpomembnejša mednarodna vladna organizacija povojnega obdobja, to je OZN (Armstrong "in drugi" 2004: 8). V splošnem lahko mednarodne organizacije razvrstimo v več skupin, in sicer glede na način nastanka poznamo vladne in nevladne; glede na obseg nalog obče in specializirane; glede na izvajanje dejavnosti in članstvo univerzalne in regionalne ter glede na vpliv odločitev decentralizirane, deliberativne in nadnacionalne (Armstrong "in drugi" 2004: 8–11).

Poseben primer mednarodnopravne subjektivitete predstavlja Sveti sedež. Kakšni pa so razlogi? Potrebno je poznati zgodovinsko ozadje. Ko Italija v obdobju združevanja leta 1870 zavzame tudi Rim, papež ostane brez svojega ozemlja, vendar pa Sveti sedež kljub temu ohrani svojo mednarodnopravno subjektiviteto, tuje države pa z njim sklepajo konkordate (Jennings in Watts 1992: 325–6). Leta 1929 pride do preboja, saj je med Italijo in Svetim sedežem sklenjena Lateranska pogodba. Ustanovljena je država mesta Vatikan s papežem kot njenim vladarjem, Italija prizna popolno suverenost Svetega sedeža, papež pa se zaveže k trajni nevtralnosti v mednarodnih odnosih. Sklenjen je tudi konkordat, skladno s katerim katoliška vera postane uradna državna vera v Kraljevini Italiji, ter finančna konvencija, s katero so urejene terjatve Svetega sedeža do Kraljevine Italije, ki so nastale po izgubi ozemelj leta 1870 (Oppenheim 1957: 251–3).

Dandanes ima Sveti sedež diplomatske odnose z večino svetovnih držav, priznan mu je status opazovalca pri OZN, položaj rimskokatoliške cerkve v posameznih državah pa ureja s konkordati. Ob tem pa se zastavlja obče mednarodnopravno vprašanje ali posamezne države sklepajo sporazume s Svetim sedežem ali Vatikanom? Ali sta torej država mesta Vatikan in Sveti sedež dva ločena mednarodnopravna subjekta? Lahko bi govorili o odnosu med vlado in državo. Sveti sedež je upravni organ rimskokatoliške cerkve, sestavljen iz papeža, zbora kardinalov, državnega tajnika ter kongregacij. Gre za tako imenovani izventeritorialni

mednarodnopravni subjekt *sui generis*, država mesta Vatikan pa je priznana država in polnopravni subjekt mednarodnega prava (Degan 2000: 308–12).

Izjemen položaj v mednarodnem pravu ima tudi Malteški viteški red s polnim imenom Suvereni viteški red Svetega Ivana Jeruzalemskega na Rodosu in na Malti. Ustanovljen je bil kot bratovščina bolniških strežnikov, ki je skrbel za romarje v sveti deželi, obenem pa je bila tudi vojaška organizacija z namenom boja proti muslimanom. Sedež se je nato skozi stoletja selil iz Jeruzalema, prek Rodosa na Malto, od koder ga je francoski cesar Napoleon I. pregnal leta 1798. Vse od leta 1834 ima red svoj sedež v Rimu, njegova poglobljena dejavnost pa je postala humanitarna dejavnost (Harris 1998: 142). Dandanes je podvržen nadoblasti papeža in ima tesne odnose s Svetim sedežem. Kljub izgubi svoje teritorialne suverenosti leta 1798 pa Malteški viteški red še vedno ohranja diplomatske odnose s številnimi državami. Ob tem pa velja dodati, da ima mednarodnopravno subjektiviteto le v odnosu do tistih držav, ki mu takšen status priznavajo (Degan 2000: 314).

Omeniti velja tudi Mednarodni odbor Rdečega križa. Sprva je šlo za nevladno organizacijo, za društvo, čigar članstvo je obsegalo le petindvajset švicarskih državljanov, kasneje pa je na osnovi ženevskih konvencij iz leta 1949 ter dodatnih protokolov iz leta 1977 pridobilo mednarodnopravno subjektiviteto na področju mednarodnega humanitarnega prava (Schermers 1995: 33). V kolikor sila zaščitnica ni sprejeta ali določena, ponudi Mednarodni odbor Rdečega križa svoje dobre usluge stranem v spopadu, slednje pa morajo dati svoje soglasje. Mednarodni odbor Rdečega križa ima torej mednarodnopravno subjektiviteto le kot sila zaščitnica v obdobju oboroženih spopadov, vendar izključno v primeru, če ga strani v spopadu priznajo kot nadomestek sile zaščitnice (Schermers 1995: 884).

Zelo zanimiv status imajo po mednarodnem pravu tudi vstajniki in osvobodilna gibanja. Mednarodnopravno subjektiviteto uživajo le določen čas, podeljena jim je le za čas vojskovanja, velja pa le v odnosu do tistih držav, ki jim podelijo takšen status (Degan 2000: 285).

Ali kot subjekte mednarodnega prava lahko uvrščamo tudi posameznike? Da, vendar le v določenih primerih. Tako so na primer pripadniki vojskujočih se strani v nekem oboroženem spopadu dolžni spoštovati določila vojnega prava in niso oproščeni krivdne odgovornosti za storjene vojne zločine (Lauterpacht 1970: 141–3). Posamezniki lahko celo sprožijo tožbo pred mednarodnimi sodišči, vendar le, če jim to pravico podelijo same države (Jennings in Watts 1992: 17).

1.3 DRŽAVA IN NJEN NASTANEK

Prvi subjekti mednarodnega prava so bile države. Ob tem pa se velja vprašati, kaj sploh razumemo pod pojmom država? Zavedati se je treba, da ne obstaja le ena sama zveličavna in vseobsegajoča definicija. Država je v splošnem ime za kulturni, politični, ekonomski in socialni konstrukt določene stopnje človeškega razvoja. Brierly (1963: 126) jo tako označi kot "sistem odnosov, ki jih ljudje oblikujejo z namenom zagotavljanja določenih objektov, med katerimi je najpomembnejši sistem reda in pravil znotraj katerih se lahko izvajajo državne aktivnosti".

Oppenheim (1957: 118) poda bolj enostavno definicijo, in sicer pravi, da "/o/ državi lahko govorimo tedaj, ko ljudje živijo na nekem ozemlju, ki ima samostojno in suvereno oblast".

Država nastane na originaren¹⁰ ali pa na derivativen način. O prvem govorimo tedaj, ko neka država nastane na območju, ki v danem trenutku nastanka nove države ni podvržena nobeni drugi državni oblasti – takšno stanje imenujemo terra nullius. Omenjeno stanje danes ni več možno, zadnji primeri pa so bili značilni za obdobje imperialnega kolonializma afriškega kontinenta (Brierly 1928: 77).

O derivativnem načinu nastanka novih držav pa govorimo, ko nova država nastane iz države predhodnice, pri čemer obstoja najmanj ena država predhodnica in ena država naslednica. Država predhodnica lahko preneha obstajati oziroma lahko razpade na več držav naslednic – takšna primera sta razpad bivše Jugoslavije in Češkoslovaške (Degan 2000: 225–6). Ponavadi pa gre za združitev večih držav predhodnic¹¹ ali za odcepitev nove države od države predhodnice, pri čemer slednja ohrani svoj obstoj.¹² Včasih lahko govorimo tudi pripojitvi,¹³ ko je neka država priključena k že obstoječi državi, njen dotedanji status samostojnosti pa tako preneha veljati (Jennings in Watts 1992: 209–13).

Vsem novim državam pa je skupen nastanek kot posledica nekega pravnega akta, ki je lahko notranjega ali mednarodnega značaja. Lahko gre za dogovor med bivšo kolonialno velesilo in tedaj že bivšo kolonijo, za nastanek z mednarodnopravnim dogovorom ali pa za posledico odločitve Organizacije združenih narodov (Degan 2000: 225–6).

¹⁰Leta 1836 so južnoafriški naseljenci nizozemskega porekla ustanovili tako imenovane južnoafriške republike, leta 1847 pa so nekdanji sužnji iz Združenih držav Amerike na ozemlju nekdanje Obale sužnjev ustanovili novo državo Liberijo (Brierly 1928: 77).

¹¹Primer Tanzanije leta 1964, ki je nastala z združitvijo Tanganjike in Zanzibarja (Jennings in Watts 1992: 213).

¹²Primer Indije, ki se je znebila statusa britanske kolonije in je postala neodvisna država leta 1947 (Jennings in Watts 1992: 209).

¹³Primer Avstrije, ki je bila kot posledica tako imenovanega anshlusa pripojena k Nemčiji leta 1938 (Jennings in Watts 1992: 210).

1.4 KRITERIJI ZA OBSTOJ DRŽAVE KOT SUBJEKTA MEDNARODNEGA PRAVA

Novonastalo državo lahko štejemo za državo kot subjekt mednarodnega prava v primeru zadostitve določenim obče pravno sprejetim kriterijem. Največkrat se, skladno z občim običajnim pravom, podobno kot to navaja tudi Akehurst (1992: 53), kot konstitutivne elemente smatra državno ozemlje, stalno prebivalstvo, efektivno oblast ter sposobnost vstopanja v odnose z drugimi državami. Omenjene elemente navaja tudi Montevidejska konvencija o pravicah in dolžnostih držav.¹⁴

O državnem ozemlju govorimo tedaj, ko ima neka razmeroma stabilna politična skupnost nadzor nad določenim ozemljem (Brownlie 1998: 70–1). Seveda pa mora s tem imeti, kot dodaja Blix (1971: 632) tudi nadzor nad zračnim prostorom in teritorialnimi vodami. Praksa je skozi zgodovino pokazala, da kriterij državnega ozemlja ne vključuje nujno tudi natančno določenih meja. Harris (1998: 103) tako navaja primer Izraela, ki ga nedvoumno šteje za državo, kljub temu, da še sedaj nima natančno določenih meja.

Uvedena so bila številna načela, s katerimi so države po svetu skušale rešiti problem nejasnosti meja in možnost njihovih sprememb. Med drugim je bil tako sprejet princip nedotakljivosti meja, ki je bil za evropske države določen z Helsinško sklepno listino Konference o varnosti in sodelovanju v Evropi.¹⁵ Minimalna velikost ozemlja tudi ni nujni predpogoj, lep primer je država mesta Vatikan (Oppenheim 1957: 118).

Drugi kriterij predstavlja stalno prebivalstvo, ki predpostavlja zahteva permanentno naseljeno prebivalstvo, ki naj ne bi imelo nomadskih teženj po neprestani selitvi (Avramov in Kreća 1983: 56). Jennings in Watts (1992: 121) se s tem ne strinjata in temu oponirata s sve-

¹⁴Montevidejska konvencija o pravicah in dolžnostih držav je bila podpisana v Montevideu, dne 26. decembra 1933, na Sedmi mednarodni konferenci ameriških držav, kjer so se Združene države Amerike zavezale k dobrososedski politiki in zavrnile doktrino vmešavanja v notranje zadeve latinskoameriških držav. Bistveno pomembnejši prispevek te konference pa je v dejstvu, da je kodificirala obstoječe pravne norme glede pravic in dolžnosti držav ter jih prepoznala kot del občega običajnega mednarodnega prava. Zelo pomemben je zlasti prvi člen, ki definira štiri glavne kriterije državnosti, in sicer stalno naseljeno prebivalstvo, definirano ozemlje, efektivna oblast in sposobnost vstopanja v odnose z drugimi državami. Izpostaviti velja tudi tretji člen, ki zagovarja deklarativni vidik priznanja držav, saj pravi, da je politični obstoj neke države neodvisen od priznanja s strani drugih držav (*Montevidejska konvencija o pravicah in dolžnostih držav*, podpisana 26. decembra 1933, stopila v veljavo 26. decembra 1934. Dostopna na http://en.wikipedia.org/wiki/Montevideo_Convention (22. oktober 2004)). Skladno s štirinajstim členom, ki pravi "Obstoječa konvencija bo stopila v veljavo med državami pogodbenicami skladno z vrstnim redom deponiranja njihovih ratifikacij" je konvencija stopila v veljavo 26. decembra 1934. Osmi člen, ki pravi "n/obena država se nima pravice vmešavati v notranje in zunanje zadeve drugih držav", pa je bil potrjen s protokolom, sprejetim 23. decembra 1936 (*Konvencija o pravicah in dolžnostih držav*, podpisana v Montevideu 26. decembra 1933, stopila v veljavo 26. decembra 1934. Dostopna na <http://www.yale.edu/lawweb/avalon/intdip/interam/intam03.htm> (22. oktober 2004)); glej tudi *Konvencija o pravicah in dolžnostih držav*, sprejeta na Sedmi mednarodni konferenci ameriških držav, podpisana v Montevideu, 26. decembra 1933, 20–31. No. 3802.Vol. CLXV (1936) LNTS; Montevidejska konvencija je kljub regionalnemu izvoru ter majhnemu številu držav pogodbenic postala del občega običajnega mednarodnega prava in ostaja danes še vedno v veljavi (Crawford 2006: 45–6).

¹⁵*Helsinška sklepna lista*, sprejeta v Helsinkih na Konferenci o varnosti in sodelovanju v Evropi, 1. avgusta 1975. Dostopna na <http://www.hri.org/docs/Helsinki75.html> (27. oktober 2005).

tovalnim mnenjem Meddržavnega sodišča glede statusa Zahodne Sahare.¹⁶

Tretji kriterij, efektivno oblast lahko definiramo na več načinov. Degan (2000: 228–9) jo poimenuje kot organizirano politično oblast oziroma suverenost in jo označi kot "v/rhovno oblast države na njenem ozemlju, ki izključuje oblast vseh drugih držav in obenem ni podvržena nobeni višji oblasti". Jennings in Watts (1992: 122) jo definirata kot "eno ali več oseb, ki delujejo v imenu ljudi in vladajo skladno z zakoni države". Blix (1971: 633) pa jo razume kot politično organizacijo, katera regulira odnose in zagotavlja spoštovanje pravil v neki skupnosti. Nobena država pa nima absolutne suverenosti, saj se mora kot članica mednarodne skupnosti podrežati določilom mednarodnega prava. Dodati velja tudi, da je večina držav prenesla vsaj del svoje suverenosti na druge mednarodnopravne subjekte. Odličen primer slednjega predstavlja VS OZN.¹⁷

Vsi avtorji pa se ne strinjajo s prepričanjem, da je efektivna oblast nujni predpogoj za državo kot subjekt mednarodnega prava, saj je omenjena postavka lahko nezadovoljiva ali pa celo nepotrebna. Jennings in Watts (1992: 122) tako trdita, da v kolikor je država ustanovljena, njen status ne preneha veljati tudi v času državljanske vojne oziroma začasnega brezvladja. Nekateri avtorji temu oponirajo kot na primer Oppenheim (1957: 118), ki meni, da anarhična skupnost ne predstavlja države.

Četrty kriterij predstavlja sposobnost vstopanja držav v odnose z drugimi državami. Tu gre predvsem za vodenje zunanje politike, akreditacijo svojih diplomatskih misij, sklepanje mednarodnih multilateralnih in bilateralnih pogodb, sodelovanje na regionalnih in mednarodnih konferencah, članstvo v mednarodnih organizacijah, pa tudi za državno suverenost na področju gospodarstva, obrambe in kulture. Nekateri pravniki ta kriterij nadomeščajo s kriterijem neodvisnosti, kar je nekoliko problematično, saj ima lahko neka država efektivno oblast nad svojim ozemljem ter je sposobna in voljna voditi svojo zunanjo politiko preko svojih izvršilnih organov, vendar pa je lahko pod zunanjim vplivom tujih držav (Brownlie 1998: 72).

¹⁶Meddržavno sodišče je v svojem svetovalnem mnenju glede statusa Zahodne Sahare izjavilo: "/č/eprav emirati in plemena, katera so obstajala na omenjenem ozemlju v času španske kolonizacije niso imeli statusa osebnosti oziroma entitete, ki bi bila drugačna od emiratov in plemen, katera obstajajo dandanes, in tako ne bi mogli biti upravičeni do uživanja določenih oblik suverenosti na področju Zahodne Sahare, so ta nomadska plemena v resnici posedovala nekatere pravice do ozemelj, skozi katera so potovala in tako je bila ustvarjena pravna osnova za njihovo zahtevo" (*Zahodna Sahara*, Svetovalno mnenje Meddržavnega sodišča, sprejeto 16. oktobra 1975. Dostopno na <http://www.icj-cij.org/icjwww/idecisions/isummaries/isasummary751016.htm> (26. oktober 2005)).

¹⁷Prvi odstavek štiriindvajsetega člena UL OZN pravi: "/d/a bi se zagotovila takojšnja in učinkovita akcije Organizacije združenih narodov, nalagajo njeni člani Varnostnemu svetu prvenstveno odgovornost za ohranitev mednarodnega miru in varnosti in so soglasni v tem, da Varnostni svet pri opravljanju svojih dolžnosti na temelju te odgovornosti deluje v njihovem imenu" (*Ustanovna listina Združenih narodov*, sprejeta v San Franciscu, dne 26. junija 1945. Dostopna na <http://www.pf.uni-lj.si/datoteke/razno/Ustanovna%20listina%20OZN.doc> (29. oktober 2005)).

Kriterij neodvisnosti moramo tako jemati kar s precejšnjo rezervo, saj kot pravi Brierly (1963: 129) "neodvisnost ne pomeni pravne svobode, temveč le svobodo pred vmešavanjem drugih držav".

V praksi pa moramo kot dodatne kriterije za obstoj države kot subjekta mednarodnega prava šteti še veliko drugih dejavnikov, in sicer pričakovanje trajnosti obstoja določene politične entitete; njeno željo, da postane država; legalen nastanek; spoštovanje človekovih pravic; priznanje s strani drugih držav ter seveda tudi arbitrarne politične odločitve držav, ki podeljujejo priznanje (Bučar 1997: 78).

Vsi omenjeni kriteriji so igrali veliko vlogo pri priznanju nekdanjih republik Jugoslavije in Sovjetske zveze. Eden izmed kriterijev, zlasti v primeru razpada Jugoslavije, je bila torej želja politične entitete po statusu države, kar v bistvu predstavlja precedens, saj še nikoli poprej priznanje neke nove politične entitete ni bilo pogojevano na tak način. Deklaracija o Jugoslaviji, ki so jo sprejeli zunanji ministri Evropske skupnosti na srečanju v Bruslju šestnajstega decembra 1991, je tako vsem bivšim jugoslovanskim republikam, ki so izrazile željo po priznanju, postavila časovni ultimat glede vlaganja prošenj za priznanje do triindvajsetega decembra istega leta, in jim določila, da v njih navedejo privolitev k sledečim kriterijem: želja entitete, da je priznana kot neodvisna država; sprejem zavez, ki so bile sprejete v Deklaraciji o smernicah glede priznanja novih držav v Vzhodni Evropi in Sovjetski zvezi; sprejem ukrepov, kateri so bili navedeni v osnutku Deklaracije o Jugoslaviji, še posebno tistih, ki so naštetih v drugem poglavju, torej na področju človekovih pravic ter pravic nacionalnih in etničnih skupin; nadaljnja podpora trudu generalnega sekretarja Organizacije združenih narodov in seveda tudi obveznost nadaljevanja Konference o Jugoslaviji.¹⁸

Naslednji dodatni kriterij je legalnost nastanka. Države ne priznajo novonastalih entitet, ki so nastale s kršitvijo mednarodnega prava, saj kot pravi Oppenheim (1957: 142) "država, ki bo soočena bodisi s poskusom neke druge države, da pridobi novo ime, pogodbo ali okoliščino kot posledico nezakonitega dejanja, lahko izrecno izjavi, da v prihodnosti ne bo potrdila preko katerega koli načina priznanja vse učinke, ki so izšli kot posledica nezakonitega vedenja". Jennings in Watts (1992: 184) ob tem podajata primer aplikacije tako imenovane Stimsonove doktrine¹⁹ v primeru japonske marionetne države Mandžukuo.

¹⁸Türk, Danilo (1993): *Priznanje držav: Komentar. Priloga 2: Deklaracija o Jugoslaviji*. Dostopno na <http://www.ejil.org/journal/Vol4/No1/art7.html> (15. januar 2006).

¹⁹Stimsonova doktrina je ime za ukrep Združenih držav Amerike, ki so na japonsko okupacijo Mandžurije reagirale z izjavo državnega sekretarja H. L. Stimsona, v kateri je bilo izraženo prepričanje, da Združene države Amerike ne bodo priznale nobene ozemeljske ali administrativne spremembe, katero bi Japonska vsilila Kitajski (*Stimsonova doktrina*, Ministrstvo za zunanje zadeve Združenih držav Amerike. Dostopna na <http://www.state.gov/r/pa/ho/time/id/16326.htm> (20. januar 2006)).

Spoštovanje človekovih pravic je po padcu berlinskega zidu postalo eden ključnih kriterijev za priznanje nove države. V Deklaraciji o smernicah glede priznanja novih držav v Vzhodni Evropi in Sovjetski zvezi, sprejeti šestnajstega decembra 1991,²⁰ lahko tako na primer vidimo zavezo držav članic Evropske skupnosti, da bodo priznale vse tiste nove države, ki so se izoblikovale na demokratični osnovi in ki so se zavezale k: spoštovanju načel UL OZN, zavez Sklepne listine Konference o varnosti in sodelovanju v Evropi, ter tudi Pariške listine,²¹ še zlasti na področju pravne države, demokratičnosti in človekovih pravic; zagotavljanju pravic etničnih in nacionalnih skupnosti ter manjšin v skladu z zavezami, ki izhajajo iz okvira Konference o varnosti in sodelovanju v Evropi; spoštovanju načela nedotakljivosti meja, katere se lahko spremenijo le z miroljubnimi sredstvi in s skupnim dogovorom; prevzemu obveznosti, nanašajočih se na razorožitev in preprečevanje širjenja jedrskega orožja ter zavezanost k miroljubnemu reševanju sporov regionalnega značaja; reševanju nasledstvenih vprašanj in regionalnih sporov preko sklepanja sporazumov, kjer bo potrebno, tudi s pomočjo arbitraže. Evropska skupnost in njene države članice so v tem dokumentu tudi izjavile, da ne bodo priznale nobene entitete, ki je nastala kot posledica agresije, ter da bodo pri podeljevanju priznanja upoštevale vpliv priznanja na sosednje države.

²⁰Türk, Danilo (1993): *Priznanje držav: Komentar. Priloga 1: Deklaracija o smernicah glede priznanja novih držav v Vzhodni Evropi in Sovjetski zvezi*. Dostopno na <http://www.ejil.org/journal/Vol4/No1/art6.html> (15. januar 2006).

²¹*Pariška listina*, sprejeta v Parizu na Konferenci o varnosti in sodelovanju v Evropi, 21. novembra 1990. Dostopna na <http://www.hri.org/docs/Paris90.html> (15. januar 2006).

2. TEORIJE PRIZNANJA DRŽAV

"Priznanje držav je ena izmed najkompleksnejših tematik v mednarodnem pravu" (Akehurst 1992: 57). Velja se vprašati, če nas praksa napeljuje k razmišljanju, da je priznanje držav dejanje političnega oportunitizma ali pa gre kljub vsemu za spoštovanje pravnih obvez?

Inštrument priznanja držav se je najprej pojavil v srednjem veku, ko so posamezne politične entitete v želji, da postanejo neodvisne države, potrebovale priznanje s strani papeške države. Blagoslov papeža je imel konstitutivni učinek, kar pomeni, da država brez njegove privolitve ni mogla obstajati kot neodvisna entiteta. Podobno vlogo sta v devetnajstem stoletju prevzeli Sveta aliansa²² ter četverovladje²³ (Blix 1971: 604–5).

Bučar (1997: 76) priznanje držav razume kot "politični in pravni akt, s katerim neka država ali skupina držav prizna obstoj neke druge države". Kelsen ločuje med političnim priznanjem, ki ga razume kot "arbitrarno pravico vsake države" ter med pravnim priznanjem, o katerem govori v primeru "dejanja, s katerim se država prepriča, da določeno politično entiteto lahko razumemo kot državo skladno z mednarodnim pravom" (Kelsen v Blix 1971: 624). Jennings in Watts (1992: 130–1) menita, da "/p/odelitev priznanja dokazuje, da nova država, upoštevajoč mnenje obstoječih držav, izpolnjuje pogoje državnosti, ki jih predvideva mednarodno pravo, in da je tako lahko smatrana kot mednarodnopravni subjekt z vsemi pravicami in dolžnostmi, ki po mednarodnem pravu pritičejo državam". Lahko bi torej dejali, da ima sam akt priznanja največkrat dvoje pravnih posledic, saj determinira stanje državnosti, obenem pa je tudi predpogoj za navezavo formalnih odnosov med državama, torej diplomatskih odnosov ter možnost sklepanja bilateralnih pogodb (Brownlie 1998: 89).

Priznanje držav je tako eno izmed najbolj kompleksnih področij mednarodnega prava, saj vključuje poleg čisto pravnih elementov tudi politične interese posameznih držav. Oppenheim (1957: 126–7) tako meni, da mednarodno pravo državam omogoča diskrecijsko pravico pri procesu podeljevanja priznanja, kar so slednje velikokrat uporabile kot inštrument njihove zu-

²²Sveta aliansa je bila zavezništvo, sklenjeno šestindvajsetega septembra 1815 v Parizu, na osnovi skupnih versko-ideoloških načel držav članic. Sprva je šlo za zvezo Rusije, Avstrije in Prusije, sčasoma pa so pristopile vse ostale evropske monarhije z izjemo Velike Britanije, papeške države in turškega imperija. Sveto alianso lahko razumemo kot konzervativno reakcijo na porajajoča nacionalna gibanja ter kot skupno zavezništvo monarhične ureditve Evrope proti morebitnim uporom proti obstoječemu režimu (*Pogodba o Sveti aliansi*, podpisana 26. septembra v Parizu. Dostopna na http://www.1991encyclopedia.org/The_Holy_Alliance (12. maj 2007)).

²³Četverovladje so tvorile Prusija, Avstrija, Velika Britanija in Rusija. Vojaško in politično zavezništvo, sklenjeno dvajsetega novembra 1815 v Parizu, je imelo tri glavne cilje: oblikovanje vojaške koalicije proti Franciji; uporaba sile proti vsaki državi, ki bi poskušala rušiti določila dunajskega kongresa; zaveznice tvorijo porok za trajen mir (*Četverovladje. Pogodba o zavezništvu med pruskim, avstrijskim, britanskim in ruskim dvorom*, podpisana v Parizu, 20. novembra 1815. V Franz Knipping, Hans von Mangoldt in Volker Rittberger (1997): *The United Nations System and its Predecessors, Volume II, Predecessors of the United Nations*, 6–9. Oxford: Oxford University Press).

nanje politike.

Podobno meni tudi Lauterpacht (1970: 308), ko trdi, da ima "država v skladu s prevladujočo doktrino prosto izbiro, osnovano na diskrecijski pravici in upoštevanju lastnih interesov, pri odločanju, kateri tuji skupnosti bo podelila položaj, ki ji bo omogočal uživanje statusa suverene in neodvisne države".

Vendar pa priznanje le s strani ene države²⁴ ne pomeni prav veliko, saj kot menita Jennings in Watts (1992: 130) to implicira le omejeno osebnost, ki ne more biti smatrano kot članstvo v mednarodni skupnosti.

Velika večina dandanašnjih držav pa ni nastala kot posledica skupnega ali individualnega dejanja priznanja držav, temveč kot pravno dejanje samega nastanka neke državne entitete. Prišli smo torej do temeljnega razcepa teorij priznanja držav – ali ima torej priznanje države deklarativni ali konstitutivni učinek? Akehurst (1992: 60–1) omenjeno dilemo skuša pojasniti z znamenitim primerom Tinoco²⁵ – ko so okoliščine določenega primera oziroma nastanka države popolnoma jasne lahko govorimo o deklarativnem vidiku priznanja, ko pa gre za tako imenovane mejne primere, pa dejanje priznanja pridobi konstitutivno komponento.

Lauterpacht (1970: 309–10) pa podaja drugačno mnenje in pravi, da je priznanje držav konstitutivno v smislu, da ne gre za formalnost, saj omenjeno dejanje zahteva aktivno, premišljeno in zavestno zmožnost preudarnosti, ter obenem tudi deklarativno, ker država, ki podeljuje priznanje, slednjega ne more več umakniti v skladu s svojimi interesi. Slednjemu se pridružujeta Jennings in Watts (1992: 133), ki pravita sledeče "/p/riznanje je sicer deklarativno, vendar pa je obenem v svojem bistvu tudi konstitutivno dejanje, še zlasti če upoštevamo odnose z državo, ki podeljuje priznanje".

2.1 PRIZNANJE DRŽAV IN PRIZNANJE VLAD

Priznanje držav in priznanje vlad sta v osnovi podobna, hkrati pa ločena koncepta. Kot pravita Jennings in Watts (1992: 146) priznanje vlade kot vlade določene države v svoji osnovi predpostavlja in implicira priznanje same države. Najprej pa se moramo vprašati – kaj sploh razumemo pod pojmom vlada? Eno boljših definicij podaja Roth (2000: 129), ki jo definira kot "aparatus, ki ohranja monopol nad legitimno uporabo sile znotraj ozemlja določene

²⁴Primer Biafre, ki je bila v času svojega kratkega obstoja med letoma 1967 in 1970 priznana s strani petih držav, ter Turške republike Severni Ciper, ki jo priznava le Turčija (Jennings in Watts 1992: 130).

²⁵V primeru Tinoco je arbiter, sodnik Taft razsodil, da Tinocov režim predstavlja vlado republike Kostarike, saj je bilo jasno, da je imel efektivno oblast nad celotno državo, ter da tega ni moglo spremeniti niti dejstvo, da režim ni bil priznan s strani številnih držav, med drugim tudi Velike Britanije, ki je v tem sporu nastopala kot tožeča stranka. Kljub temu pa je sodnik poudaril, da bi vprašanje priznanja oziroma nepriznanja pridobilo na pomen le v primeru, če bi obstajalo vprašanje efektivne oblasti Tinocovega režima (Akehurst 1992: 60–1).

države in ki govori v imenu države v mednarodnih zadevah".

Mednarodna skupnost mora v procesu priznanja vlad upoštevati določene kriterije, in sicer efektivno oblast, podporo večine prebivalstva države ter izkazovanje sposobnosti in želje po trajnem obstanku. Potrebno je tudi vedeti, da nepriznanje vlade ne pomeni, da se država, kateri vlada omenjeni režim, ne more smatrati kot mednarodnopravno priznani subjekt (Oppenheim 1957: 129–31). Ob tem Roth (2000: 130–1) dodaja, da država ne preneha obstajati v primeru brezvladja.

Podobne kriterije navajata tudi Jennings in Watts (1992: 150–3), ki izrecno poudarita jasno izraženo podporo ljudstva, obenem pa dodajata še kriterij pripravljenosti izpolnjevanja mednarodnih obveznosti.

Roth (2000: 144–9) izpostavi kriterij legitimnosti nastanka. Omenjeni kriterij se je po njegovem mnenju skozi zgodovino uporabljal le kot izgovor za vmešavanje držav v notranje zadeve določene države z namenom zadovoljitve njihovih političnih interesov. Tipičen primer predstavlja tako imenovana Tobarjeva doktrina iz leta 1907, skladno s katero so se države podpisnice, povečini latinskoameriške države, zavezale, da ne bodo priznale nobene vlade, ki je prišla na oblast na revolucionaren način. Ob tem ni odveč dodati, da je resnični razlog možnost izgube političnega vpliva.

2.2 DEKLARATIVNA IN KONSTITUTIVNA TEORIJA PRIZNANJA DRŽAV

Zagovorniki deklarativne teorije, ki dandanes prevladuje, menijo, da je priznanje države svobodni politični akt, s katerim se le konstatira nastanek neke nove države (Brownlie 1998: 86–7). Upoštevajoč omenjeno teorijo vsaka država postane članica mednarodne skupnosti že s samim dejanjem nastanka, zato se priznanje razume le kot potrditev obstoječih razmer (Jennings in Watts 1992: 129). Omenjeno stališče potrjuje tudi deveti člen ustanovne listine Organizacije ameriških držav,²⁶ ki se glasi "/p/olitični obstoj države je neodvisen od priznanja s strani drugih držav".

Avtorji, ki zagovarjajo konstitutivno teorijo, pa trdijo, da je priznanje ključni kriterij državnosti. Oppenheim (1957: 125) tako pravi, da "/d/ržava je in postane mednarodnopravni subjekt izključno z aktom priznanja. Priznanje ni arbitrarna diskrecijska pravica ali politična koncesija, temveč ima tudi konstitutivni učinek glede na pravice in dolžnosti, ki pritičejo državnosti". Podobno meni tudi Akehurst (1992: 59), ki priznanje smatra kot konstitutivno dejanje, torej kot predpogoj nastanka nove države.

²⁶*Ustanovna listina Organizacije ameriških držav*, podpisana na Deveti mednarodni konferenci ameriških držav v Bogoti 30. aprila 1948, stopila v veljavo 13. decembra 1951. Dostopna na <http://www.oas.org/juridico/english/charter.html> (25. oktober 2005)).

Subjekt mednarodnega prava prične s svojim obstojem, ko stopi v veljavo prvi dogovor med obstoječimi državami in entitetami, ki si takšen status želijo. Prvi dogovor med njima je dejanje priznanja, ki ima recipročen in konstitutiven značaj (Anzilotti v Lauterpacht 1970: 310). Bučar (1997: 77) pa podaja zanimivo definicijo, saj pravi, da je v primeru malih držav "priznanje v principu deklarativno, v praksi pa konstitutivno".

Skladno s konstitutivno teorijo priznanje države tako predstavlja temeljni element države kot subjekta mednarodnega prava. Teorija črpa svojo verodostojnost iz dejstva, da ne obstajajo pravne institucije, ki bi urejale omenjeno področje, zato si države, ki tvorijo mednarodno skupnost, prisvajajo pravico odločanja (Brierly v Harris 1998: 145). Obstoječe države so po Oppenheimu (1957: 127) tako v odsotnosti posebnih organov, ki bi bili pristojni za izvajanje omenjene funkcije, pooblašcene s strani mednarodnega prava z nalogo prepričati se, ali nove države izpolnjujejo pogoje državnosti, ki jih določa mednarodno pravo.

2.3 OBVEZNOST PRIZNANJA IN NJEGOVE POSLEDICE

Ali obstaja pravna obveznost priznanja? Degan (2000: 282) meni, da države ne morejo biti prisiljene v priznanje neke nove države, saj je akt priznanja smatran kot diskrecijska pravica vsake države in je kot tak neobvezujoča politična odločitev. Temu stališču pa oponira Lauterpacht, ki pravi, da so države dolžne priznati entitete, ki izpolnjujejo splošno sprejete kriterije državnosti (Lauterpacht v Bučar 1997: 76).

Kakšne pa so sploh pravne posledice priznanja določene države? Kot pravi Brownlie (1998: 89) ima akt priznanja običajno dve pravni posledici. Prvič, priznanje determinira državnost neke politične entitete. Drugič, sam akt je predpogoj za osnovanje uradnih odnosov z drugimi državami, kar nekateri avtorji smatrajo kot konstitutivno stališče, vendar pa Brownlie temu oporeka, saj meni, da tega ne moremo razumeti kot predpogoj same državnosti.

2.4 NEPRIZNANJE DRŽAVE

Omeniti pa velja tudi instanco nepriznanja države, ki je v kombinaciji z različnimi oblikami sankcij pogosta oblika političnega pritiska določenih držav oziroma celotne mednarodne skupnosti na novo nastajajoče politične entitete (Blix 1971: 653). Večkrat pa se je takšna praksa pokazala kot neproduktivna, saj jo je, kot pravi Brierly (1963: 146), "izjemno težko konsistentno izvajati na dolgi rok proti kateri koli državi, z izjemo tistih šibkih". Obenem pa je tudi popolnoma razumljiva težnja nekaterih držav, ki bodisi iz političnih, ideoloških ali

kakšnih drugih razlogov nasprotujejo nastanku novih držav in skušajo vplivati na druge države članice mednarodne skupnosti.

Čeprav določena politična entiteta izpolnjuje vse splošno sprejete kriterije, ji včasih nekatere države še vedno niso pripravljene podeliti priznanja. Blix (1971: 654) tako razume nepriznanje države kot tip sankcije in ne kot izraženo nasprotovanje pravnemu vidiku državnosti nekega ozemlja. Kot pravita Jennings in Watts (1992: 183) do nepriznanja pride v primeru: ko država akt priznanja razume kot izključno politično motivirano dejanje; kadar bi bila podelitev priznanja neskladna z obveznostmi države, ki podeljuje priznanje ter v primeru, ko neka politična entiteta nastane kot posledica nezakonitega dejanja – uporaba tako imenovane Stimsonove doktrine.

2.5 PRIZNANJE DE JURE IN DE FACTO

Mednarodno pravo pozna dve vrsti priznanj, ki se medsebojno dopolnjujeta, in sicer pravno oziroma de jure priznanje ter dejansko oziroma de facto priznanje. Ob tem pa moramo vedeti, kot pravita Jennings in Watts (1992: 155) da "termina de jure in de facto določata status države oziroma vlade, ki se priznava, in ne sam dejanski postopek".

Katere pa so torej temeljne razlike med obema terminoma? Jennings in Watts (1992: 155) temeljno razliko vidita v tem, da se priznanje de facto podeli tedaj, ko vsi kriteriji za priznanje še niso popolnoma doseženi. Blix (1971: 601–2) je prepričan, da uporaba izraza de facto izraža nek pridržek, bodisi ustavne legitimitete bodisi politične oportuniti države, ki podeljuje priznanje. Oppenheim (1957: 135–6) trdi, da gre pri de facto priznanju v bistvu za prikaz namena države, da bo v bližnji prihodnosti tudi de jure priznala novonastalo državo v kolikor bo slednja ohranila zadostno politično stabilnost ter zadostila kriteriju želje in sposobnosti izpolnjevanja mednarodnih obveznosti. Pomembno je dodati, da se v praksi izraz de facto uporablja skoraj izključno za priznavanje vlad, kajti dandanes ne obstoja nobena de facto država, saj kot pravi Degan (2000: 281) "neka država bodisi obstaja bodisi ne obstaja".

2.6 IZRAŽENO IN IMPLICIRANO PRIZNANJE

Običajna praksa v mednarodni skupnosti je, da država uradno potrdi priznanje neke druge države. Ponavadi gre za dejanje formalne notifikacije ali deklaracije, kar velja kot primer izraženega priznanja. Včasih pa samo priznanje lahko razberemo že iz samega konteksta oziroma zunanje politike države in tedaj govorimo o impliciranem priznanju (Jennings in Watts 1992: 169).

Oppenheim (1957: 146–7) pravi, da o impliciranem priznanju lahko govorimo tedaj, ko pride do sklenitve bilateralne pogodbe in do formalne navezave diplomatskih odnosov, ne moremo pa tega sklepati v sledečih primerih – skupno sodelovanje na mednarodnih konferencah, sklepanje multilateralnih pogodb oziroma v primeru sprejema v določeno mednarodno organizacijo, kot na primer v Organizacijo združenih narodov.²⁷ Jennings in Watts (1992: 170–2) temu dodajata še primer ohranjanja stikov,²⁸ njihovega navezovanja,²⁹ ustanavljanja predstavniških uradov,³⁰ izmenjave obiskov na visoki ravni³¹ ter primer vzdrževanja stikov in vodenja pogajanj z odporniškimi gibanji v državljanski vojni.³²

2.7 RETROAKTIVNOST PRIZNANJA

Jennings in Watts (1992: 161) trdita, da je "priznanje, najsi bo de facto ali de jure, retroaktivno, ker sodišča smatrajo kot veljavna vsa dejanja novo priznanih držav ali vlad, katera so bila izvedena vse od trenutka nastanka omenjenih političnih entitet".

Degan (2000: 281) meni, da "priznanje deluje retroaktivno od samega nastanka priznane države". Andrassy (1998: 75) je zelo podobnega mnenja, saj pravi, da velja tudi za obdobje pred samim aktom priznanja, torej od trenutka, ko je določena država nastala.

2.8 UMIK PRIZNANJA

Umik priznanja se lahko izvrši preko notifikacije politični entiteti, kateri je bilo preklicano priznanje, ali pa preko izjave za javnost (Jennings in Watts 1992: 176).

Ali pa gre pri samem umiku priznanja za umik priznanja de jure ali de facto? Oppenheim (1957: 151–2) povzema peti člen resolucije Inštituta za mednarodno pravo iz leta 1936 na osnovi katerega pravi, da kljub temu, da je priznanje de jure v osnovi nepreklicnega značaja, velja nasprotno v kolikor pride do dokončnega izostanka enega izmed temeljnih elementov državnosti, kot na primer izgube državne neodvisnosti. Jennings in Watts (1992: 177) mu na nek način pritrjujeta, saj pravita, da o umiku priznanja lahko govorimo le v primeru de jure priznanja in ne kadar govorimo o de facto priznanju. Brownlie (1998: 92) se z njimi ne strinja

²⁷Čeprav je Izrael postal član Organizacije združenih narodov, arabske države niso priznale njegovega obstoja, kar velja za nekatere še dandanes (Akehurst 1992: 66).

²⁸Združene države Amerike ohranjajo stike s Tajvanom navkljub umiku priznanja (Jennings in Watts 1992: 172).

²⁹Združene države Amerike so navezale stik z Ljudsko republiko Kitajsko pred samim priznanjem (Jennings in Watts 1992: 173).

³⁰Francija je v Severnem Vietnamu vzpostavila trgovinsko predstavništvo, kljub temu da države ni priznavala (Jennings in Watts 1992: 173).

³¹Primer državniškega obiska ameriškega predsednika Richarda Nixona v Ljudski republiko Kitajski februarja 1972 ter primer obiska egiptovskega predsednika Anvarja el-Sadata v Izraelu leta 1977 (Jennings in Watts 1992: 173).

³²Izmenjava agentov med Veliko Britanijo in republikanskimi silami v času španske državljanske vojne (Jennings in Watts 1992: 173).

in pravi, da priznanja ni mogoče umakniti v primeru de facto priznanja. Blix (1971: 602–3) pa nasprotno meni, da niti de jure niti de facto priznanje v osnovi ne more biti predmet umika.

Če sklenemo, bi torej lahko dejali, da je priznanje določene države vselej odvisno od političnih interesov in trenutne konstelacije moči v mednarodni skupnosti.

3. ANALIZA PRIMERA - TAJVAN

3.1 OBDOBJE DO RAZGLASITVE LJUDSKE REPUBLIKE KITAJSKE

3.1.1 KRATEK ZGODOVINSKI PREGLED DO LETA 1911

Ozemlje današnjega Tajvana je bilo poseljeno že v drugem tisočletju pred našim štetjem, ko sta tam prebivali dve prevladujoči etnični skupini, in sicer na severu protomalajci, ki so izvirali iz območja današnjih Filipinov in so Tajvan poselili v sedmem stoletju, ter vonumi, ki so kolonizirali jug Tajvana z območja današnje kitajske province Guižou (Lee 1999: 13).

Tajvan je skozi svojo zgodovino zamenjal številne gospodarje in bil deležen velikega števila preimenovanj. V obdobju kitajske dinastije Han (206 pred našim štetjem–220 našega štetja) ter v obdobju treh kraljestev (220–280) se je imenoval Dongkun, v obdobju kitajskih dinastij Sui (581–618) ter Tang (618–907) pa Ljukvi. V dvestoletnem obdobju med kitajskima dinastijama Tang in Song (1127–1271) je otok doživel številne valove kolonizacije kmetov iz južnokitajskih provinc Fudžian in Guangdong (Jiaquan "in drugi" 1988: 8). Leta 1279 je nato oblast nad Tajvanom prevzela mongolska dinastija Juan, ki je vladala otoku do leta 1430. Sledilo je obdobje slabih dvesto let, ko je otočje predstavljalo le zatočišče japonskim piratom, na celini pa je vladala kitajska dinastija Ming (1368–1644) (Lee 1999: 14).

Leta 1624 so Tajvan zasedli Portugalci, ki so ga preimenovali in mu dali novo ime – 'Ilha Formosa' – kar v dobesednem prevodu pomeni čudoviti otok. Takšno poimenovanje se je ohranilo tudi kasneje, kljub temu, da so Portugalci vladali otoku le do leta 1662. Tajvanu je nato leta 1683 pod cesarjem Kočingo zavladata mandžurska dinastija Čing,³³ ki ga je vključila kot prefekturo v kitajsko cesarstvo. Tajvan je postal sestavni del sinocentričnega koncepta 'tienxia', ki postavlja kitajskega cesarja, sina nebes, na vrh človeške družbene lestvice.

Tajvan je nato leta 1885 pridobil status kitajske province pod nadzorom centralne vlade, leta 1894 pa so otok napadle japonske sile. Kitajska vojska je bila poražena in tako je morala aprila naslednje leto podpisati pogodbo iz Šimonosekija,³⁴ ki je v svojem drugem členu določala, da mora Kitajska odstopiti Japonski otok Formozo (Tajvan) ter bližnje otočje Pesca–

³³Dinastija Čing je bila ustanovljena leta 1616, ko se je mandžurski plemenski knez Nurhači po osvojitvi ozemelj severno in severovzhodno od kitajskega zidu oklical za prvega cesarja dinastije Čing. Leta 1627 so Mandžurci zavzeli Korejo, leta 1628 Mongolijo, leta 1644 pa tudi Peking in tako pod novim cesarjem Šunžijem zavladata celotni Kitajski (Konte 1996: 489).

³⁴*Treaty of Shimonoseki*, podpisano v Šimonosekiju 17. aprila 1895, stopi v veljavo 8. maja 1895. Dostopno na <http://taiwandocuments.org/shimonoseki01.htm> (1. oktober 2004).

dores oziroma Pengu. Prebivalci Tajvana so se nemudoma vojaško organizirali ter vzpostavili ljudsko armado, ki je bila dokončno poražena šele leta 1903. Vzplamteli so tudi številni splošni upori proti japonski nadvladi, vendar brez kakšnega vidnega uspeha, saj je Tajvan ostal del japonskega ozemlja vse do konca druge svetovne vojne (Jiaquan "in drugi" 1988: 10–1).

3.1.2 USTANOVITEV REPUBLIKE KITAJSKE

Jeseni leta 1911 je prišlo na jugu Kitajske do upora vojaških enot, kar je sprožilo vsesplošno revolucijo po vsej državi. Vrenje je zajelo tudi prepovedano mesto v Pekingu in zadnji kitajski cesar Puji je bil prisiljen odstopiti. Do konca leta 1911 so se vse kitajske province, razen treh najsevernejših in Mandžurije, odrekle cesarju, petindvajsetega decembra istega leta pa so poslanci kitajskih provinc izvolili Sun Jat Sena za predsednika kitajske republike (Konte 1996: 840–1).

Cesarski dvor je v imenu mladoletnega cesarja dvanajstega februarja 1912 uradno objavil novico, da se cesar Puji odpoveduje prestolu ter da se strinja z ustanovitvijo republike. V želji, da bi se država po zelo uspešni revoluciji izognila morebitni državljanski vojni, je Sun Jat Sen prepustil položaj predsednika vlade cesarskemu vojaškemu poveljniku Juanu Šikaju, ki desetega marca istega leta po privolitvi cesarskega dvora postane predsednik kitajske republike (Konte 1996: 843).

Sun Jat Sen je še istega meseca ustanovil Nacionalno ljudsko stranko oziroma Kvomintang, ki pa jo je Juan Šikaj nemudoma prepovedal, zato je moral Sun Jat Sen pobegniti na Japonsko. Juan Šikaj si je nato podelil skoraj diktatorska pooblastila, saj je razpustil parlament, leto kasneje še skupščino pokrajin, sprejel pa je tudi novo ustavo in si podaljšal mandat. Kvomintang ga je zato obtožil zlorabe oblasti in ga pozval k odstopu. Izbruhnila je druga kitajska revolucija, v kateri so kvomintanške sile doživele poraz. Decembra 1915 se je tako Juan Šikaj razglasil za kitajskega cesarja, vendar pa njegovo vladanje ne traja prav dolgo, saj že šestega junija 1916 umre, država pa razpade na oblastna območja vojaških voditeljev (Konte 1996: 862).

3.1.3 RAZKOL MED KOMUNISTI IN KVOMINTANGOM

Sledilo je obdobje notranje neenotnosti in velike šibkosti Kitajske. V tem nemirnem času je bila julija 1921 v Šangaju ustanovljena Kitajska komunistična partija (Meisner 2007: 29). Sun Jat Sen, ki se je medtem vrnil iz izgnanstva, prav tako začne iskati podporo pri Sovjetski zvezi in reorganizira Kvomintang skladno z leninistično–marksističnimi načeli

sovjetske komunistične stranke (Roy 1998: 10). Glavno načelo postane 'demokratski socializem', lokalne celice oblasti postanejo podrejene ukazom centralnih oblasti. Leta 1922 Kvomintang začne sprejemati medse tudi komuniste in skupaj s komunistično stranko dve leti kasneje oblikuje tako imenovano Združeno fronto. Omenjeno zavezništvo pa ne traja dolgo, saj marca 1925 Sun Jat Sen umre, vodstvo stranke pa prevzame general Čankajšek (Lee 1999: 15). Čankajšek prvega julija istega leta v Gvanžuju na jugu Kitajske ustanovi nacionalno vlado in nemudoma usmeri sile proti vojaškim poveljnikom na severu, ki si želijo pridobiti neodvisnost severnih provinc (Konte 1996: 899).

Zavezništvo med Kvomintangom in komunisti se je končalo petnajstega julija 1927. Čankajšek je oblikoval kvomintanško vlado v Nanjingu, končal zavezništvo s Sovjetsko zvezo in se zavzel za odpravo tuje oblasti na Kitajskem. Komunisti pod vodstvom Maa Cetunga pa so se mu uprli in zanetili vstaje po številnih mestih, vendar neuspešno (Konte 1996: 905). Kvomintanske sile so tako osmega junija 1928 zavzele Peking, Čankajšek pa je postal predsednik Republike Kitajske (Konte 1996: 907). Proces združevanja Kitajske pa še zdaleč ni bil končan, saj se je moral Kvomintang braniti pred napadi komunističnih sil, predvsem pa je bilo potrebno dokončno pokoriti uporne vojaške poveljnike v severnih provincah (Meisner 2007: 59–62).

Pojavil se je tudi zunanji sovražnik – Japonska, ki je osemnajstega septembra 1931 zasedla Mandžurijo. Enajstega novembra istega leta pa so komunisti v Ruijinu, v pokrajini Džankši, oklicali Kitajsko sovjetsko republiko pod vodstvom Maa Cetunga, ki je postal predsednik centralnega izvršnega komiteja (Konte 1996: 912–3).

Kitajska komunistična partija se je leta 1934 znašla na robu propada. Provincio Džankši so obkolile kvomintanske sile, komunistom pa se je komaj uspelo umakniti in pričeti tako imenovani 'dolgi pohod', ki je trajal več kot eno leto in jih je vodil preko dvanajst tisoč kilometrov do severovzhodne province Šanči. Pot, ki jo je pričelo okoli osemdeset tisoč borcev, je na koncu preživelo le slabih štirideset tisoč komunistov (Roy 1998: 11).

3.1.4 OBDOBJE SKUPNEGA BOJA PROTI JAPONSKEMU OKUPATORJU

Obdobje medsebojnega obračunavanja prekine skupni sovražnik – Japonska, ki sedmega julija 1937 izvede napad na mostu Marka Pola jugozahodno od Pekinga. Kvomintang je zato sklenil premirje s komunisti, Čankajšek pa je postal vodja skupnega boja proti Japonski, ki se zavleče vse do leta 1945 (Konte 1996: 928).

Čas druge svetovne vojne je tudi obdobje velikih premikov v kitajski notranji politiki, saj Čankajšek tedaj prvič izrazi ozemeljske zahteve po Tajvanu. V sklepnem dokumentu kairske

konference,³⁵ ki se je odvijala med dvaindvajsetim in šestindvajsetim novembrom leta 1943, se tako z ameriškim predsednikom Franklinom Delano Rooseveltom in britanskim ministrskim predsednikom Winstonom Churchillom dogovorijo, kar je tudi zapisano v tretjem odstavku sklepne listine, da je "/n/jihov namen, da se Japonski odvzame vse otoke v Pacifiku, katerih se je polastila in katere je okupirala že od začetka prve svetovne vojne leta 1914, in da morajo biti vsa ozemlja, katera je Japonska odvzela Kitajski, kot so Mandžurija, Formoza in otoki Pescadores, vrnjeni Republiki Kitajski" (Lee 1999: 16).

Na potsdamski konferenci,³⁶ ki se je odvijala med sedemnajstim julijem in drugim avgustom 1945, na vrhunskem srečanju zmagovitih zavezniških držav, in sicer Združenih držav Amerike, Velike Britanije in Sovjetske zveze, so se prvič uradno srečali novi britanski ministrski predsednik Clement Attlee, ki je nadomestil na volitvah poraženega Winstona Churchilla, novi ameriški predsednik Harry Truman, naslednik marca preminulega predsednika Franklina Delana Roosevelta, ter sovjetski voditelj Josip Stalin. V drugem delu sklepnega dokumenta, ki ima naslov Določanje pogojev za japonsko predajo, in sicer v njegovem osmem členu, so sklenili: "/p/ogoji kairske konference morajo biti izpolnjeni in japonska suverenost mora biti omejena na otoke Honšu, Hokaido, Kjušu, Šikoku in na tiste, ki jih bomo še določili". Glede Tajvana pa je zlasti pomemben deveti člen, ki pravi, da "/m/orajo pogoji, ki so bili sprejeti na kairski konferenci, stopiti v veljavo". Z drugimi besedami to pomeni, da mora biti Tajvan vrnjen Republiki Kitajski (Chien–Chao 2000: 245).

3.1.5 DRŽAVLJANSKA VOJNA IN ZMAGA KOMUNISTOV

Po kapitulaciji Japonske štirinajstega avgusta 1945 se je državljanska vojna nadaljevala. Petindvajsetega oktobra istega leta je tako Čankajšek priključil Tajvan Republiki Kitajski, komunisti pod vodstvom Maa Cetunga pa so skokovito osvajali preostalo ozemlje (Konte 1996: 983).

Čeprav je Čankajšek razpolagal s skoraj štirikrat številčnejšo in veliko bolj opremljeno vojsko, ki je imela poleg tega še občutno premoč v zraku, obenem pa je dobival ameriško finančno pomoč, so komunisti začeli prevzemati pobudo (Meisner 2007: 101). Poleti leta 1947 so izvedli silovito ofenzivo iz Mandžurije in zavzeli večino severnih provinc. Združene države Amerike so zato ocenile, da se bliža poraz kvomintanških sil in so Čankajšku predlagale, da sestavi večstrankarsko vlado s komunisti, kar pa je seveda gladko zavrnil. Od

³⁵ *Kairska konferenca*, sklepni dokument podpisan 27. novembra 1943 in objavljen 1. decembra 1943. Dostopno na <http://www.taiwandocuments.org/cairo.htm> (26. oktober 2004).

³⁶ *Potsdamska konferenca*, sklepni dokument sprejet 2. avgusta 1945. Dostopno na <http://www.taiwandocuments.org/potsdam.htm> (26. oktober 2004).

prihodnjega leta dalje so komunisti nenehno napredovali in v bitki pri Hvajhaju, ki je trajala od novembra 1948 do januarja 1949, dosegli popoln uspeh (Konte 1996: 983).

Čankajšek je enaindvajsetega januarja 1949 naznanil umik s funkcije predsednika Republike Kitajske, njegov podpredsednik Li Cung-jen pa je pričel pogajanja o premirju s komunisti. Omenjena možnost je padla v vodo, komunisti pa so prečkali reko Jangce. Triindvajsetega aprila je sledila evakuacija kvomintanške prestolnice Nanjing, vlada pa se je preselila v Kanton. Čankajšek, ki je še vedno opravljal funkcijo vodje kvomintanške stranke, je petindvajsetega aprila obiskal Šangaj, nato pa je šestega maja prispel na Tajvan. Šangaj je padel v roke komunistom sedemindvajsetega maja, Čankajšek pa je dvanajstega julija še zadnjič obiskal celino, in sicer Kanton, kjer so bili zbrani člani vlade. V Kantonu je ostal vse do trinajstega oktobra, ko so ga zasedli komunisti, potem pa se je skupaj z vlado umaknil v Čungking, ki je kapituliral tridesetega novembra. Čankajšek pa je kljub temu vztrajal še do desetega decembra, ko je za vedno zapustil celinsko Kitajsko (Chien-Chao 2000: 255–7).

3.2 USTANOVITEV LJUDSKE REPUBLIKE KITAJSKO TER POSLEDICE KOREJSKE VOJNE

Že pred slovesno razglasitvijo Ljudske republike Kitajske in njene centralne ljudske vlade prvega oktobra 1949, so kitajski komunisti pričeli z navezovanjem diplomatskih stikov s tujimi državami. Centralni komite Kitajske komunistične partije je tako že enaindvajsetega novembra 1948 izdal deklaracijo, v kateri je izjavil, da so "Komunistična partija Kitajske, ljudske demokratične vlade osvobojenih ozemelj in Kitajska ljudska osvobodilna armada pripravljene vzpostaviti enakovredne in prijateljske odnose z vsemi tujimi državami, vključno z Združenimi državami Amerike /.../ toda celovitost kitajskega ozemlja in njena suverenost morata biti ohranjeni brez kakršnega koli tujega vmešavanja". Devetindvajsetega septembra leta 1949, tik pred slovesno razglasitvijo Ljudske republike Kitajske, je bil tako na Kitajski ljudski politično-posvetovalni konferenci sprejet program s sledečim besedilom "/c/entralna ljudska vlada Ljudske republike Kitajske se lahko pogaja in vzpostavi diplomatske odnose na osnovi enakopravnosti, medsebojne koristi in medsebojnega spoštovanja glede ozemlja in suverenosti s tistimi tujimi vladami, ki bodo zaostriale svoje odnose s kvomintanškimi uporniki in ki bodo vzdrževale prijateljsko držo z Ljudsko republiko Kitajsko" (Steiner 1950: 90–1).

Čeprav Mao ni želel Ljudske republike Kitajske napraviti za sovjetski satelit, je kljub temu Sovjetsko zvezo poimenoval kot 'veličastno in sijajno socialistično državo' (Meisner 2007: 114–6). Prosovjetska usmeritev je razvidna tudi iz sledeče Maove izjave, in sicer

"Ljudska republika Kitajska je neodvisna država, ki se bo nagnila na eno stran, proti Moskvi in stran od Washingtona. Mednarodno pripadamo strani antiimperialistične fronte pod vodstvom Sovjetske zveze, zato se lahko obrnemo le na to stran po pristno in prijateljsko pomoč, in ne na imperialistično stran" (Roy 1998: 16).

Čankajšek pa je medtem deloval na Tajvanu kot da se ne bi nič zgodilo. Njegova kvomintanška stranka se je pripravljala na tako imenovano 'četrto vojaško kampanjo' oziroma na 'drugi severni pohod', ki bi dokončno porazil komuniste na celini. Vlada Republike Kitajske na Tajvanu, s svojo trenutno prestolnico Tajpej, je zavračala prepričanje, da predstavlja vlado v izgnanstvu, temveč se je smatrala za vlado, ki vlada narodu, čigar večino ozemlja nadzorujejo uporniki. Čankajškov cilj ni bila obramba Tajvana, ampak ponovno zavladati na celini (Goldstein 1999: 58).

Po njegovem mnenju se državljanska vojna še ni končala, saj naj bi še prišlo do končnega obračuna. Svojo vlado na Tajvanu je smatral kot nekaj prehodnega, njegov cilj je bila ponovna osvojitev celinske Kitajske. Takšno stališče je bilo nujno, saj je le tako uspel ohranjevati avtoritarni položaj Kvomintanga na Tajvanu, kar je dosegal preko vzdrževanja statusa vojnih razmer (Goldstein 1999: 59).

Čankajškovo prepričanje, da on sam in njegova vlada predstavljata celotno Kitajsko je izhajalo iz dejstva, da je ustava iz leta 1947, ki je podelila oblast zakonodajni veji oblasti, to je tako imenovanemu zakonodajnemu juanu, ter izvršilni veji oblasti, to je izvršilnemu juanu, dejansko ostala v veljavi. Predstavniki obeh organov, ki so se zatekli leta 1949 na Tajvan, so bili izvoljeni s strani provinc celinske Kitajske, prav tako pa je bil tudi predsednik Čankajšek prvega marca 1950 izvoljen s strani narodne skupščine, to je posebnega telesa, katerega sestavo je predvidevala prej omenjena ustava. Njegova vlada je tako po njegovem mnenju predstavljala celotno Kitajsko in ne le Tajvana (Goldstein 1999: 59).

Januarja 1950 je zunanje ministrstvo Združenih držav Amerike podalo izjavo, da je kvomintanška vlada Republike Kitajske poražena ter da njena nadaljnja usoda ni predmet ameriških interesov. Ameriški predsednik Harry Truman je tako petega januarja na uradni novinarski konferenci dejal, da Združene države Amerike "nimajo nikakršnih želja po posebnih pravicah in privilegijih oziroma želja po ustanovitvi vojaških oporišč na Formozi, prav tako pa tudi nimajo namenov uporabe svojih vojaških sil z namenom vmešavanja v trenutne razmere. Vlada Združenih držav Amerike tudi ne bo oskrbovala kitajskih sil na Formozi z vojaško pomočjo in morebitnimi nasveti". Združene države Amerike so tako v bistvu prepustile Tajvan na milost in nemilost morebitnemu napadu Ljudske republike Kitajske (Chien–Chao 2000: 264).

Velika Britanija je že kmalu po slovesni razglasitvi Ljudske republike Kitajske naznanila svoje priznanje, in sicer je prišlo do javne objave priznanja šestega januarja 1950 (Hoare 2000).

Sovjetska zveza ni zaostajala veliko in je februarja 1950 priznala Ljudsko republiko Kitajsko. V Pogodbi o prijateljstvu, zavezništvu in medsebojni pomoči, sklenjeni štirinajstega februarja 1950, sta se državi javno zavezali k skupnemu boju proti japonskemu imperializmu, v aneksu z naslovom Strateški obrambni načrt 1950–55 pa je bil zapisan tudi sovjetski pristanek k vstopu v vojno proti Tajvanu v primeru če bi Združene države Amerike poslale svoje vojake v njegovo obrambo (Gu 1995: 22).

Pričetek korejske vojne je spremenil geopolitične razmere na Daljnem vzhodu in tudi strateške interese Združenih držav Amerike. Slednje je najbolj razvidno v izjavi ameriškega predsednika Harryja Trumana dva dneva po pričetku severnokorejske invazije, in sicer:

/n/napad na Južno Korejo je pokazal brez kančka dvoma, da je komunizem pri zasedbi neodvisnih držav prešel z uporabe prevratniških metod na uporabo oborožene sile in vojno. Izzval je ukaze Varnostnega sveta Organizacije združenih narodov, ki so bili namenjeni ohranitvi mednarodnega miru in varnosti. V takšnih okoliščinah okupacija Formoze s strani komunističnih sil predstavlja neposredno grožnjo varnosti pacifiške regije in silam Združenih držav Amerike, ki na tem območju izvajajo svoje nujne misije. V skladu s tem sem ukazal sedmemu ladjevju, da prepreči kakršen koli napad na Formozo. Pozivam vlado na Formozi, da preneha z vsemi zračnimi in morskimi operacijami proti celinski Kitajski. Sedmo ladjevje je pooblaščen za omenjeno potrditev. Določitev prihodnjega statusa Formoze mora počakati na ponovno vzpostavitev varnosti v Pacifiku, mirovni sporazum z Japonsko in pa na odločitve Organizacije združenih narodov (Chien–Chao 2000: 267).

Zelo pomemben je bil tudi nagovor pomočnika državnega sekretarja za daljnovzhodne zadeve Združenih držav Amerike, Deana Ruska, ki je izjavil sledeče "/p/riznavamo kvomintanško vlado Republike Kitajske kljub temu, da je ozemlje pod njenim nadzorom zelo omejenega obsega. Verjamemo, da omenjena vlada bolj avtentično predstavlja kitajsko ljudstvo, predvsem njihovo zgodovinsko zahtevo po neodvisnosti od tujih oblastnikov. Omenjena vlada bo tudi v prihodnje prejemale pomoč s strani Združenih držav Amerike" (Chien–Chao 2000: 267).

Ljudska republika Kitajska se je vmešala v vojno na severnokorejski strani, a šele potem ko so sile OZN približale njeni meji, in sicer reki Jalu.³⁷ Odločitev je padla na osnovi prepri-

³⁷Ko so severnokorejske sile petindvajsetega junija 1950 napadle Južno Korejo, so Združene države Amerike z zaveznicami oblikovale resolucijo in jo predale VS OZN. Ker pa je Sovjetska zveza bojkotirala VS in v tem času

čanja, da je vstop Združenih držav Amerike v vojno le del ameriške kampanje s katero želi zavladati celotnemu vzhodnemu del Azije. Omenjeno stališče je kasneje dobilo potrditev v izjavi ameriškega generala MacArthurja, ki je želel vojno razširiti na kitajsko ozemlje in vzpostaviti novo oblast pod Čankajškovim vodstvom (Roy 1998: 18–9).

Japonska vse od konca druge svetovne vojne še ni sklenila mirovnega sporazuma, poleg tega pa se tudi ni vedelo s katero Kitajsko bo omenjeni sporazum sploh podpisan. Ameriški državni sekretar John Foster Dulles in britanski zunanji minister Herbert Morrison sta zato junija leta 1951 na srečanju v Londonu sklenila kompromis, skladno s katerim na konferenco niso bili povabljeni predstavniki obeh režimov (Chien–Chao 2000: 273–4).

Režim na Tajvanu pa se je kljub temu lahko nadejal ločenega sporazuma, saj je Dulles veleposlaniku Republike Kitajske v Združenih državah Amerike Wellingtonu Koo–ju namignil, da bo Japonska sklenila bilateralni sporazum le s kvomintanškimi režimom (Chien–Chao 2000: 274). Osmega septembra 1951 je bil tako na mirovni konferenci v San Franciscu sklenjen mirovni sporazum z Japonsko,³⁸ ki ga je podpisalo devetinštirideset sodelujočih držav, Sovjetska zveza, Poljska in Češkoslovaška pa so ga zavrnile.³⁹ Ameriški državni sekretar Dulles je nato desetega decembra obiskal Tokio in opozoril premiera Jošido, da bi morebitna zavrnitev ločene sklenitve mirovnega sporazuma z Republiko Kitajsko ogrozila veljavo mirovnega sporazuma iz San Francisca. Štiriindvajsetega decembra je zato premier Jošida v svojem pismu sekretarju Dullesu pojasnil, da bodo pričeli s pogajanjem z Republiko Kitajsko (Chien–Chao 2000: 274–5).

v njem ni sodelovala, razlog je bil spor glede sedeža Ljudske republike Kitajske v omenjenem organu, je VS lahko sprejel omenjeno resolucijo, v kateri je pozval vse članice OZN k nudenju takšne pomoči Južni Koreji kot bi bila potrebna za zaustavitev oboroženega napada nanjo in za vzpostavitev mednarodnega miru in varnosti v regiji. Ko se je v vojno vmešala še Ljudska republika Kitajska, so sile OZN pričele doživljati hude poraze. V VS se je nato po končanem bojkotu vrnila Sovjetska zveza, zato so Združene države Amerike zaradi grozečega sovjetskega veta in posledično blokirane VS problematiko prenesle v GS, kjer je prišlo do sprejema znamenite resolucije *Uniting for Peace* (Armstrong, David, Lorna Lloyd in John Redmond 2004: 42). Resolucija *Uniting for Peace* pravi sledeče – "/.../ pooblašča Generalno skupščino Organizacije združenih narodov, da obravnava vsakršno grožnjo miru, kršitev miru ali dejanje agresije v primeru, če je Varnostni svet blokirani zaradi veta katere od stalnih članic, na zahtevo vsaj sedmih (sedaj devetih) držav članic Varnostnega sveta ali na zahtevo večine držav članic Generalne skupščine Organizacije združenih narodov. V kolikor pa slednja tedaj ne zaseda, se lahko v roku štiriindvajsetih ur po vložitvi zahteve sestane na nujnem specialnem zasedanju, ki je sklican na podlagi zahteve vsaj ene od stalnih članic Varnostnega sveta ali pa s strani večine članic same organizacije" – glej *Uniting for Peace*, sprejeto in razglašeno z resolucijo Generalne skupščine 377 (V), 3. novembra 1950. Dostopno na <http://www.un.org/Depts/dhl/landmark/pdf/ares377e.pdf> (20. februar 2006).

³⁸*Treaty of Peace with Japan*, podpisano v San Franciscu 8. septembra 1951, stopi v veljavo 28. aprila 1952. Dostopno na <http://www.isop.ucla.edu/eas/documents/peace1951.htm> (25. februar 2005).

³⁹Mirovni sporazum med zavezniškimi silami in Japonsko oziroma Pogodba iz San Francisca je bila podpisana osmega septembra 1951 v San Franciscu in je stopila v veljavo osemindvajsetega aprila 1952. Sodelovalo je dvainpetdeset držav, od katerih je devetinštirideset držav podpisalo mirovni sporazum, Češkoslovaška, Poljska in Sovjetska zveza pa so ga zavrnile. Pomembno je dodati, da Sovjetska zveza ni nikoli sklenila separatnega miru z Japonsko (*Pogodba iz San Francisca*, podpisana v San Franciscu 8. septembra 1951, stopila v veljavo 28. aprila 1952. Dostopna na http://en.wikipedia.org/wiki/Treaty_of_San_Francisco (25. februar 2005)).

V Tajpeju, glavnem mestu Tajvana, je tako osemindvajsetega aprila 1952 prišlo do sklenitve mirovnega sporazuma med Republiko Kitajsko in Japonsko. Zlasti pomemben je drugi odstavek drugega člena, ki pravi, da "/v/ skladu z drugim členom mirovnega sporazuma, ki ga je Japonska sklenila v San Franciscu osmega septembra 1951, se je Japonska odpovedala vsem pravicam in zahtevam po Tajvanu (Formozi), otočju Pengu (Pescadores) kot tudi otočjema Spratley in Paracel".⁴⁰

Korejska vojna je prinesla daljnosežne posledice. Spremenilo se je geopolitično razmerje sil na Daljnem vzhodu. Ohranil se je komunistični režim v Severni Koreji, povečal renome Ljudske republike Kitajske v državah tretjega sveta, kvomintanški režim na Tajvanu pa je preživel eno najhujših groženj svojemu obstoju (Roy 1998: 20).

3.3 OBE TAJVANSKI KRIZI TER PRELOM MED LJUDSKO REPUBLIKO KITAJSKO IN SOVJETSKO ZVEZO

Kmalu po koncu korejske vojne se je pozornost Ljudske republike Kitajske preusmerila na otoke v tajvanski ožini, ki so bili pod nadzorom kvomintanških sil, in sicer na otoka Kvemoj in Matsu. Z morebitno osvojitvijo teh otokov bi si komunistične sile lahko pripravile dober izhodiščni položaj za kasnejšo invazijo, zato so nemudoma intervenirale Združene države Amerike. Državni sekretar John Foster Dulles je tedaj izjavil, da sta otoka Kvemoj in Matsu strateško povezana z obrambo Tajvana (Lee 1999: 16–7).

Kljub temu je tretjega septembra 1954 Ljudska republika Kitajska pričela z izvajanjem tako imenovane 'Kampanje za priključitev', ki se je začela z močnim bombardiranjem Kvemoja, s čimer si je želela zavarovati Šangaj pred morebitnimi napadi kvomintanških sil (Jacobs in Hong 1995: 216). Velika Britanija je nato začela pritiskati na Čankajška naj prepusti otoka Ljudski republiki Kitajski v zameno za obljubo, da bo prišlo do rešitve tajvanskega vprašanja po mirni poti, ameriški državni sekretar Dulles pa je zagrozil režimu v Pekingju z izjavo, da je kongres pooblastil novega predsednika Dwighta Eisenhowerja glede uporabe sile (Chien–Chao 2000: 279).

V Washingtonu pa je medtem tretjega decembra 1954 prišlo do sklenitve Sporazuma o medsebojni obrambi med Združenimi državami Amerike in Republiko Kitajsko. Omenjeni dokument je bil bistvenega pomena za medsebojne odnose, še zlasti njegov peti člen, ki pravi, da "/v/saka stranka priznava, da je vsak vojaški napad v območju zahodnega Pacifika, ki je usmerjen proti ozemlju katere koli od strank smatran kot nevaren miru in varnosti in izjavljata

⁴⁰*Treaty of Taipei*, podpisano v Tajpeju 28. aprila 1952, stopi v veljavo 5. avgusta 1952. Dostopno na <http://www.taiwandocuments.org/taipei.htm> (1. oktober 2004).

da bosta ravnali v skladu s svojimi ustavnimi postopki".⁴¹

Ameriški državni sekretar Dulles je ostro zavrnil britanski predlog in zagrozil Ljudski republiki Kitajski, da je ameriški kongres pooblastil novega predsednika Eisenhowerja za uporabo sile (Chien–Chao 2000: 279). Ko je bil napad Kitajske ljudske osvobodilne armade že skoraj neizogiben in ko je predsednik Eisenhower javno grozil z uporabo jedrskega orožja, pa je maja 1955 prišlo do nepričakovanega zasuka. Premier in zunanji minister Ljudske republike Kitajske Ču Enlaj je tedaj namreč izrazil prepričanje, da je možno 'osvoboditi' Tajvan tudi na miroljuben način (Roy 1998: 22).

Kateri pa so bili vzroki za korenito spremembo v zunanji politiki Ljudske republike Kitajske? Mao ni želel tvegati morebitne jedrske vojne, zato je svoji vojski ukazal prekinitev bombardiranja, obenem pa je prišlo tudi do ideološkega razkola s Sovjetsko zvezo. Združene države Amerike so kljub temu ocenile, da sta otoka Kvemoj in Matsu na dolgi rok izgubljena, tako da je Sporazum o medsebojni obrambi med Združenimi državami Amerike in Tajvanom, ki je bil sklenjen decembra 1954, od tedaj dalje zajemal le otok Tajvan in bližnje otočje Pengu (Lee 1999: 17).

Čeprav je bil odnos med Ljudsko republiko Kitajsko in Sovjetsko zvezo že od samega začetka dokaj konflikten, pa je do glavnega spora prišlo po znamenitem dvajsetem kongresu Komunistične partije Sovjetske zveze leta 1956, ko je novi generalni sekretar Nikita Sergejevič Hruščov obsodil zlorabo oblasti in kult osebnosti Stalinovega obdobja ter zahteval vrnitev k leninističnim načelom in vrednotam. Vodstvo Ljudske republike Kitajske ga je zato obsodilo revizionizma, saj se je po njegovem mnenju sovjetsko vodstvo oddaljilo od temeljnih revolucionarnih principov in se začelo približevati kapitalizmu in imperializmu. Sovjetski zvezi so očitali zavračanje ideje o permanentni revoluciji, saj je Hruščov pričel zagovarjati načelo o miroljubni koeksistenci med socializmom in komunizmom (Roy 1998: 23–4).

Poleti leta 1958 je prišlo do ponovne zaostritve v tajvanski ožini. Mao je tako osemnajstega julija ukazal pričetek bombardiranja otokov Kvemoj in Matsu, Združene države Amerike pa so izjavile, da tajvanska ožina tvori del ozemlja, ki ga varuje Sporazum o medsebojni obrambi s Tajvanom (Jacobs in Hong 1995: 216).

Mao se je po koncu druge tajvanske krize preusmeril v reševanje notranjepolitičnih problemov. Marca 1959 je tako na srečanju z voditelji latinskoameriških komunističnih partij izjavil, da "ni bistvenega pomena, četudi nam Združene države Amerike ne vrnejo Tajvana še

⁴¹*Mutual Defense Treaty between the United States of America and the Republic of China*, podpisano 2. decembra 1954, stopi v veljavo 3. marca 1955. Dostopno na <http://www.taiwandocuments.org/mutual01.htm> (20. januar 2006).

nadaljnjih sto let" (Gu 1995: 25).

Na začetku poletja 1960 pa je prišlo do dokončnega ideološkega razkola s Sovjetsko zvezo, ko je triindvajsetega junija Komunistična partija Kitajske uradno predstavila ugovor tezi o mirnem sobivanju s kapitalizmom in se zavzela za izrazito protikapitalistično politiko. Sovjetska zveza je zato umaknila svoje strokovnjake za kmetijstvo, oborožitev in tehniko ter prekinila tudi s pošiljanjem gospodarske pomoči (Jacobs in Hong 1995: 216).

Položaj v Ljudski republiki Kitajski se je kmalu zelo zaostрил, saj se je 'veliki skok naprej'⁴² izkazal kot velik polom. Izkazalo se je, da Maova ideja o hitri industrializaciji gospodarstva, po kateri bi v desetletju dohiteli britansko proizvodnjo, preprosto ni vzdržala. Neuspešnost velikega skoka naprej se je izrazila tudi v drugačni politiki do Tajvana. Ker je bilo gospodarstvo v razsulu, je prišlo do okrnitve vojaškega proračuna in s tem do oddaljitve morebitnega vojaške napada (Jacobs in Hong 1995: 217).

3.4 PROBLEMATIKA KITAJSKEGA PREDSTAVNIŠTVA V ORGANIZACIJI ZDRUŽENIH NARODOV

Omenjeni problem se je pojavil že pred slovesno razglasitvijo Ljudske republike Kitajske prvega oktobra 1949 oziroma pred umikom Čankajška in njegovih čet na Tajvan, in sicer že ob sami ustanovitvi Organizacije združenih narodov štiriindvajsetega oktobra 1945.

Za razjasnitev problematike je potrebno stopiti korak nazaj in sicer v čas druge svetovne vojne. Skladno s sklepnim dokumentom kairske konference, z dne prvega decembra 1943, je morala Japonska vrniti Republiki Kitajski vsa osvojena ozemlja, torej Mandžurijo, otočje Pengu oziroma Pescadores ter seveda tudi Tajvan, kar je še dodatno potrdil sklepni dokument potsdamske konference, z dne drugega avgusta 1945. Republika Kitajska je tako po koncu druge svetovne vojne obdržala nadzor nad celotnim kitajskim ozemljem, vključno s Tajvanom. Ob ustanovitvi OZN je bila torej Republika Kitajska pod Čankajškovim vodstvom njena ustanovna članica in ena izmed petih stalnih članic VS, kar jasno določa tudi UL OZN v prvem odstavku triindvajsetega člena,⁴³ ki pravi "v/arnostni svet naj sestavlja petnajst držav

⁴²Veliki skok naprej je bilo propagandno ime programa hitre industrializacije Ljudske republike Kitajske, druge petletke (1958–63), temelječe predvsem na spodbujanju težke industrije, ki se je kasneje sprevrgel v katastrofo. Kmetijski sektor je bil zanemarjen, saj so kmete pošiljali na delo v ljudske komune. Svoj delež so dodale tudi hude naravne razmere, in sicer obdobja izmenjajočih poplav in suš, dodati pa je potrebno tudi Maovo napačno vztrajanje na konceptu malih jeklarskih komun, s katerimi naj bi v petnajstih letih dosegli raven proizvodnje razvitih zahodnoevropskih držav. Kombinacija vseh prej omenjenih faktorjev je pripeljala do katastrofe, ki je terjala okoli petindvajset milijonov življenj (Meisner 2007: 141–60).

⁴³Ustanovna listina Združenih narodov, sprejeta v San Franciscu, dne 26. junija 1945. Dostopna na <http://www.pf.uni-lj.si/datoteke/razno/Ustanovna%20listina%20OZN.doc> (29. oktober 2005).

članic Združenih narodov. Republika Kitajska, Francija, Zveza sovjetskih socialističnih republik, Združeno kraljestvo Velike Britanije in Severne Irske ter Združene države Amerike naj bodo stalne članice Varnostnega sveta".

Problem pa je nastal po porazu kvomintanških sil leta 1949, ko je oblast nad celinsko Kitajsko prevzela Komunistična partija Kitajske pod vodstvom Maa Cetunga. Čeprav je bilo ozemlje Republike Kitajske omejeno le na Tajvan, je general Čankajšek še vedno pošiljal svoje diplomate kot predstavnike celotne Kitajske v GS OZN. Novembra 1949 je tako nova komunistična oblast obvestila GS in tedanjega generalnega sekretarja Trygveja Lieja, da vlada na Tajvanu ne more predstavljati celotne Kitajske, januarja 1950 pa pozvala VS naj izključi tajvanske predstavnike iz same organizacije (Marin–Bosch 1998: 80).

V problematiko se je vmešala tudi Sovjetska zveza, katere predstavnik Jakov A. Malik je še istega meseca predstavil osnutek resolucije, v katerem se je zavzel, da bi VS zavrnil poverilna pisma tajvanskih predstavnikov (Chien–Chao 2000: 292). Osnutek je bil zavrjen, Sovjetska zveza pa je izjavila, da ne bo sodelovala v VS vse dokler kvomintanški predstavniki ne bodo izključeni, in da ne bo priznala odločitev, ki jih bo VS sprejel v času njene odsotnosti (Marin–Bosch 1998: 80).

S problematiko predstavljanja držav v OZN se je v začetku leta 1950 začel ukvarjati Odbor o poverilnih pismih GS OZN, ki je februarja istega leta izdal memorandum, ki pravi:

/z/ vidika pravne teorije je povezovanje predstavljanja v neki mednarodni organizaciji in priznanje vlad mešanje dveh različnih institucij, ki sta si na prvi pogled podobni, vendar pa sta v sami osnovi bistveno drugačni. Priznanje nove države ali vlade obstoječe države je enostransko dejanje, katero vlada, ki podeljuje priznanje, lahko podeli ali pa zadrži /.../ Na drugi strani pa je članstvo države v Organizaciji združenih narodov in njeno predstavljanje v posameznih organih omenjene organizacije jasno določeno s kolektivnim dejanjem ustreznega organa" (Roth 2000: 255–6).

Ob tem velja dodati, da je v pristojnosti GS sprejem poverilnih pisem⁴⁴ ter da ima v primeru, ko obstajata dve delegaciji, ki se potegujeta za predstavljanje določenega režima, diskrecijsko pravico odločanja (Schermers 1995: 178). Čeprav UL OZN nikjer izrecno ne navaja omenjene pravice, pa je do omenjenega položaja prišlo sčasoma preko interpretacije samega dokumenta (Roth 2000: 255–6).⁴⁵

⁴⁴*Recognition by the United Nations of the representation of the Member state*, sprejeto in razglašeno z resolucijo Generalne skupščine 396 (V), 14. decembra 1950. Dostopno na [http://daccess-ods.un.org/access.nsf/Get?OpenAgent&DS=A/RES/396\(V\)&Lang=E&Area=RESOLUTION](http://daccess-ods.un.org/access.nsf/Get?OpenAgent&DS=A/RES/396(V)&Lang=E&Area=RESOLUTION) (20. februar 2006).

⁴⁵Osemindvajseto pravilo Poslovnika Generalne skupščine Organizacije združenih narodov pravi: "/o/dbor o poverilnih pismih naj bo ustanovljen na začetku vsakega zasedanja. Sestavljen naj bo iz devetih članov, ki naj bodo imenovani s strani Generalne skupščine na predlog njenega predsednika. Odbor naj izvoli svoje uradnike.

Vse do leta 1952 vprašanje predstavljanja Kitajske ni prišlo niti do faze glasovanja, med letoma 1952 in 1960 pa je zaradi moratorija Združenih držav Amerike vedno znova prihajalo do odloga glasovanja, saj je GS sprejemala takšne resolucije, ki so zavračale vključitev omenjene problematike na agendo.⁴⁶ Leta 1961 pa je prišlo do preboja, saj je bilo na plenarnem zasedanju GS z resolucijo A/RES/(XVI)/1668 odločeno, da se vprašanje predstavljanja Kitajske od tedaj dalje smatra kot pomembno vprašanje, o katerem se odloča v skladu z osemnajstim členom UL OZN.⁴⁷ Omenjeni člen v svojem drugem odstavku namreč pravi, da se odločitve GS o pomembnih vprašanjih, med drugim o sprejemu in izključitvi držav članic, sprejemajo z dvotretjinsko večino članic, ki so prisotne in ki glasujejo.⁴⁸ Izvedeno je bilo torej glasovanje o omenjenem predlogu, ki je bil potrjen z navadno večino. Resolucije, ki so sledile – A/RES/(XX)/2025 leta 1965, A/RES/(XXI)/2159 leta 1966, A/RES/(XXII)/2271 leta 1967, A/RES/(XXIII)/2389 leta 1968, A/RES/(XXIV)/2500 leta 1969 ter A/RES/(XXV)/2642 leta 1970, niso ogrozile članstva Republike Kitajske, saj so imeli njeni podporniki vedno zadostno večino (Marin–Bosch 1998: 82).

Omenjeno obdobje je bilo tudi obdobje dekolonizacije, ki je bistveno spremenilo sestavo GS OZN. Članstvo se je bistveno povečalo, zato se je obetal tesen rezultat, še posebno, če upoštevamo dejstvo, da je Ljudska republika Kitajska že vrsto let vodila močno kampanjo za svojo izvolitev. Ču Enlaj je obiskal številne afriške (Egipt, Alžirijo, Maroko, Tunizijo, Gano, Mali, Gvinejo, Sudan, Etiopijo in Somalijo) ter azijske države (Vietnam, Kambodžo, Indijo, Burmo, Pakistan, Afganistan, Nepal, Šri Lanko, Mongolijo in Sirijo), ki so bile deležne močne gospodarske pomoči v zameno za njihovo podporo pri glasovanju (Gu 1995: 117–9).

Leta 1971, na šestindvajsetem plenarnem zasedanju GS OZN, je tako prišlo do prelomnice. Na samem začetku je Albanija predlagala osnutek resolucije, v katerem je pozi-

Pregleda naj poverilna pisma predstavnikov in poročila brez zamud" (*Poslovnik Generalne skupščine Organizacije združenih narodov, vključujoč amandmaje in dodatke sprejete s strani Generalne skupščine do septembra 2006*). Dostopen na <http://daccess-ods.un.org/access.nsf/Get?Open&DS=A/520/rev.16&Lang=E> (10. december 2006)).

⁴⁶Resolucije GS OZN: A/RES/7/609 leta 1953, A/RES/8/800 leta 1954, A/RES/9/903 leta 1955, A/RES/10/990 leta 1955, A/RES/11/1108 leta 1956 ter A/RES/12/1135 leta 1957, A/RES/13/1239 leta 1958, A/RES/14/1351 leta 1959 ter A/RES/15/1493 leta 1960 (Marin–Bosch 1998: 81).

⁴⁷Omenjena resolucija pravi – "/g/eneralna skupščina /.../ odloča, skladno z osemnajstim členom Ustanovne listine Organizacije združenih narodov, da je vsak predlog, ki je naravnani k spremembi predstavljanja Kitajske, pomembno vprašanje" (*Representation of China in the United Nations*, sprejeto in razglašeno z resolucijo Generalne skupščine 1668 (XVI), 15. decembra 1961. Dostopno na [http://daccess-ods.un.org/access.nsf/Get?OpenAgent&DS=A/RES/1668\(XVI\)&Lang=E&Area=RESOLUTION](http://daccess-ods.un.org/access.nsf/Get?OpenAgent&DS=A/RES/1668(XVI)&Lang=E&Area=RESOLUTION) (20. februar 2006)).

⁴⁸Drugi odstavek osemnajstega člena UL OZN pravi sledeče: "/o/dločitve Generalne skupščine o pomembnih vprašanjih se sprejemajo z dvotretjinsko večino članic, ki so navzoče in ki glasujejo. Med pomembna vprašanja tako sodijo: /.../, sprejem novih članic v Organizacijo združenih narodov, /.../" (*Ustanovna listina Združenih narodov*, sprejeta v San Franciscu, dne 26. junija 1945. Dostopna na <http://www.pf.uni-lj.si/datoteke/razno/Ustanovna%20listina%20OZN.doc> (29. oktober 2005)).

vala k sprejemu Ljudske republike Kitajske in izključitvi predstavnikov Čankajškovega režima. Drugi osnutek so predlagale Združene države Amerike, ki so predlagale, da Ljudska republika Kitajska postane stalna članica VS, Republika Kitajska pa ohrani svoje članstvo v sami organizaciji. Tretji in zadnji osnutek pa je bil proceduralnega značaja, saj je pozival GS k razmisleku predloga, da naj bi bil vsak predlog, ki bi imel za posledico izključitev Republike Kitajske iz OZN, podvržen glasovanju o pomembnih vprašanjih skladno z osemnajstim členom UL OZN (Chien–Chao 2000: 292).

Petindvajsetega oktobra je tako prišlo do odločilnega glasovanja. Najprej so države članice glasovale o proceduralnem osnutku. Rezultat je bil petinpetdeset glasov za, devetinpetdeset proti ter petnajst vzdržanih. Osnutek je padel za štiri glasove, saj skladno z UL OZN pri glasovanju o običajnih vprašanjih zadošča navadna večina.⁴⁹ Sprejem tako imenovane 'albanske resolucije' je bil tako neizogiben, zato se je vodja misije Republike Kitajske, zunanji minister S. K. Čov odločil, da njihova celotna delegacija zapusti dvorano, še prej pa je izjavil, da se Republika Kitajska umika iz OZN. GS je nato izvedla glasovanje, ki je pričakovano prineslo sprejem resolucije A/RES/(XXVI)/2758 s šestinsedemdesetimi glasovi za, petintridesetimi proti, sedemnajstimi vzdržanimi in štirimi odsotnimi glasovi.⁵⁰ Ljudska republika Kitajska je tako postala stalna članica VS OZN in je zasedla tudi položaje v vseh ostalih organih OZN, predstavniki Čankajškovega režima pa so bili iz njih izključeni (Chien–Chao 2000: 293).

⁴⁹Tretji odstavek osemnajstega člena UL OZN se glasi: "/s/klepi o drugih vprašanjih, vključno o določitvi dodatnih vrst vprašanj, o katerih je treba odločati z dvotretjinsko večino, se sprejemajo z večino članov, ki so navzoči in ki glasujejo" (*Ustanovna listina Združenih narodov*, sprejeta v San Franciscu, dne 26. junija 1945. Dostopna na <http://www.pf.uni-lj.si/datoteke/razno/Ustanovna%20listina%20OZN.doc> (29. oktobra 2005)).

⁵⁰Omenjena resolucija pravi – "/g/eneralna skupščina, spominjajoča se načel Ustanovne listine Organizacije združenih narodov, upoštevajoč, da je vzpostavitev zakonitih pravic Ljudske republike Kitajske nujnega pomena tako za varstvo Ustanovne listine Organizacije združenih narodov kot tudi namena, na osnovi katerega morajo Združeni narodi delovati skladno z Ustanovno listino, priznavajoč dejstvo, da so predstavniki vlade Ljudske republike Kitajske edini zakoniti predstavniki Kitajske v Organizaciji združenih narodov in da je Ljudska republika Kitajska ena izmed petih stalnih članic Varnostnega sveta, odloča, da se povrnejo vse pravice Ljudski republiki Kitajski in da se prizna predstavnike njene vlade kot edine legitimne predstavnike Kitajske v Organizaciji združenih narodov, in da se takoj izključi Čankajškove predstavnike s položaja, ki ga nezakonito zasedajo znotraj Organizacije združenih narodov in vseh drugih organizacij, ki so ji sorodne" (*Restoration of the lawful rights of the People's Republic of China in the United Nations*, sprejeto in razglašeno z resolucijo Generalne skupščine 2758 (XXVI), 25. oktobra 1971. Dostopno na [http://daccess-ods.un.org/access.nsf/Get?Open&DS=A/RES/2758\(XXVI\)&Lang=E&Area=RESOLUTION](http://daccess-ods.un.org/access.nsf/Get?Open&DS=A/RES/2758(XXVI)&Lang=E&Area=RESOLUTION) (1. oktober 2004)).

3.5 NAVEZOVANJE DIPLOMATSKIH STIKOV Z LJUDSKO REPUBLIKO KITAJSKO

Združene države Amerike so po izvolitvi predsednika Richarda Nixona leta 1969 pričele izboljševati odnose z Ljudsko republiko Kitajsko. Eden pomembnejših ukrepov je bil končanje misije sedme flote, ki je nadzorovala tajvansko ožino že od pričetka korejske vojne. Prišlo je do ponovne vzpostavitve srečanj na ambadorskem nivoju, ki so bila prekinjena zaradi ameriškega vmešavanja v vietnamsko vojno. Henry Kissinger, ameriški sekretar za nacionalno varnost, je tako devetega julija 1971 obiskal Peking in pričel pogovore s komunistično partijo o morebitnem predsedniškem obisku v primernem času (Chien–Chao 2000: 291).

Obisk se je odvil med enaindvajsetim in osemindvajsetim februarjem 1972, ko se je ameriški predsednik Nixon srečal s celotnim političnim vrhom, vključno s premierom Ču Enlajem in Mao Cetungom. Ob koncu srečanja sta Nixon in Enlaj v Šangaju podpisala šangajski komunike,⁵¹ s katerim sta se obe strani zavezali, da normalizacija odnosov ni samo v interesu ameriškega in kitajskega ljudstva, temveč da prispeva tudi k umirjanju napetosti v Aziji in v svetu. Prišlo je tudi do dogovora o občasnem pošiljanju ameriških predstavnikov z namenom izboljšave medsebojnih odnosov. Najpomembnejši prispevek šangajskega komunikeja pa lahko zaznamo v Nixonovi izjavi, zapisani v dvanajstem odstavku besedila:

Združene države Amerike priznavajo dejstvo, da vsi Kitajci na obeh straneh tajvanske ožine trdijo, da obstaja le ena Kitajska in da je Tajvan del Kitajske. Vlada Združenih držav Amerike ne nasprotuje omenjeni trditvi in ponovno potrjuje svoj interes glede mirne razrešitve tajvanskega vprašanja, ki ga morajo rešiti Kitajci sami. V skladu s temi pričakovanji potrjuje dokončen cilj umika vseh ameriških sil in vojaških namestitev na Tajvanu (Lee 1999: 71–2).

Japonska je v začetku sedemdesetih let doživljala korenite politične spremembe. Novi japonski premier Tanaka je tako četrtega septembra 1972 na srečanju odbora za normalizacijo kitajsko–japonskih odnosov dosegel sprejem resolucije o normalizaciji odnosov z Ljudsko republiko Kitajsko, ki naj ne bi imela negativnih posledic glede odnosov s Tajvanom, določenih z mirovnim sporazumom med Japonsko in Republiko Kitajsko.⁵² Japonska vlada pa se ni držala obljub, kršila je omenjeni dogovor in kmalu sklenila Skupni komunike z Ljudsko

⁵¹*Joint Communique of the United States of America and the People's Republic of China*, podpisano 28. februarja 1972. V Bernice Lee (1999): *The Security Implications of the New Taiwan*, 71–2. Oxford: Oxford University Press.

⁵²*Treaty of Taipei*, podpisano v Tajpeju 28. aprila 1952, stopi v veljavo 5. avgusta 1952. Dostopno na <http://www.taiwandocuments.org/taipei01.htm> (1. oktober 2004).

republiko Kitajsko,⁵³ v katerem sta se obe državi zavzeli za prenehanje vojnega stanja in normalizacijo razmer. Japonska je tako v drugem členu priznala vlado Ljudske republike Kitajske kot edino zakonito kitajsko vlado, v tretjem ponovno potrdila veljavnost osmega člena potsdamske pogodbe, po kateri je japonska suverenost omejena le na otoke Honšu, Hokaido, Kjušu in Šikoku ter potrdila spoštovanje načela Ljudske republike Kitajske, da je Tajvan neodtujljiv del njenega ozemlja, v četrtem členu pa razglasila navezavo diplomatskih odnosov.

3.6 DENG ŠJAOPING TER NOVI ODNOSI MED LJUDSKO REPUBLIKO KITAJSKO, REPUBLIKO KITAJSKO IN ZDRUŽENIMI DRŽAVAMI AMERIKE

Čankajšek je umrl petega aprila 1975. Na Tajvanu so razglasili obdobje državnega žalovanja, oblasti v Pekingu pa so ob novici njegove smrti izjavile, da je umrl izmeček kitajskega ljudstva, avtokrat in izdajalec, za katerega je celo smrt premila kazen (Gu 1995: 57).

Osmega januarja naslednje leto je umrl Ču Enlaj, devetega septembra pa Mao Cetung. Oblasti v Ljudski republiki Kitajski se je tedaj želela polastiti tako imenovana banda četverice, skrajno levičarska skupina znotraj partije, ki je vodila kulturno revolucijo. Maova vdova Džang Čing, nekdanji premier Žang Čunčjao, ter partijski vodji iz Šangaja, Jao Venjuan in Vang Hongven, so po Maovi smrti želeli opraviti čistko v komunistični stranki ter se polastiti popolne oblasti, vendar pa jih je novi kitajski premier, Hua Guofeng, ki ga je po Enlajevi smrti imenoval sam Mao, s podporo vojske dal šestega oktobra 1976 aretirati. Naročil je široko medijsko kampanjo proti omenjeni četverici in jih obtožil za vse slabosti kulturne revolucije (Konte 1996: 1044–55).

Preden pa je prišlo do javnega sojenja, je Deng Šjaoping, bivši član politbiroja centralnega komiteja, ki so ga med kulturno revolucijo odstranili iz političnega življenja, s pomočjo zaveznikov znotraj vojske odstranil z oblasti Huo Guofenga in postal de facto voditelj Ljudske republike Kitajske, čeprav je zasedel le funkcijo predsednika Osrednje vojaške komisije (Konte 1996: 1054–5).

Novi ameriški predsednik Jimmy Carter je petnajstega decembra 1978 javno naznanil vzpostavitev diplomatskih odnosov z Ljudsko republiko Kitajsko prvega januarja prihodnje leto. Neupoštevanje zakona, po katerem je bil predsednik vezan na pristanek kongresa v pri-

⁵³*Joint Communique of the Government of Japan and the Government of the People's Republic of China*, podpisano 29. septembra 1972, objavilo Ministrstvo za zunanje zadeve Japonske. Dostopno na <http://www.mofa.go.jp/region/asia-paci/china/joint72.html> (26. januar 2006).

meru sprememb glede priznanja Ljudske republike Kitajske, je v kongresu sprožilo oblikovanje Listine o odnosih s Tajvanom,⁵⁴ katero je moral podpisati tudi predsednik Carter desetega decembra 1978 (Chien–Chao 2000: 299). Omenjeni dokument, ki je stopil v veljavo desetega aprila prihodnjega leta, v bistvu predstavlja obrambni sporazum med Republiko Kitajsko in Združenimi državami Amerike, s katerim so se slednje zavezale k dobavljanju orožja obrambnega značaja ter da bodo skrbele, da bo status Tajvana rešen z miroljubnimi sredstvi (Lee 1999: 74–5).

Deng Šjaoping je na znamenitem tretjem zasedanju plenarnega srečanja enajstega centralnega odbora komunistične partije Kitajske leta 1978 izjavil, da mora biti združitev Kitajske izvedena z miroljubnimi sredstvi, sila pa se lahko uporabi le v primeru razglasitve neodvisnosti Tajvana, napada na celinsko Kitajsko, prelaganja pričetka pogajanj za nedoločen čas, namestitve tujih sil na Tajvanu ali razvoja jedrskega orožja na otoku. Prišlo je torej do temeljnega premika v politiki Ljudske republike Kitajske do Tajvana, in sicer do prehoda od retorike vojaške osvoboditve h konceptu miroljubne združitve (Gu 1995: 29–30).

Prvega januarja 1979 je stopil v veljavo Skupni komunike Združenih držav Amerike in Ljudske republike Kitajske⁵⁵ s katerim sta državi vzpostavili popolne diplomatske odnose. Ameriška stran je potrdila, da priznava vlado Ljudske republike Kitajske kot edino zakonito kitajsko vlado, hkrati pa izrazila razumevanje prepričanja, da obstaja le ena Kitajska in da je Tajvan del Kitajske (Nash 1979: 277–9).

Združene države Amerike so zaprle svojo ambasado v Tajpeju in jo nadomestile z Ameriškim inštitutom, v Washingtonu pa je bil odprt Urad koordinacijskega sveta za severnoameriške zadeve Republike Kitajske (Urad Republike Kitajske (Tajvan) za informiranje 2006a). Istega dne je Stalni odbor Narodnega ljudskega kongresa Ljudske republike Kitajske v Sporočilu rojakom na Tajvanu⁵⁶ pozval k politiki ponovne združitve z miroljubnimi sredstvi ter k oblikovanju tako imenovanih 'treh vezi', ki naj bi vključevale pošto, transport in trgovino, ter 'štirih izmenjav', to je ekonomskih, kulturnih, tehničnih in športnih (Lee 1999: 20).

Kvomintanška stranka je aprila 1981 na svojem dvanajstem kongresu predstavila koncept kitajske združitve skladno s Sun Jat Senovimi tremi ljudskimi načeli – nacionalizem, demo-

⁵⁴*The Taiwan Relations Act*, podpisan 1. januarja 1979. V Bernice Lee (1999): *The Security Implications of the New Taiwan*, 74–5. Oxford: Oxford University Press.

⁵⁵*Joint Communique of United States of America and the People's Republic of China*, podpisano 1. januarja 1979. V Bernice Lee (1999): *The Security Implications of the New Taiwan*, 73. Oxford: Oxford University Press.

⁵⁶*Message to compatriots in Taiwan*, sprejel Stalni odbor Narodnega ljudskega kongresa Ljudske republike Kitajske, 1. januarja 1979. V Weiqun Gu (1995): *Conflicts of divided nations – The Cases of China and Korea*, 73–4. Westport Connecticut: Praeger Publishers.

kracija in družbeno blagostanje. Republika Kitajska je tedaj prvič zavrnila možnost združitve z vojaško silo in obenem tudi prvič odstopila od zahteve, da predstavlja celotno Kitajsko v mednarodni skupnosti. Kvomintanška vlada je izjavila, da obstaja le ena sama Kitajska, da tako Tajvan kot tudi celinska Kitajska tvorita Kitajsko in da se Kitajske ne sme enačiti z režimom v Pekingu.⁵⁷

Predsednik Stalnega odbora Narodnega ljudskega kongresa Ljudske republike Kitajske Je Jianjing je tridesetega septembra 1981 na to odgovoril s Predlogom devetih točk, v katerem je predstavil nov koncept, in sicer ena država, dva sistema. Dokument je predvideval pogovore med komunistično in kvomintanško stranko na enakovredni osnovi. Tajvanu je bila obljubljena visoka stopnja avtonomije, ki bi bila na ravni posebne administrativne regije ter ohranitev svojih vojaških sil, otok pa bi ohranil tudi obstoječi socialni in ekonomski sistem, vključujoč koncept privatne lastnine (Jacobs in Hong 1995: 219).

Narodni ljudski kongres Ljudske republike Kitajske je decembra 1982 sprejel novo ustavo, ki je predvidevala posebne administrativne regije z drugačnim političnim in ekonomskim statusom od preostalega dela države, kar so ponudili tudi Tajvanu. Oblasti na otoku so takšen predlog zavrnile in pričele zagovarjati tako imenovano politiko 'treh ne-jev' – nasprotovanje pogajanjem, kontaktom in kompromisom s komunisti (Lee 1999: 21).

Ljudska republika Kitajska je v tistem obdobju začela korenito diplomatsko ofenzivo, namenjeno otoplitvi odnosov s Tajvanom. Četrtega junija 1983 se je tako Ču Enlajeva vdova Deng Jinčao, predsednica prezidija prvega zasedanja šeste ljudske politično-posvetovalne konference, v svojem govoru zavzela za soobstoj in medsebojni nadzor komunistične in kvomintanške stranke ter za ohranitev drugačnega ekonomskega sistema tudi po sami združitvi (Gu 1995: 75). Premier Ljudske republike Kitajske Žao Zijang je petnajstega maja 1984 v svojem poročilu o delu vlade potrdil njeno stališče, saj je predlagal implementacijo načela ene države in dveh sistemov (Jacobs in Hong 1995: 219). Oktobra istega leta pa je Deng Šjaoping, ob sklenitvi sporazuma z Veliko Britanijo glede Hong Konga, zatrdil, da se Ljudska republika Kitajska zavezuje, da ne bo poskušala spremeniti ekonomskega sistema vsaj petdeset let po ponovnem prevzemu oblasti leta 1997. Omenjeni primer je zanj predstavljal odličen zgled tudi za Tajvan (Gu 1995: 76).

Notranjepolitične razmere na Tajvanu so se po Čankajškovi smrti pričele spreminjati, saj se je že ob koncu sedemdesetih let oblikovala opozicija, ki je nasprotovala kvomintanškemu

⁵⁷*Relations Across the Taiwan Strait*, objavil Svet za odnose s celinsko Kitajsko, julij 1994. Dostopno na <http://www.mac.gov.tw/english/index1-e.htm> (7. april 2006).

načinu vladanja in se začela odločno zavzemati za večjo demokratizacijo, bistvene spremembe pa so se odvile v osemdesetih letih. Osemindvajsetega septembra 1986 je bila tako oblikovana Demokratična napredna stranka, ki je že novembra sprejela svoje temeljne smernice – vzpostavitev Republike Kitajske kot neodvisne in suverene države ter oblikovanje svobodnega demokratičnega političnega reda (Lee 1999: 28–9). Predsednik države in vodja kvomintanške stranke, Čankajškov sin Čang Čing–kuo je petnajstega julija 1987 končal obdobje izrednih razmer in novembra istega leta dovolil prve privatne obiske celinske Kitajske. Trinajstega januarja prihodnjega leta Čang Čing–kuo umre, na položaju vodje stranke in predsednika države pa ga je nasledil Li Teng–huj (Chien–Chao 2000: 303–5).

Kvomintanška stranka je po smrti Čang Čing–kuoja postala bolj pragmatična in je začela spodbujati tesnejše stike z Ljudsko republiko Kitajsko (Jacobs in Hong 1995: 221). Novi predsednik Li Teng–huj je sprožil proces reform in spremenil politiko 'treh ne–jev', znotraj katere ni več nasprotoval privatnim kontaktom, še vedno pa so ostali prepovedani uradni stiki med obema vladama (Lee 1999: 21). V pokoj je prisilil vse poslance, ki so bili izvoljeni že leta 1948, s čimer se je znebil nasprotnikov znotraj stare garde, nato pa je v narodni skupščini dosegel sprejem ustavnega amandmaja, ki je omogočil neposredne volitve predsednika države (Chien–Chao 2000: 308–9). Jeseni leta 1990 je pričel izvajati tudi korenite spremembe na področju odnosov s celinsko Kitajsko. Sedmega oktobra 1990 je tako sklical posvetovalno telo Svet nacionalne združitve (SNZ), ki naj bi nadzoroval pretok ljudi in blaga med Ljudsko republiko Kitajsko in Tajvanom. Ustanovljena sta bila tudi Svet za odnose s celinsko Kitajsko (SOCK) in Fundacija prekoožinske izmenjave (FPI). SNZ deluje kot svetovalni organ predsednika republike; SOCK je administrativni urad, ki je odgovoren za planiranje, usklajevanje in implementacijo politik izvršnega juana; FPI pa je privatna organizacija z vladnimi pooblastili, ki skrbi za koordinacijo politik tehnične narave s celinsko Kitajsko (Urad Republike Kitajske (Tajvan) za informiranje 2006b).

3.7 ODNOSI MED LJUDSKO REPUBLIKO KITAJSKO IN REPUBLIKO KITAJSKO V OBDOBJU OD KONCA HLADNE VOJNE DO IZVOLITVE ČEN ŠUJ-BJANA

V začetku leta 1991, in sicer štirinajstega marca, je sprejet eden temeljnih dokumentov, ki ureja odnose med Republiko Kitajsko in režimom v Pekingju. SNZ ter izvršni juan Republike Kitajske sta oblikovala Smernice nacionalne združitve,⁵⁸ ki so v okviru kon-

⁵⁸*Guidelines for National Unification*, sprejel Svet narodne združitve 23. februarja 1991 ter izvršni juan 14. marca 1991, objavil Svet za odnose s celinsko Kitajsko. Dostopno na <http://www.mac.gov.tw/english/index1-e.htm> (10. april 2006).

cepta ene Kitajske in dveh enakovrednih političnih entitet predvidevale sledeče predpostavke: obstoj Republike Kitajske je neizpodbitno dejstvo; koncept ene Kitajske se nanaša na Kitajsko kot zgodovinsko, zemljepisno, kulturno in rasno entiteto; ločitev Kitajske na dve ločeni vladi na obeh straneh tajvanske ožine je trenutno prehodno stanje kitajske zgodovine, ki se bo končalo s skupnim teženjem k procesu združitve; obe strani se morata odreči medsebojnemu sovraštvu in uporabi vojaške sile (Gu 1995: 81).

Smernice nacionalne združitve predvidevajo proces, ki je razdeljen na tri glavne faze. V prvi, poimenovani faza izmenjave in skupne koristi, naj bi se Ljudska republika Kitajska zavezala k korenitim ekonomskim reformam, vladavini prava in demokraciji; v času druge, poimenovane faza obojestranskega zaupanja in sodelovanja, bi obe strani vzpostavili uradne stike na vzajemni osnovi; v zadnji fazi, poimenovani faza posvetovanja glede združitve, pa bi vsaka stran oblikovala posvetovalno organizacijo, ki bi razpravljala o dejanskem procesu združitve, upoštevajoč interese ljudi, ki živijo na obeh straneh tajvanske ožine, veljala pa naj bi načela politične demokracije, ekonomske svobode in družbene enakosti (Gu 1995: 82).

Istega leta, natančneje prvega maja, pride do ključnega premika v tajvanski politiki. Li Teng–huj dokončno ukine obdobje nacionalne mobilizacije zatiranja komunističnega odpora, torej izredne razmere, ki so vladale že vse od leta 1948. Z omenjenim ukrepom je v bistvu implicitno priznal obstoj Komunistične partije Kitajske kot politične entitete, ki ima efektivni nadzor nad celinsko Kitajsko in dejstvo, da ima Republika Kitajska nadzor le nad Tajvanom, otokoma Kinmen in Matsu ter otočjem Pengu oziroma Pescadores (Lee 1999: 21–2).

Ljudska republika Kitajska se je ob koncu osemdesetih let, še zlasti po nasilni zadušitvi študentskih demonstracij na Trgu nebeškega miru junija 1989, ko so jo doletele ekonomske sankcije evropskih držav in Združenih držav Amerike, in je bil njen zunanjepolitični ugled zelo okrnjen, začela počasi približevati Sovjetski zvezi. Maja 1991 sta tako Sovjetska zveza in Ljudska republika Kitajska sklenili skupni komunike, v katerem sta dosegli soglasje glede sledečih točk, in sicer: vlada Ljudske republike Kitajske je edina zakonita vlada, ki predstavlja celotno Kitajsko; Tajvan je neodtujljiv del kitajskega ozemlja; vlada Ljudske republike Kitajske nasprotuje vsem poskusom oblikovanja sledečih konceptov – dve Kitajski; ena Kitajska, en Tajvan; ena država, dve vladi; neodvisnost Tajvana. Na žalost pa je prišlo do razpada Sovjetske zveze in velika upanja po kitajsko–sovjetskem zavezništvu so splavala po vodi (Gu 1995: 110–1).

Združene države Amerike v tem kočljivem obdobju konca hladne vojne niso želele popuščati Ljudski republiki Kitajski. Pomočnik obrambnega ministra James Lilley je tako petega decembra 1991 v svojem govoru na harvardski univerzi dejal, da bo predsednik v

primeru morebitnega napada Ljudske republike Kitajske na Tajvan nemudoma pooblastil sedmo floto, da uporabi silo skladno z Listino o odnosih s Tajvanom in to celo brez posvetovanja s kongresom. Predsednik George Bush je devetnajstega decembra istega leta na novinarski konferenci nekoliko umiril strasti in zatrdil, da je prioriteta Združenih držav Amerike ohranjanje miru in preprečevanje naraščanja napetosti. Potrdil je zavezo k šangajskemu komunikeju, glede tajvanske neodvisnosti pa je dejal, da mora biti omenjena problematika rešeno v dvostranskih pogovorih med oblastmi v Pekingu in Tajpeju, ki naj bi se skušali izogibati enostranskim potezam (Gu 1995: 34–5).

Državni svet Ljudske republike Kitajske je šestnajstega decembra 1991 kot protiutež SOCK ustanovil Združenje za odnose preko tajvanske ožine (ZOTO),⁵⁹ s sledečimi pglavitnimi cilji: pospeševanje medsebojnih odnosov s končnim ciljem miroljubne združitve ter krepitev sodelovanja z vsemi družbenimi organizacijami, ki se zavzemajo za izboljšanje stikov med obema stranema.

Devetindvajseti april 1993 pomeni novo prelomnico v medsebojnih odnosih, saj se v Singapurju tedaj odvije prvo srečanje predstavnikov obeh režimov po letu 1949, torej med predstavniki FPI-ja, ki jih je vodil Ku Čen-fu, ter ZOTO-ja pod vodstvom Vang Daohana. Na omenjenem srečanju so bili sprejeti trije sporazumi, in sicer sporazum o nostrifikaciji dokumentov, sporazum o kompenzaciji izgubljenih pošiljk ter sporazum o ustanovitvi komunikacijskih kanalov med zgoraj omenjenima organizacijama (Lee 1999: 22).

Istega leta, natančneje avgusta 1993, Urad za tajvanske zadeve Državnega sveta Ljudske republike Kitajske izda svoj znameniti dokument Vprašanje Tajvana in združitve Kitajske, ki postane temeljni vladni dokument, ki ureja odnose s Tajvanom.⁶⁰ V prvem delu, ki nosi naslov Tajvan – neodtujljiv del Kitajske, omenjeni dokument dokazuje, da Tajvan geološko in zgodovinsko tvori del Kitajske. Leta 1945 naj bi otok osvobodilo kitajsko ljudstvo in ga tako ponovno priključilo k matični državi.

Ob tem velja dodati, da Mao Cetung pred drugo svetovno vojno Tajvana sploh ni štel za del Kitajske, saj je dejal sledeče: "/n/ujna naloga Kitajske je ponovna pridobitev vseh ozemelj, ki smo jih izgubili /.../ kar pomeni, da moramo pridobiti Mandžurijo. Ne načrtujemo pa vključitve Koreje /.../ kar velja tudi za Formozo" (Copper 1995: 9).

⁵⁹*Charter of the Association for Relations Across the Taiwan Strait*, sprejel Urad za tajvanske zadeve Državnega sveta Ljudske republike Kitajske, 16. decembra 1991. Dostopno na http://www.gwyth.gov.cn:8088/detail.asp?table=ARATS&title=About%20Association%20for%20Relation%20Across%20the%20Taiwan%20Strait&m_id=9 (11. april 2006).

⁶⁰*The Taiwan Question and the Reunification of China*, sprejel Urad za tajvanske zadeve Državnega sveta Ljudske republike Kitajske, avgusta 1993. V John F. Copper (1995): *Words across the Taiwan Strait – A Critique of Beijing's "White Paper on China's Reunification"*, 73–92. Lanham, Maryland: University Press of America Inc.

Vlada Ljudske republike Kitajske v tem prvem poglavju dokumenta pravi, da sklepni dokument kairske konference navaja, da je "n/amen treh velikih zaveznic, da se Japonski odvzamejo vsi otoki v Pacifiku, katere je okupirala od začetka druge svetovne vojne, in da se vsa ozemlja, ki jih je Japonska odvzela Kitajski, kot so Mandžurija, Formoza (Tajvan) in otočje Pescadores, vrnejo Kitajski." Ob tem pa velja pojasniti, da je vlada Ljudske republike Kitajske priredila sklepni dokument kairske konference⁶¹ v svojo korist, saj omenjeni dokument v resnici jasno pravi, da je "n/amen /.../, ki jih je Japonska odvzela Kitajski, kot so Mandžurija, Formoza (Tajvan) in otočje Pescadores vrnejo Republiki Kitajski" (Copper 1995: 1–9).

Omeniti je potrebno tudi neizpodbitno dejstvo, da je Japonska drugega septembra 1945 na ladji Missouri v tokijskem zalivu, v prisotnosti generala Douglasa MacArthurja, vrhovnega poveljnika zavezniških sil, ter predstavnikov Združenih držav Amerike, Republike Kitajske, ki jo je zastopal Hsu Jung Čang, Velike Britanije, Sovjetske zveze, Avstralije, Kanade, Francije, Nizozemske in Nove Zelandije, podpisala brezpogojno kapitulacijo,⁶² v kateri je izjavila sledeče – "v/ imenu cesarja, vlade in njegovih naslednikov se zavezujemo k izpolnitvi ukrepov potsdamske deklaracije v dobri veri, in k izvedbi katerih koli ukrepov in dejanj, ki bodo zahtevana s strani vrhovnega poveljnika zavezniških sil ali katerega drugega določenega predstavnika zavezniških sil z namenom izpolnitve omenjene deklaracije". Dokument o japonski kapitulaciji je tako potrdil zaveze potsdamske konference, skladno s katero je moral biti Tajvan vrnjen Republiki Kitajski. Štiriindvajsetega oktobra 1945 je tako general Čen Ji, vodja kvomintanške vojske, prispel na Tajvan, kjer je naslednjega dne sprejel izjavo o kapitulaciji japonskih sil iz rok japonskega generala Rikičija Anda. Tajvan je tako pravno formalno postal provinca Republike Kitajske (Chien–Chao 2000: 246).

Republika Kitajska je odgovorila režimu v Pekingju s sprejetjem programa z naslovom Odnosi preko tajvanske ožine,⁶³ v tretjem poglavju katerega je predstavila svoje videnje kitajsko–tajvanskega problema, ki po njenem mnenju tiči v sporu med Sun Jat Senovim konceptom treh načel ljudstva in marksistično–leninističnim konceptom Ljudske republike Kitajske pod vodstvom Kitajske komunistične partije. Gre za spor med različnima političnima, ekonomskima in družbenima sistemoma ter seveda tudi načinoma življenja. Kitajska ne more biti združena zaradi razlik v političnem in ekonomskem razvoju, in ne zaradi

⁶¹*Kairska konferenca*, sklepni dokument podpisan 27. novembra 1943 in objavljen 1. decembra 1943. Dostopno na <http://www.taiwandocuments.org/cairo.htm> (26. oktober 2004).

⁶²*Instrument of surrender*, podpisano v tokijskem zalivu, 2. septembra 1945. Dostopno na <http://www.taiwandocuments.org/surrender01.htm> (7. april 2006).

⁶³*Relations Across the Taiwan Strait*, objavil Svet za odnose s celinsko Kitajsko, julija 1994. Dostopno na <http://www.mac.gov.tw/english/index1-e.htm> (7. april 2006).

želja Tajvancev, ki se želijo ločiti od Kitajske ali zaradi vmešavanja tujih sil. Izvršna oblast Republike Kitajske je s sprejemom tega dokumenta zavrnila koncept ene države in dveh sistemov, saj Tajvan po njenem mnenju ne more biti le posebna administrativna regija znotraj Ljudske republike Kitajske kot predlaga Kitajska komunistična partija, katera predpostavlja le trenutni obstoj kapitalističnega sistema na Tajvanu, ki bi sčasoma odmrl. Republika Kitajska je tako zavrnila tudi koncept dveh Kitajsk oziroma koncept ene Kitajske in enega Tajvana ter se zavzela za koncept dveh neodvisnih političnih entitet znotraj ene Kitajske kot najboljši način doseganja združitve. Nova, združena Kitajska naj bi po prepričanju Republike Kitajske bila demokratična in svobodna država enakih možnosti.

Združene države Amerike so se vključile v burno diplomatsko dogajanje med obema stranema in tako je administracija novega ameriškega predsednika Billa Clintona septembra 1993 objavila dokument z naslovom Presoja tajvanske politike. Na osnovi omenjenega dokumenta so Združene države Amerike nadgradile odnose s Tajvanom, preimenovala predstavništvo v Washingtonu v Tajpejški ekonomsko–kulturni predstavniški organ, hkrati pa izrazile svoje prepričanje, da ne bodo podpirale tajvanskih prizadevanj za članstvo v tistih mednarodnih organizacijah, kjer je status države nujni predpogoj (Lee 1999: 37–9).

Generalni sekretar Komunistične partije Kitajske Džang Zemin je tridesetega januarja 1995 objavil svoj govor z naslovom Nadaljevanje prizadevanj za združitev Kitajske, bolj poznan pod izrazom Džang Zeminov predlog v osmih točkah, v katerem je predstavil svoja videnja razvoja odnosov in proces miroljubne združitve.⁶⁴ Najpomembnejše so prve štiri točke. V prvi točki je kot osnovo miroljubne združitve postavil koncept ene Kitajske, saj po njegovem mnenju kitajska suverenost in ozemeljska celovitost ne sme nikoli trpeti kakršne koli delitve. Pravi sledeče: "/o/določno moramo zavreči vsakršno izjavo in dejanja, ki so usmerjena k neodvisnosti Tajvana, prav tako tudi predloge ločitve države in vladanja dveh ločenih režimov, koncept dveh Kitajsk v nekem določenem obdobju in vse druge koncepte, ki nasprotujejo načelu ene Kitajske". V drugi točki ne nasprotuje razvoju nevladnih ekonomskih in kulturnih vezi med Tajvanom in tujimi državami, ostro pa zavrne namere oblikovanja dveh Kitajsk ter koncept ene Kitajske in enega Tajvana. V tretji točki predstavi svoje prepričanje v pripravljenost pogajanj o miroljubni združitvi, v katerih lahko sodelujejo predstavniki vseh političnih strank in prepričan, seveda na osnovi koncepta, ki ga je predstavil na štirinajstem narodnem kongresu Kitajske komunistične partije, in sicer pravi: "/s/kladno s predpostavko,

⁶⁴*Jiang Zemin's Eight Point Proposal*, sprejel Urad za tajvanske zadeve Državnega sveta Ljudske republike Kitajske, 30. januarja 1995. Dostopno na http://www.gwytb.gov.cn:8088/detail.asp?table=JiangEP&title=Jiang+Zemin%27s+Eight%2Dpoint+Proposal&m_id=3 (13. april 2006).

da obstaja le ena Kitajska, smo pripravljene na pogovore s tajvansko stranjo o čimer koli, vključno z obliko pogajanj, ki bi bila sprejemljiva obema stranema". V četrti točki se zavzame za miroljubno združitev, vendar pa ne izključuje možnosti uporabe sile, ki pa ne bi bila usmerjena proti prebivalcem Tajvana, ampak le proti tujim silam, katere bi posegle v proces združitve in bi zagovarjale neodvisnost Tajvana.

Kakšno pa je stališče Japonske do Tajvana? Ali je prišlo do kakih sprememb po sklenitvi skupnega komunikeja z Ljudsko republiko Kitajsko? Lahko bi rekli, da ne, saj je osemindvajsetega avgusta 1997 Japonska ponovno potrdila svojo zavezo k omenjenemu dokumentu, skladno s katerim Japonska upošteva prepričanje Ljudske republike Kitajske, da je Tajvan neodtujljiv del njenega ozemlja. Japonski premier Rjutaru Hašimoto je ob tej priložnosti tudi ponovno zatrdil, da njegova vlada nasprotuje neodvisnosti Tajvana in da se zavzema za miroljubno rešitev spora.⁶⁵

Džang Zemin je šestindvajsetega oktobra istega leta pripotoval na uradni obisk v Washington, kjer je med drugim želel doseči reafirmacijo ameriškega stališča do tajvanske problematike. Z ameriškim predsednikom Billom Clintonom sta izdala skupno izjavo za javnost, v kateri sta potrdila ameriško zavezo k načelu ene Kitajske.⁶⁶

3.8 FAKTOR ČEN ŠUJ–BJAN

Čen Šuj–bjan, kandidat demokratične napredne stranke, je zmagal na predsedniških volitvah marca 2000 in tako končal enainpetdesetletno vladavino kvomintanške stranke. V svojem umestitvenem govoru⁶⁷ dvajsetega maja je predstavil svojo vizijo prihodnosti, tako imenovani koncept 'štirih ne–jev plus ena', in sicer je dejal sledeče:

/.../ dokler režim Kitajske komunistične partije ne bo imel namena uporabiti vojaške sile proti Tajvanu, se zavezujem, da v času mojega mandata, ne bom razglasil neodvisnosti, ne bom spremenil narodnega imena, ne bom vztrajal pri vključitvi koncepta pogajanj na enakovredni državni osnovi v našo ustavo, in ne bom predlagal referendumov, ki bi spremenil obstoječi status quo v ozir vprašanja neodvisnosti ali združitve. Nadalje, ukinitve Sveta za nacionalno združitev ali Smernic nacionalne združitve ne bo predmet razprave.

⁶⁵*Seeking a New Foreign Policy Toward China, Speech by Prime Minister Ryutaru Hashimoto*, objavilo Ministrstvo za zunanje zadeve Japonske, 28. avgusta 1997. Dostopno na <http://www.mofa.go.jp/region/asia-paci/china/seeking.html> (25. januar 2006).

⁶⁶*One China Principle, China–US Joint Statement*, podpisano v Washingtonu, 29. oktobra 1997, objavil Urad za tajvanske zadeve Državnega sveta Ljudske republike Kitajske. Dostopno na http://www.gwytb.gov.cn:8088/detail.asp?table=OneCP&title=One%2Dchina+Principle&m_id=8 (2. april 2006).

⁶⁷*Inaugural Speech, Notable Remarks by President Chen on Taiwan–China Relations*, objavil Urad vlade Republike Kitajske (Tajvan) za informiranje, 20. maja 2000. Dostopen na <http://www.gio.gov.tw/taiwan-website/5-gp/yearbook/06Taiwan-China.htm#ANewEra> (20. april 2006).

SOCK je takoj po Čen Šuj–bjanovem umestitvenem govoru izvedel anketo z naslovom Združitev proti neodvisnosti. Reprezentativni vzorec tisoč sedeminšestdesetih odraslih oseb, starih med dvajset in devetinšestdesetih let, je dal sledeče rezultate – dobrih dvainštirideset odstotkov anketiranih se je opredelilo za ohranitev trenutnega statusa quo; devetnajst odstotkov je zagovarjalo ohranitev obstoječega stanja in združitev v prihodnosti; slabih sedemnajst odstotkov anketiranih je prepričala možnost ohranitve obstoječega statusa quo za nedoločen čas; dvanajst odstotkov je podprlo idejo o ohranitvi trenutnega stanja in neodvisnosti v prihodnosti; pet odstotkov anketirancev se je zavzelo za čimprejšnjo razglasitev neodvisnosti in le štirje odstotki oseb, ki so sodelovale v anketi, so podprli takojšnjo združitev. Rezultati omenjene ankete so torej nedvoumno pokazali politično zavest volilnega telesa, ki ni želelo ogroziti trenutnega blagostanja in relativno umirjenega tona Ljudske republike Kitajske. Skrajna stališča, kot na primer takojšnja združitev oziroma čimprejšnja razglasitev neodvisnosti, so imela le majhno podporo, in sicer le okoli pet odstotkov, velika večina anketiranih pa je podprla ohranitev obstoječega statusa quo (Urad Republike Kitajske (Tajvan) za informiranje 2006č).

Vlada Republike Kitajske je kot znak otoplitve odnosov januarja 2001 na predlog SOCK–a vzpostavila tako imenovane 'tri mini povezave' – neposredne trgovinske, poštno in transportne povezave med otokoma Kinmen in Matsu ter pristaniščem Fužou v Ljudski republiki Kitajski (Urad Republike Kitajske (Tajvan) za informiranje 2006d).

Rusko stališče do Tajvana je ostalo nespremenjeno še iz časov Sovjetske zveze. Reafirmacijo omenjenega lahko zasledimo v Pogodbi o dobrososedskih odnosih in prijateljskem sodelovanju med Ljudsko republiko Kitajsko in Rusijo,⁶⁸ ki sta jo šestnajstega julija 2001 sklenila Džang Zemin in novi ruski predsednik Vladimir Putin. V četrtem členu pogodbe ruska stran podpre prizadevanje Ljudske republike Kitajske v njenem načrtu ohranjanja nacionalne enotnosti in ozemeljske celovitosti. Še pomembnejši pa je peti člen, v katerem Rusija potrdi stališče, da obstaja le ena Kitajska. Ljudska republika Kitajska za rusko stran predstavlja edino legalno vlado, ki predstavlja celotno kitajsko ozemlje, katerega neodtujljiv del tvori tudi Tajvan.

Čen Šuj–bjan tretjega avgusta 2002 šokira Ljudsko republiko Kitajsko, saj prelomi z obljubami, katerim se je zavezal ob izvolitvi marca 2000, ter izjavi:

/t/ajvan ni del nobene druge države, ni lokalna vlada ali provinca neke države. Tajvan

⁶⁸Treaty of Good–Neighborliness and Friendly Cooperation Between the People's Republic of China and Russian Federation, podpisano 16. julija 2001, objavilo Zunanje ministrstvo Ljudske republike Kitajske. Dostopno na <http://www.fmprc.gov.cn/eng/wydt/2649/t15771.htm> (23. november 2005).

*nikoli ne bo drugi Hong Kong ali Makao, ker je Tajvan vedno bil neodvisna država. Skratka, Tajvan in Kitajska se nahajata na nasprotnih straneh ožine, na obeh straneh se nahajata dve državi. To mora biti jasno. /.../ /l/e triindvajset milijonov prebivalcev Tajvana ima pravico odločati o prihodnosti, usodi in statusu Tajvana. /.../ /p/ozivam vsakogar k razmišljanju o pomenu in nujnosti pričetka sprejemanja referendumske zakonodaje.*⁶⁹

Džang Zemin je na to odgovoril v svojem govoru na šestnajstem narodnem kongresu kitajske komunistične partije novembra 2002, ko je ponovno potrdil zavezo konceptu ene države, dveh sistemov, ki se je po njegovem mnenju izkazal za odličnega v primeru vrnitve Hong Konga in Makaa. Zavezal se je k procesu miroljubne združitve na osnovi predloga v osmih točkah. Džang Zemin je ponovno poudaril, da obstaja le ena Kitajska, katero tvorita celinska Kitajska kot tudi Tajvan. Ostro je nasprotoval vsem ukrepom tajvanskih oblasti, ki so usmerjene k neodvisnosti Tajvana ter k oblikovanju dveh Kitajsk oziroma ene Kitajske in enega Tajvana. Džang Zemin je v svojem govoru tudi zatrdil, da bo Tajvan po združitvi ohranil obstoječi družbeni sistem ter užival visoko stopnjo avtonomije.⁷⁰

Nezadovoljstvo Ljudske republike Kitajske se je le še povečalo osemindvajsetega novembra 2003, ko je bil v zakonodajnem januarju Republike Kitajske sprejet Zakon o referendumu, ki ustvari pravno osnovo izražanju svobodne ljudske volje prebivalcev Tajvana (Urad Republike Kitajske (Tajvan) za informiranje 2006a).

Šestnajstega januarja 2004 Čen Šuj-bjan tako obvesti tajvansko javnost, da bodo na dan predsedniških volitev dvajsetega marca istega leta volivci imeli priložnost sodelovati na prvem referendumu v tajvanski zgodovini. Referendumska vprašanja naj bi bila sledeča:

1.) /t/ajvansko ljudstvo zahteva rešitev problematike v tajvanski ožini na miroljuben način. V primeru, da celinska Kitajska zavrne umik raket, ki so usmerjene na Tajvan in se odkrito odpove uporabi sile, ali bi se strinjali z vladnim nakupom naprednejšega protiraketnega orožja, ki bi okreпил obrambne sposobnosti Tajvana? 2.) /a/li se strinjate z dejstvom, da naj se naša vlada vključi v pogajanja s celinsko Kitajsko o oblikovanju stabilnega in miroljubnega okvira pogajanj, namenjenega oblikovanju skupnega konsenza in

⁶⁹*President Chen Delivers the Opening Address of the 29th Annual Meeting of the World Federation of Taiwanese Associations in Live Video Link*, objavil Urad predsednika Republike Kitajske (Tajvan), 3. avgusta 2002. Dostopno na http://www.president.gov.tw/en/prog/news_release/document_content.php?id=1105496660&pre_id=1105496660&g_category_number=145&category_number_2=145 (25. april 2006).

⁷⁰*One country, Two Systems' and Complete National Reunification*, Džang Zeminovo poročilo na šestnajstem partijskem kongresu, sprejel Urad za tajvanske zadeve Državnega sveta Ljudske republike Kitajske, 17. novembra 2002. Dostopno na http://www.gwytb.gov.cn:8088/detail.asp?table=OneCTS&title=One+Country+Two+Systems&m_id=13 (29. april 2006).

*blagostanja ljudi na obeh straneh tajvanske ožine?*⁷¹

Čen Šuj–bjan je marca, tik pred samim referendumom, prebivalcem Tajvana natančneje pojasnil njegov namen. Slednji je po njegovem mnenju nujno potreben, upoštevajoč neprestane vojaške grožnje Ljudske republike Kitajske in njeno vztrajanje pri konceptu ene Kitajske, ter tudi pravno utemeljen, saj mu pravno osnovo nudi sedemnajsti člen Zakona o referendumu - "/v/ kolikor Tajvan ogroža zunanja sila, ki bi lahko povzročila spremembo v nacionalni suverenosti, lahko predsednik preko ustrezne resolucije zakonodajnega juana omenjeno zadevo, ki je ključnega pomena za nacionalno varnost, predloži v odločanje prebivalcem Tajvana na referendumu".⁷²

Čen Šuj–bjan je referendum utemeljil z zaščito nacionalne suverenosti in varnosti. Referendum je bil po njegovem mnenju namenjen v podporo obstoječega statusa quo, kar je Ljudska republika Kitajska vedno znova enostransko kršila. Namen referendumu nikakor ni vprašanje neodvisnosti oziroma združitve, temveč doseganje konsenza glede podpore vladni politiki iskanja miru v tajvanski ožini. Izvedba referendumu ne bo pomenila kršitve politike 'štirih ne-jev plus ena'. Čen Šuj–bjana je ob tem dodal, da se je potrebno zavedati ključnega pogoja znotraj omenjene politike, in sicer – "/d/okler režim kitajske komunistične partije ne bo imel namena uporabiti vojaške sile proti Tajvanu, se zavezujem, da v času mojega mandata /.../".⁷³

Ljudska republika Kitajska je seveda reagirala na prihajajoči referendum z odločnim nasprotovanjem. Premier Ven Džjabao je tako petega marca istega leta zatrdil, da Ljudska republika Kitajska nikoli ne bo pristala na odcepitvene aktivnosti, usmerjene k doseganju neodvisnosti Tajvana, hkrati pa je potrdil obstoječo zavezo k miroljubni združitvi na osnovi koncepta ena država, dva sistema.⁷⁴

Le dan pred predsedniškimi volitvami in referendumom, torej dvajsetega marca 2004, sta bila med volilno kampanjo v poskusu atentata ranjena predsedniški kandidat Čen Šuj–bjan in podpredsedniška kandidatka Lu Hsju–ljen, kar pa ni vplivalo na rezultat – neuspešen referendum. Čen Šuj–bjan je vzroke za neuspeh pripisal nizki volilni udeležbi, saj v skladu s

⁷¹*President Chen's Televised Statement of the Peace Referendum on March 20*, objavil Svet za odnose s celinsko Kitajsko, 16. januarja 2004. Dostopna na <http://www.mac.gov.tw/english/index1-e.htm> (26. april 2006).

⁷²*Questions and Answers about Taiwan's Referendum*, objavil Urad Republike Kitajske (Tajvan) za informiranje, 1. marca 2004. Dostopno na <http://www.gio.gov.tw/taiwan-website/4-0a/20040301/2004030101.html> (26. april 2006).

⁷³*Writing History with Democracy and Defending Taiwan with Referendum*, objavil Svet za odnose s celinsko Kitajsko, 6. februarja 2004. Dostopno na <http://www.mac.gov.tw/english/index1-e.html> (26. april 2006).

⁷⁴*Wen: Mainland never allows Taiwan separation*, objavil Urad za tajvanske zadeve Državnega sveta Ljudske republike Kitajske, 5. marca 2004. Dostopno na http://www.gwytb.gov.cn:8088/detail.asp?table=OneCTS&title=One+Country+Two+Systems&m_id=8 (26. april 2006).

tajvansko zakonodajo referendum postane veljaven le v primeru najmanj petdeset odstotne volilne udeležbe volilnega telesa ne glede na pozitiven izid glasovanja. Kljub temu pa referendumski rezultat lahko razumemo kot podporo Čen Šuj–bjanovi politiki ohranitve obstoječega statusa quo, saj je na predsedniških volitvah, ki so se odvile istočasno, prejel še en predsedniški mandat.⁷⁵

Leto 2005 je leto korenitih sprememb, saj štirinajstega marca deseti narodni ljudski kongres Ljudske republike Kitajske sprejme tako imenovani Proti–odcepitveni zakon.⁷⁶ Omenjeni zakon v svojem prvem členu nasprotuje odcepitvenim težnjam Tajvana in se zavzema za miroljubno združitev. Drugi člen zatrjuje, da obstaja le ena Kitajska, katero tvorita tako celinski del kot tudi Tajvan, in nadalje navaja, da Ljudska republika Kitajska ne bo nikoli dovolila njegove odcepitve pod katerim koli imenom in na kakršen koli način. V tretjem členu zakon pravi, da je vprašanje Tajvana nerešeno vprašanje, ki izvira še iz časov kitajske državljanske vojne, rešitev katerega in narodna združitev spadata v kitajske notranje zadeve. Združena Kitajska je skladno s četrtem členom sveta naloga celotnega kitajskega ljudstva, vključujoč prebivalce Tajvana. Peti člen zagovarja načelo, da je podpiranje koncepta ene Kitajske osnova miroljubne združitve, po kateri bo Tajvan lahko ohranil svoj družbeni sistem in užival visoko stopnjo avtonomije. Ljudska republika Kitajska se v šestem členu zavezuje, da bo skrbela za ohranjanje miru in stabilnosti v tajvanski ožini ter da bo spodbujala dobre odnose preko tajvanske ožine. V sedmem členu zakon predvideva pogajanja na enakopravni osnovi, s sledečimi tematikami: prenehanje stanja sovražnosti; razvoj tako imenovanih prekoožinskih odnosov; oblikovanje stopenj narodne združitve in politični status tajvanskih oblasti. Ljudska republika Kitajska si v osmem členu pridržuje pravico uporabe nemiroljubnih sredstev in vseh drugih potrebnih ukrepov, ki so namenjeni ohranitvi kitajske suverenosti in ozemeljske celovitosti, v primeru, če bi sile, ki si prizadevajo za odcepitev Tajvana, na kakršen koli način in pod katerim koli imenom dosegle svoj zastavljen cilj. Državni svet in Osrednja vojaška komisija imata vsa pooblastila, skladno s katerimi se lahko poslužita vseh nemiroljubnih sredstev in vseh drugih ukrepov, seveda pa morata obvezno poročati Stalnemu odboru narodnega ljudskega kongresa Ljudske republike Kitajske.

Čen Šuj–bjan je kot odgovor na proti–odcepitveni zakon sedemnajstega marca istega leta predstavil tako imenovano Izjavo v šestih točkah, v kateri je nedvoumno obsodil unilateralni-

⁷⁵*President Chen's Interview by the Washington Post*, objavil Urad Republike Kitajske (Tajvan) za informiranje, 30. marca 2004. Dostopno na <http://www.gio.gov.tw/taiwan-website/4-oa/20040330/2004033001.html> (26. april 2006).

⁷⁶*Proti–odcepitveni zakon*, sprejet na tretjem zasedanju desetega narodnega ljudskega kongresa Ljudske republike Kitajske, 14. marca 2005, objavila državna tiskovna agencija Xinhua News Agency. Dostopen na <http://www.china.org.cn/english/2005lh/122724.htm> (23. november 2005).

stični poskus Ljudske republike Kitajske, da prekine obstoječi status quo z vojaškimi grožnjami. SOCK se je pridružil kritiki, poudarjajoč da je Ljudska republika Kitajska s sprejemom proti–odcepitvenega zakona politični retoriki dodala pravno osnovo za morebitni vojaški spopad. Po Čen Šuj–bjanovem mnenju omenjeni zakon ne more biti apliciran na tajvansko ozemlje, saj gre za dokument, ki spada v notranjo zakonodajo Ljudske republike Kitajske, katere jurisdikcija ne vključuje tudi Tajvana. SOCK je tudi poudaril, da so tako Združene države Amerike kot tudi Japonska in Evropska unija izrazile nasprotovanje reševanju problematike z nemiroljubnimi sredstvi, pozvale Ljudsko republiko Kitajsko k ponovni vzpostavitvi pogajanj in izrazile prizadevanje, da se slednja odpove kakršnim koli enostranskim potezam (Urad Republike Kitajske (Tajvan) za informiranje 2006c).

Istega leta, natančneje devetindvajsetega aprila 2005, pride do zgodovinskega dogodka. Prvič sta se srečala generalni sekretar kitajske komunistične partije Hu Džintao ter generalni sekretar kvomintanške stranke Ljen Čan, kar predstavlja prvo srečanje na tako visokem političnem nivoju vse od konca druge svetovne vojne. Oba voditelja sta se zavzela za ponovno vzpostavitev medsebojnega dialoga na osnovi koncepta ene Kitajske ter za izboljšanje ekonomskih, znanstvenih, kulturnih in športnih povezav.⁷⁷

Ameriški predsednik George Bush devetnajstega novembra pripotuje na uradni obisk v Ljudsko republiko Kitajsko, kjer potrди zavezo Združenih držav Amerike k politiki ene Kitajske ter se izreče proti neodvisnosti Tajvana in vsem tistim dejanjem, ki so usmerjena k enostranskim spremembam obstoječega statusa quo v tajvanski ožini.⁷⁸

Leto 2006 ne prinese otoplitve v medsebojnih odnosih, saj je sedemindvajsetega februarja predsednik Čen Šuj–bjan na srečanju Sveta nacionalne varnosti sprejel odločitev o ukinitvi Sveta nacionalne združitve ter o prenehanju veljavnosti Smernic nacionalne združitve. Svojo namero je utemeljil z dejstvom, da je kvomintanška stranka leta 1990 Svet nacionalne združitve ustanovila brez pravne osnove, saj je bil ustanovljen z direktivo osrednjega stalnega odbora kvomintanške stranke in ne z resolucijo v zakonodajnem juanu. Smernice nacionalne združitve prav tako niso bile sprejete v zakonodajnem postopku in zato kot take tudi niso pravno obvezujoče. Glavni razlog za Čen Šuj–bjanovo ukinitvev Sveta nacionalne združitve pa

⁷⁷*Hu and Lien lead formal talks*, objavil Urad za tajvanske zadeve Državnega sveta Ljudske republike Kitajske 29. aprila 2005. Dostopno na http://www.gwytb.gov.cn:8088/detail.asp?table=headlines&title=Headlines&offset=375&m_id=362 (2. maj 2006).

⁷⁸*Hu Stresses Peace, Stability, Opposes 'Taiwan Independence' in Talks with Bush*, objavil Urad za tajvanske zadeve Državnega sveta Ljudske republike Kitajske 20. novembra 2005. Dostopno na http://www.gwytb.gov.cn:8088/detail.asp?table=headlines&title=Headlines&offset=250&m_id=477 (2. maj 2006).

so bili unilateralistični poskusi Ljudske republike Kitajske, da z grožnjo uporabe nemiroljubnih sredstev skuša spremeniti obstoječi status quo.⁷⁹

Predsednik Čen Šuj-bjan se je osmega junija istega leta srečal z vodjo Ameriškega inštituta na Tajvanu Raymondom Burghardtom in potrdil ohranitev obstoječe politike tako imenovanih štirih ne-jev – razglasitev neodvisnosti, sprememba nacionalnega imena, vključitev koncepta pogajanj na enakovredni državni osnovi v ustavo Republike Kitajske ter izvedba referendum o neodvisnosti otoka.⁸⁰ Istega meseca pa je preostanek Čen Šuj-bjanovega mandata visel na nitki, saj je opozicija v zakonodajnem juanu zaradi namigovanj o koruptivnosti njegovih družinskih članov izvedla glasovanje o njegovem odpoklicu. Dvotretjinska večina ni bila dosežena, Čen Šuj-bjan pa se je obdržal na predsedniškem stolčku (Chou 2006).

Najnovejši dogodki nakazujejo rahlo otoplitev medsebojnih odnosov. V otvoritvenem govoru sedemnajstega narodnega kongresa kitajske komunistične partije, ki se je pričel petnajstega oktobra 2007, je namreč generalni sekretar Hu Džintao pozval k prenehanju formalnega stanja sovražnosti in se zavzel za sklenitev mirovnega sporazuma s Tajvanom, seveda skladno s konceptom ene Kitajske.⁸¹

⁷⁹*Position Paper on the National Unification Council Ceasing to Function and the Guidelines for National Unification Ceasing to Apply*, sprejel Svet za odnose s celinsko Kitajsko, 1. marca 2006. Dostopno na <http://www.mac.gov.tw/english/index1-e.htm> (26. april 2006).

⁸⁰*President Chen reiterates 'four noes' during meeting with AIT's Burghardt*, objavil Urad Republike Kitajske (Tajvan) za informiranje, 8. junija 2006. Dostopno na <http://www.gio.gov.tw/taiwan-website/4-0a/20060616/2006061601.html> (15. november 2006).

⁸¹*Hu Jintao appeals for "peace agreement" with Taiwan*, sprejeto 15. oktobra 2007 na sedemnajstem narodnem kongresu kitajske komunistične partije, objavil Urad za tajvanske zadeve Državnega sveta Ljudske republike Kitajske. Dostopno na http://www.gwytb.gov.cn:8088/detail.asp?table=headlines&title=Headlines&m_id=762 (16. oktober 2007).

3.9 TRENUTNE ZUNANJEPOLITIČNE AKTIVNOSTI REPUBLIKE KITAJSKE

Republiko Kitajsko trenutno priznava štiriindvajset držav, povečini manjših otoških republik v Pacifiku in nekatere latinskoameriške države. Ob tem velja dodati, da številne druge države vzdržujejo neuradne diplomatske odnose preko tako imenovanih ekonomsko–kulturnih predstavništev.

Trenutno ima Republika Kitajska eno veleposlaništvo v Evropi, in sicer na Svetem sedežu v Vatikanu, ekonomsko–kulturna predstavništva pa so vzpostavljena v Avstriji, Belgiji, na Češkem, Danskem, Finskem, v Franciji, Grčiji, na Irskem, v Italiji, Latviji, na Madžarskem, Nizozemskem, Norveškem, v Nemčiji, na Poljskem, Portugalskem, Slovaškem, v Španiji, na Švedskem, v Švici in v Veliki Britaniji (Republika Kitajska (Tajvan), Ministrstvo za zunanje zadeve 2007č).

Republika Kitajska ima dve ekonomsko–kulturni predstavništvi v Kanadi ter trinajst v Združenih državah Amerike (Republika Kitajska (Tajvan), Ministrstvo za zunanje zadeve 2007d).

Največje število veleposlaništev se nahaja v Latinski Ameriki, kar dvanajst, in sicer v Belizu, na Dominikanski republiki, El Salvadorju, Gvatemali, na Haitiju, v Hondurasu, Nikaragvi, Panami, Paragvaju, na Svetem Kitts in Nevisu, Sveti Luciji ter Svetem Vincencu in Grenadinih, poleg tega pa razpolaga na tem območju tudi s tremi konzulati, in sicer v Hondurasu, Panami in Paragvaju. Republika Kitajska ima ekonomsko–kulturna predstavništva v devetih državah, in sicer v Argentini, Boliviji, Braziliji, Čilu, Ekvadorju, Kolumbiji, Mehiki, Peruju in Venezueli (Republika Kitajska (Tajvan), Ministrstvo za zunanje zadeve 2007b).

V Afriki ima Republika Kitajska pet veleposlaništev, in sicer v Burkini Faso, Gambiji, Malaviju, na Sao Tome in Principeju ter v Svaziju, ob tem pa tudi ekonomsko–kulturna predstavništva v Južnoafriški republiki ter Nigeriji (Republika Kitajska (Tajvan), Ministrstvo za zunanje zadeve 2007a).

Republike Kitajske trenutno ne priznava nobena država v zahodni Aziji, ima pa vzpostavljena številna ekonomsko–kulturna predstavništva v kar desetih državah, in sicer v Bahrajnu, Izraelu, Jordaniji, Kuvajtu, Mongoliji, Omanu, Rusiji, Savdski Arabiji, Turčiji in Združenih arabskih emiratih (Republika Kitajska (Tajvan), Ministrstvo za zunanje zadeve 2007e).

V vzhodnoazijski regiji Republika Kitajska nima nobenega veleposlaništva, ima pa vzpostavljeno mrežo ekonomsko–kulturnih predstavništev v Bangladešu, Bruneju, Hong Kongu, na Filipinih, v Indiji, Indoneziji, na Japonskem, v Južni Koreji, Makau, Maleziji,

Singapurju, na Tajskem in v Vietnamu. V Oceaniji pa ima Republika Kitajska šest veleposlaništev, in sicer na Maršalovem otočju, v Republiki Kiribati, Republiki Nauru, Republiki Palau, Republiki Tuvalu ter na Salomonovem otočju, ob tem pa ima svoja ekonomsko–kulturalna predstavništva v štirih državah, in sicer v Avstraliji, na Fidžiju, Papui Novi Gvineji ter na Novi Zelandiji (Republika Kitajska (Tajvan), Ministrstvo za zunanje zadeve 2007c).

Republika Kitajska kot članica aktivno sodeluje v številnih mednarodnih organizacijah regionalnega in globalnega značaja kot na primer v Azijsko–pacifiškem forumu o ekonomskem sodelovanju (APEC) in Svetovni trgovinski organizaciji (WTO) (Urad vlade Republike Kitajske (Tajvan) za informiranje 2006e). Ena večjih tajvanskih ambicij pa vedno znova ostaja neizpolnjena, in sicer članstvo v Organizaciji združenih narodov. Številne tajvanske zaveznice so velikokrat poskušale vključiti vprašanje tajvanskega članstva na agendo splošnega zasedanja Generalne skupščine,⁸² vendar vsakokrat na žalost neuspešno,⁸³ saj Republika Kitajska še vedno ni članica Organizacije združenih narodov.

⁸²*Consideration of the exceptional situation of the Republic of China in Taiwan in the international context, based on the principle of universality and in accordance with the established model of parallel representation of divided countries at the United Nation*, sprejeto z dokumentom Generalne skupščine 191 (XLVIII), 9. avgusta 1993. Celotni naslov dokumenta si lahko ogledate v seznamu literature in na spletnem naslovu. Dostopno na <http://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N93/442/02/img/N9344202.pdf?OpenElement> (5. november 2004);

Consideration of the exceptional situation of the Republic of China in Taiwan in the international context, based on the principle of universality and in accordance with the established model of parallel representation of divided countries at the United Nations, sprejeto z dokumentom Generalne skupščine 144 (LXIX), 19. julija 1994. Celotni naslov dokumenta si lahko ogledate v seznamu literature in na spletnem naslovu. Dostopno na <http://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N94/292/46/pdf/N9429246.pdf?OpenElement> (5. november 2004);

Consideration of the exceptional situation of the Republic of China on Taiwan in the international context, based on the principle of universality and in accordance with the established model of parallel representation of divided countries at the United Nations, sprejeto z dokumentom Generalne skupščine 145 (L), 19. julija 1995. Celotni naslov dokumenta si lahko ogledate v seznamu literature in na spletnem naslovu. Dostopno na <http://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N95/215/54/pdf/N9521554.pdf?OpenElement> (5. november 2004);

Consideration of the exceptional situation of the inability, resulting from General Assembly resolution 2758 (XXVI), of the 21,3 million people on Taiwan, Republic of China, to participate in the activities of the United Nations, sprejeto z dokumentom Generalne skupščine 142 (LI), 18. julija 1996. Celotni naslov dokumenta si lahko ogledate v seznamu literature in na spletnem naslovu. Dostopno na <http://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N96/179/97/pdf/N9617997.pdf?OpenElement> (5. november 2004);

Need to review General Assembly resolution 2758 (XXVI) of 25 October 1971 owing to the fundamental change in the international situation and to the coexistence of two Governments across the Taiwan Strait, sprejeto z dokumentom Generalne skupščine 143 (LII), 16. julija 1997. Celotni naslov dokumenta si lahko ogledate v seznamu literature in na spletnem naslovu. Dostopno na <http://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N97/197/47/pdf/N9719747.pdf?OpenElement> (5. november 2004);

Need to review General Assembly resolution 2758 (XXVI) of 25 October 1971 owing to the fundamental change in the international situation and to the coexistence of two Governments across the Taiwan Strait, sprejeto z dokumentom Generalne skupščine 145 (LIII), 8. julija 1998. Celotni naslov dokumenta si lahko ogledate v seznamu literature in na spletnem naslovu. Dostopno na <http://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N98/198/87/pdf/N9819887.pdf?OpenElement> (5. november 2004);

Need to examine the exceptional international situation pertaining to the Republic of China on Taiwan, to ensure that the fundamental right of its twenty-two million people to participate in the work and activities of the United Nations is fully respected, sprejeto z dokumentom Generalne skupščine 194 (LIV), 12. avgusta 1999. Celotni naslov dokumenta si lahko ogledate v seznamu literature in na spletnem naslovu. Dostopno na <http://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N99/235/87/pdf/N9923587.pdf?OpenElement> (5. november 2004);

Need to examine the exceptional international situation pertaining to the Republic of China on Taiwan, to ensure that the fundamental right of its twenty-three million people to participate in the work and activities of the United Nations is fully respected, sprejeto z dokumentom Generalne skupščine 227 (LV), 4. avgusta 2000. Celotni naslov dokumenta si lahko ogledate v seznamu literature in na spletnem naslovu. Dostopno na <http://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N00/593/13/pdf/N0059313.pdf?OpenElement> (5. november 2004);

Need to examine the exceptional situation pertaining to the Republic of China on Taiwan, to ensure that the fundamental right of its twenty-three million people to participate in the work and activities of the United Nations is fully respected, sprejeto z dokumentom Generalne skupščine 193 (LVI), 8. avgusta 2001. Celotni naslov dokumenta si lahko ogledate v seznamu literature in na spletnem naslovu. Dostopno na <http://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N01/505/38/pdf/N0150538.pdf?OpenElement> (5. november 2004);

Question of the representation of the Republic of China (Taiwan) in the United Nations, sprejeto z dokumentom Generalne skupščine 191 (LVII), 8. avgusta 2002. Celotni naslov dokumenta si lahko ogledate v seznamu literature in na spletnem naslovu. Dostopno na <http://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N02/514/27/pdf/N0251427.pdf?OpenElement> (5. november 2004);

Question of the representation of the Republic of China (Taiwan) in the United Nations, sprejeto z dokumentom Generalne skupščine 197 (LVIII). Celotni naslov dokumenta si lahko ogledate v seznamu literature in na spletnem naslovu. Dostopno na <http://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N03/452/77/pdf/N0345277.pdf?OpenElement> (5. november 2004);

Question of the representation of the twenty-three million people of Taiwan in the United Nations, sprejeto z dokumentom Generalne skupščine 194 (LIX), 10. avgusta 2004. Celotni naslov dokumenta si lahko ogledate v seznamu literature in na spletnem naslovu. Dostopno na <http://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N04/456/26/pdf/N0445626.pdf?OpenElement> (5. november 2004);

A proactive role for the United Nations in maintaining peace in the Taiwan strait, sprejeto z dokumentom Generalne skupščine 193 (LX), 11. avgusta 2005. Celotni naslov dokumenta si lahko ogledate v seznamu literature in na spletnem naslovu. Dostopno na <http://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N05/458/72/pdf/N0545872.pdf?OpenElement> (29. oktober 2006);

Question of the representation of the twenty-three million people of Taiwan in the United Nations, sprejeto z dokumentom Generalne skupščine 194 (LXI), 11. avgusta 2006. Dostopno na <http://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N06/464/12/pdf/N0646412.pdf?OpenElement> (29. oktober 2006);

Urging the Security Council to process Taiwan's membership application pursuant to rules 59 and 60 of the provisional rules of procedure of the Security Council and Article 4 of the Charter of the United Nation, sprejeto z dokumentom Generalne skupščine 193 (LXII), 17. avgusta 2007. Celotni naslov dokumenta si lahko ogledate v seznamu literature in na spletnem naslovu. Dostopno na <http://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N07/485/72/pdf/N0748572.pdf?OpenElement> (25. september 2007).

⁸³Poslovnik Generalne skupščine Organizacije združenih narodov v svojem štiridesetem pravilu določa, da splošni odbor na začetku vsakega splošnega zasedanja preuči začasno agendo in seznam dodatnih točk ter nato poda priporočila Generalni skupščini glede sledečih postavk: vključitev dodatnih točk na agendo, zavrnitev prošnje za vključitev na agendo ter vključitev na začasno agendo prihodnjega splošnega zasedanja. Splošni odbor, skladno z enainštiridesetim pravilom poslovnika Generalne skupščine, nudi tudi pomoč predsedniku Generalne skupščine pri: oblikovanju agende za vsako splošno zasedanje, določanju prioritete posameznih točk ter koordinaciji razprav vseh odborov Generalne skupščine (A/520/Rev.16, *Rules of procedure of the General Assembly*, embodying amendments and additions adopted by the General Assembly up to September 2006, United Nations, New York, 2006. Dostopno na <http://daccess-ods.un.org/access.nsf/Get?Open&DS=A/520/rev.16&Lang=E> (10. december 2006)); splošni odbor je zavrnil vključitev vprašanja tajvanskega članstva v Organizaciji združenih narodov do sedaj že petnajstkrat, in sicer od leta 1993 pa vse do letos – glej sledeče dokumente:

Organization of the forty-eighth regular session of the General Assembly, adoption of the agenda and allocation of items. First report of the General Committee, sprejeto z dokumentom Generalne skupščine 250 (XLVIII), 22. septembra 1993. Dostopno na <http://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N93/514/35/pdf/N9351435.pdf?OpenElement> (30. oktober 2007);

Organization of the forty-ninth regular session of the General Assembly, adoption of the agenda and allocation of items. First report of the General Committee, sprejeto z dokumentom Generalne skupščine 250 (XLIX), 21.

septembra	1994.	Dostopno	na	http://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N94/369/28/pdf/N9436928.pdf?OpenElement (30. oktober 2007);
<i>Organization of the fiftieth regular session of the General Assembly, adoption of the agenda and allocation of items. First report of the General Committee</i> , sprejeto z dokumentom Generalne skupščine 250 (L), 20.				
septembra	1995.	Dostopno	na	http://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N95/285/46/pdf/N9528546.pdf?OpenElement (30. oktober 2007);
<i>Organization of the fifty-first regular session of the General Assembly, adoption of the agenda and allocation of items. First report of the General Committee</i> , sprejeto z dokumentom Generalne skupščine 250 (LI), 18.				
septembra	1996.	Dostopno	na	http://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N96/246/01/pdf/N9624601.pdf?OpenElement (30. oktober 2007);
<i>Organization of the fifty-second regular session of the General Assembly, adoption of the agenda and allocation of items. First report of the General Committee</i> , sprejeto z dokumentom Generalne skupščine 250 (LII), 18.				
septembra	1997.	Dostopno	na	http://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N97/245/42/pdf/N9724542.pdf?OpenElement (30. oktober 2007);
<i>Organization of the fifty-third regular session of the General Assembly, adoption of the agenda and allocation of items. First report of the General Committee</i> , sprejeto z dokumentom Generalne skupščine 250 (LIII), 11.				
septembra	1998.	Dostopno	na	http://www.un.org/ga/53/session/general/a53250e.htm (30. oktober 2007);
<i>Organization of the fifty-fourth regular session of the General Assembly, adoption of the agenda and allocation of items. First report of the General Committee</i> , sprejeto z dokumentom Generalne skupščine 250 (LIV), 15.				
septembra	1999.	Dostopno	na	http://www.un.org/ga/54/session/general/a54250.pdf (30. oktober 2007);
<i>Organization of the fifty-fifth regular session of the General Assembly, adoption of the agenda and allocation of items. First report of the General Committee</i> , sprejeto z dokumentom Generalne skupščine 250 (LV), 7.				
septembra	2000.	Dostopno	na	http://www.un.org/ga/54/session/general/a55250.pdf (30. oktober 2007);
<i>Organization of the fifty-sixth regular session of the General Assembly, adoption of the agenda and allocation of items, First report of the General Committee</i> , sprejeto z dokumentom Generalne skupščine 250 (LVI), 12.				
septembra	2001.	Dostopno	na	http://www.un.org/ga/56/session/general/a56250.pdf (30. oktober 2007);
<i>Organization of the fifty-seventh regular session of the General Assembly, adoption of the agenda and allocation of items. First report of the General Committee</i> , sprejeto z dokumentom Generalne skupščine 250 (LVII), 16.				
septembra	2002.	Dostopno	na	http://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N02/591/90/PDF/N0259190.pdf?OpenElement (30. oktober 2007);
<i>Organization of the fifty-eighth regular session of the General Assembly, adoption of the agenda and allocation of items. First report of the General Committee</i> , sprejeto z dokumentom Generalne skupščine 250 (LVIII), 17.				
septembra	2003.	Dostopno	na	http://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N03/521/89/PDF/N0352189.pdf?OpenElement (30. oktober 2007);
<i>Organization of the fifty-ninth regular session of the General Assembly, adoption of the agenda and allocation of items. First report of the General Committee</i> , sprejeto z dokumentom Generalne skupščine 250 (LIX), 15.				
septembra	2004.	Dostopno	na	http://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N04/513/03/PDF/N0451303.pdf?OpenElement (30. oktober 2007);
<i>Organization of the sixtieth regular session of the General Assembly, adoption of the agenda and allocation of items. First report of the General Committee</i> , sprejeto z dokumentom Generalne skupščine 250 (LX), 16.				
septembra	2005.	Dostopno	na	http://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N05/512/17/PDF/N0551217.pdf?OpenElement (30. oktober 2007);
<i>Organization of the sixty-first regular session of the General Assembly, adoption of the agenda and allocation of items. First report of the General Committee</i> , sprejeto z dokumentom Generalne skupščine 250 (LXI), 12.				
septembra	2006.	Dostopno	na	http://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N06/519/11/PDF/N0651911.pdf?OpenElement (30. oktober 2007);
<i>Organization of the sixty-second regular session of the General Assembly, adoption of the agenda and allocation of items. First report of the General Committee</i> , sprejeto z dokumentom Generalne skupščine 250 (LXII), 19.				
septembra	2007.	Dostopno	na	http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/62/250&Lang=E (30. oktober 2007).

ZAKLJUČEK

Ljudska republika Kitajska ne pristaja in nikoli ne bo pristala na nič drugega kot na združitev na osnovi koncepta ene Kitajske. Tajvan je po mnenju komunističnega režima v Pekingu neodtujljiv del Kitajske. Vse od leta 1979 dalje Ljudska republika Kitajska zagovarja princip miroljubne združitve v obliki ene države, dveh sistemov, skladno s katerim bi Tajvan lahko ohranil svoj ekonomski in politični sistem ter visoko stopnjo notranje avtonomije. Ljudska republika Kitajska izrecno nasprotuje vsem sledečim formulacijam – dve Kitajski; ena Kitajska, en Tajvan; ena država, dve vladi; neodvisnost Tajvana. Vodstvo kitajske komunistične partije si sicer prizadeva za miroljubno združitev, vendar pa si pridržuje pravico do uporabe sile v primeru razglasitve tajvanske neodvisnosti, kar je bilo potrjeno tudi v znamenitem proti–odcepitvenem zakonu iz leta 2005.

Odnosi Republike Kitajske na Tajvanu s komunističnim režimom v Pekingu so bili vse od konca državljanske vojne izrazito odklonilni in vsebinsko nasprotujoči. Kvomintanški režim vse do leta 1991 ni priznal poraza v državljanski vojni in se je zavzemal za ponovno oblast nad celotnim kitajskim ozemljem. Nato je sledilo obdobje otoplitve medsebojnih odnosov, ko je bila miroljubna združitev z Ljudsko republiko Kitajsko glavni cilj, sprostile pa so se tudi ekonomske omejitve v medsebojnem trgovanju. Sprejete so bile smernice nacionalne združitve, v katerih se je kvomintanški režim na osnovi koncepta ene Kitajske in dveh enakovrednih partnerjev zavzel za miroljubno združitev v prihodnosti. Ker je Ljudska republika Kitajska temu izrecno nasprotovala, se je tajvansko vodstvo odločilo zavrniti koncept ene Kitajske in dveh sistemov in ga nadomestilo s predlogom dveh neodvisnih političnih enot znotraj ene Kitajske.

Z zmago demokratične napredne stranke se je na Tajvanu pričel proces korenitih sprememb. Čeprav je novi predsednik Čen Šuj–bjan začel svoj mandat bolj spravljivo, češ da si ne bo prizadeval za neodvisnost otoka ter za pogajanja z Ljudsko republiko Kitajsko na enakovredni državni osnovi, pa je leta 2002 prišlo do temeljnega zasuka. Čen Šuj–bjan je tedaj izjavil, da Tajvan je in vedno bo neodvisna država, ter pričel s procesom oblikovanja referendumske zakonodaje, ki bi prebivalcem otoka v prihodnosti omogočila samostojno odločanje o lastni prihodnosti. Zgodovinski referendum je propadel, predvsem zato, ker so volivci nasprotovali kakršni koli bistveni spremembi obstoječega stanja. Velika večina Tajvancev si je želela ohranitev obstoječega statusa quo v odnosih z Ljudsko republiko Kitajsko in se je zato tudi izrekla proti radikalnim spremembam.

Čeprav je vladajoča demokratična napredna stranka omilila svoje težnje po čimprejšnji neodvisnosti otoka, pa na drugi strani tudi nima velikih interesov glede pričetka pogajanj o miroljubni združitvi, še zlasti potem, ko je Narodni ljudski kongres Ljudske republike Kitajske sprejel proti–odcepitveni zakon. Oblasti v Tajpeju slednjega smatrajo kot zakon, ki spada v notranjo jurisdikcijo Ljudske republike Kitajske in kot tak ne more veljati v primeru Tajvana. Sprejem omenjenega zakona po mnenju tajvanskih oblasti zagovarja napačno unilateralistično mentaliteto, zaostruje odnose v tajvanski ožini in ogroža varnost v širši azijsko–pacifiški regiji.

Tajvan izpolnjuje vse kriterije, ki se po deklarativni teoriji priznanja zahtevajo za priznanje države kot subjekta mednarodnega prava. Suvereno oblast ima v rokah demokratično izvoljeni predsednik Čen Šuj–bjan. Vlada Republike Kitajske na Tajvanu izvaja efektivni nadzor nad točno definiranim ozemljem, ki obsega otok Tajvan, otočje Pescadores oziroma Pengu ter otoka Kinmen in Matsu, na katerih skupno živi nekaj več kot triindvajset milijonov stalno naseljenih prebivalcev.

Nekoliko problematičen je le kriterij priznanja s strani drugih držav, kar predstavlja temeljno predpostavko konstitutivne teorije priznanja držav. Dandanes Tajvan de jure priznava le štiriindvajset držav, povečini manjših otoških držav v Tihem oceanu in nekatere latinskoameriške države. Ljudska republika Kitajska je namreč v obdobju od njenega vstopa v Organizacijo združenih narodov leta 1971 dalje vodila zelo močno diplomatsko vojno proti vsem državam, ki so bile naklonjene oziroma so že priznale Republiko Kitajsko, saj je pogojevala gospodarsko pomoč z umikom priznanja. De facto pa imajo vse najpomembnejše svetovno države navezane diplomatske odnose s Tajvanom, saj so ekonomsko–kulturni uradi, ki so jih številne države odprle v Tajpeju, v glavnem mestu Tajvana, v svojem bistvu predstavništva omenjenih držav.

Če sklenem, bi torej lahko dejali, da je moja teza potrjena, saj je v primeru Tajvana prevladala opcija, ki zagovarja konstitutivno teorijo priznanja držav. Skladno z omenjeno teorijo je priznanje ključni kriterij, da se neka politična entiteta lahko smatra kot država. Ob tem pa velja dodati, da za tiste maloštevilne države, ki Tajvan priznavajo, deklarativna teorija priznanja držav še kako velja.

Prihodnost Tajvana ni tako nejasna kot se zdi na prvi pogled. Ljudska republika Kitajska ne bo popustila težnjam po neodvisnosti otoka, vendar pa navkljub občasnem rožljanju z orožjem do vojaškega spopada v bližnji prihodnosti ne bo prišlo. Upoštevati je namreč potrebno, da bi Ljudska republika Kitajska z vojaško akcijo več izgubila kot pridobila. Gospodarska škoda bi bila ob morebitnem povračilnem napadu tajvanskih enot prevelika,

prav tako pa režim v Pekingu ne želi sprožiti konflikta z Združenimi državami Amerike, saj je potrebno vedeti, da imajo slednje s Tajvanom sklenjen obrambni sporazum. Ogrožena bi bila tudi skokovita gospodarska rast in neposredna tuja vlaganja, da ne omenjamo izgube mednarodnega ugleda.

Združene države Amerike bodo še naprej vodile ambivalenten odnos, saj po mojem mnenju Tajvana ne bodo priznale kot neodvisno državo, hkrati pa tudi ne bodo popuščale vodstvu kitajske komunistične partije, ki z vojaškimi grožnjami krši trenutni status quo v ožini.

Kaj pa Tajvan? Obveljal bo trenutni status quo, kar je tudi največja želja samih prebivalcev otoka. Vse ankete javnega mnenja, ki so bile opravljene po Čen Šuj–bjanovem prihodu na oblast, so namreč pokazale, da ima takojšnja neodvisnost izredno malo privrženecv, medtem ko se velika večina zavzema za ohranitev obstoječega stanja.

SEZNAM LITERATURE

SEKUNDARNI VIRI:

- Akehurst, Michael (1992): *A modern Introduction to International Law*. Sixth Edition. London and New York: Routledge.
- Andrassy, Juraj, Božidar Bakotić in Budislav Vukas (1998): *Međunarodno pravo*. 2. Izdaja. Školska knjiga Zagreb.
- Armstrong, David, Lorna Lloyd in John Redmond (2004): *International Organisation in World Politics*. Third Edition. Houndmills, Basingstoke, Hampshire: Palgrave MacMillan.
- Blix, Hans (1971): Contemporary aspects of Recognition. V Giorgio Cansacchi (ur.): *Identité et continuité des sujets internationaux*, 587–704. Recueil des cours 130(2). Leyden: A. W. Sijthoff.
- Brierly, James Leslie (1928): *The Law of Nations – An Introduction to the International Law of Peace*. Oxford: Clarendon Press.
- Brierly, James Leslie (1963): *The Law of Nations – An Introduction to the International Law of Peace*. Sixth Edition. Oxford: Clarendon Press.
- Brownlie, Ian (1998): *Principles of Public International Law*. Oxford: Oxford University Press.
- Bučar, Bojko (1993): *Mednarodni regionalizem – mednarodno večstransko sodelovanje evropskih regij*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Bučar, Bojko (1997): Emerging New Criteria for the Recognition of States. *Journal of International Relations (Issues of Politics, Law and Economy)* 4(1–4), 73–83.
- Chien–Chao, Hung (2000): *A History of Taiwan*. Rimini: Il Cerchio Iniziative Editoriali.
- Chou, Alexander (2006): *Legislative bid to recall Chen ends in failure*, June 30, Taiwan Journal. Dostopno na <http://www.gio.gov.tw/taiwan-website/4-0a/20060630/200603001.html> (10. januar 2007).
- Copper, John F. (1995): *Words across the Taiwan Strait – A Critique of Beijing's "White Paper" on China's Reunification*. Lanham, Maryland: University Press of America.
- Crawford, James (2006): *The creation of States in International Law*. Second Edition. Oxford: Clarendon Press.
- Degan, Vladimir Đuro (2000): *Međunarodno pravo*. Rijeka: Pravni fakultet Sveučilišta v Rijeci.

- Ermacora, Felix (1984): Confederations and other unions of states. V Rudolf Bernhardt (ur.): *Encyclopedia of Public International Law*, 60–65, (10). Amsterdam: Elsevier Science Publishers B.V.
- Goldstein, Steven M. (1999): Terms of engagement: Taiwan's mainland policy. V Alastair Iain Johnston in Robert S. Ross (ur.): *Engaging China. The Management of an Emerging Power*, 57–87. London and New York: Routledge.
- Grewe, Wilhelm Georg (2000): *The epochs of international law*. Berlin: Walter de Gruyter GmbH.
- Gu, Weiqun (1995): *Conflicts of divided nations: the cases of China and Korea*. Westport, Connecticut: Praeger Publishers.
- Harris, D. J. (1998): *Cases and materials on international law*. Fifth Edition. London: Sweet & Maxwell.
- Hoare, J. E. (2000): *UK and China, Historical Perspective*. UK Embassy in Beijing. Dostopno na http://www.uk.cn/bj/index.asp?menu_id=146&artid=265 (20. februar 2006).
- Jacobs, Bruce J. in Lijan Hong (1995): China's Relationship with Taiwan. V Stuart Harris in Gary Klintworth (ur.): *China as a great power: Myths, realities and challenges in the Asia-Pacific region*, 214–230. Melbourne: Longman Australia Pty Ltd.
- Jennings, Robert in Arthur Watts, ur. (1992): *Oppenheim's International Law. Volume I. Peace: Introduction and Part I*. Ninth Edition. Harlow, Essex, England: Longmans Group UK Limited.
- Jiaquan, Li, Li Wen, Guo Xiangzhi, Li Shuiwang, Liu Yuan, Yao Yiping, Zhang Jingxu, Wang Xinghu, Li Shenzhi in Li Zhongyun (1988): *The Taiwan Issue: Its History and Resolution*. Beijing, China: Beijing Review.
- Konte, Breda, ur. (1996): *Kronika človeštva*. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.
- Kreća, Milenko in Smilja Avramov (1983): *Međunarodno javno pravo*. Beograd: Savremena Administracija.
- Lauterpacht, Hersch (1970): *International Law*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Lee, Bernice (1999): *The Security Implications of the New Taiwan*. Oxford: Oxford University Press.
- Marin–Bosch, Miguel (1998): *Votes in the UN General Assembly*. The Hague, Netherlands: Kluwer Law International.
- Meisner, Maurice (2007): *Mao Zedong. A Political and Intellectual Portrait*. Malden, Massachusetts: Polity Press.

- *Montevidejska konvencija o pravicah in dolžnostih držav*, podpisana 26. decembra 1933, stopila v veljavo 26. decembra 1934. Dostopna na http://en.wikipedia.org/wiki/Montevideo_Convention (22. oktober 2004).
- Mosler, Hermann (1984): Subjects of international law. V Rudolf Bernhardt (ur.): *Encyclopedia of Public International Law*, 442–459, (10). Amsterdam: Elsevier Science Publishers B.V.
- Nash, Marian L. (1979): Contemporary Practice of the United States Relating to International Law. Diplomatic Relations and Recognition, People's Republic of China. *American Journal of International Law* 73(2), 279–283.
- Oppenheim, Lassa Francis Lawrence (1957): *International Law – A Treatise. Volume I. Peace*. Eighth Edition. London, New York, Toronto: Longmans, Green and Co.
- *Pogodba iz San Francisca*, podpisana 8. septembra 1951, stopila v veljavo 28. aprila 1952. Dostopna na http://en.wikipedia.org/wiki/Treaty_of_San_Francisco (25. februar 2005).
- Republika Kitajska (Tajvan), Ministrstvo za zunanje zadeve (2007a): *Ambasade, Konzulati in Misije na tujem_Afrika*. Dostopno na <http://www.mofa.gov.tw/webapp/ct.asp?xItem=72&ctNode=1002> (20. februar 2007).
- Republika Kitajska (Tajvan), Ministrstvo za zunanje zadeve (2007b): *Ambasade, Konzulati in Misije na tujem_Srednja in Južna Amerika*. Dostopno na <http://www.mofa.gov.tw/webapp/ct.asp?xItem=71&ctNode=1002> (20. februar 2007).
- Republika Kitajska (Tajvan), Ministrstvo za zunanje zadeve (2007c): *Ambasade, Konzulati in Misije na tujem_Vzhodna Azija in Pacifik*. Dostopno na <http://www.mofa.gov.tw/webapp/ct.asp?xItem=69&ctNode=1002> (20. februar 2007).
- Republika Kitajska (Tajvan), Ministrstvo za zunanje zadeve (2007č): *Ambasade, Konzulati in Misije na tujem_Evropa*. Dostopno na <http://www.mofa.gov.tw/webapp/ct.asp?xItem=73&ctNode=1002> (20. februar 2007).
- Republika Kitajska (Tajvan), Ministrstvo za zunanje zadeve (2007d): *Ambasade, Konzulati in Misije na tujem_Severna Amerika*. Dostopno na <http://www.mofa.gov.tw/webapp/ct.asp?xItem=74&ctNode=1002> (20. februar 2007).
- Republika Kitajska (Tajvan), Ministrstvo za zunanje zadeve (2007e): *Ambasade, Konzulati in Misije na tujem_Zahodna Azija*. Dostopno na <http://www.mofa.gov.tw/webapp/ct.asp?xItem=70&ctNode=1002> (20. februar 2007).
- Roth, Brad R. (2000): *Governmental Illegitimacy in International Law. U.N. Credentials and Collective Legal Recognition*. Oxford: Oxford University Press.
- Roy, Denny (1998): *China's Foreign Relations*. Houndmills, Basingstoke, Hampshire: MacMillan Press Ltd.

- Schermers, Henry G. in Niels M. Blokker (1995): *International Institutional Law. Unity with diversity*. Third Revised Edition. The Hague, London, Boston: Martinus Nijhoff Publishers.
- *Splošna deklaracija človekovih pravic*, sprejeta in razglašena z resolucijo Generalne skupščine 217 A (III), 10. decembra 1948. Dostopna na http://en.wikipedia.org/wiki/Universal_Declaration_of_Human_Rights (26. oktober 2005).
- Steiner, Arthur H. (1950): Mainsprings of Chinese Communist Foreign Policy. *American Journal of International Law* 44(1), 69–99.
- *Stimsonova doktrina*, Ministrstvo za zunanje zadeve Združenih držav Amerike. Dostopna na <http://www.state.gov/r/pa/ho/time/id/16326.htm> (20. januar 2006).

PRIMARNI VIRI:

- *A proactive role for the United Nations in maintaining peace in the Taiwan strait. Request for the inclusion of a supplementary item in the agenda of the sixtieth session. Letter dated 5 August 2005 from the representatives of Burkina Faso, Chad, the Gambia, Guatemala, Malawi, the Marshall Islands, Nauru, Palau, Saint Kitts and Nevis, Saint Vincent and the Grenadines, Sao Tome in Principe, Solomon Islands and Tuvalu to the United Nations, addressed to the Secretary-General*, sprejeto z dokumentom Generalne skupščine 193 (LX), 11. avgusta 2005. Dostopno na <http://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N05/458/72/pdf/N0545872.pdf?OpenElement> (29. oktober 2006).
- *Charter of the Association for Relations Across the Taiwan Strait*, sprejel Urad za tajvanske zadeve Državnega sveta Ljudske republike Kitajske, 16. decembra 1991. Dostopno na http://www.gwytb.gov.cn:8088/detail.asp?table=ARATS&title=About%20Association%20for%20Relation%20Across%20the%20Taiwan%20Strait&m_id=9 (11. april 2006).
- *Consideration of the exceptional situation of the inability, resulting from General Assembly resolution 2758 (XXVI), of the 21,3 million people on Taiwan, Republic of China, to participate in the activities of the United Nations. Request for the inclusion of an item in the provisional agenda of the fifty-first session. Letter dated 17 July 1996 from the representatives of Burkina Faso, the Central African Republic, Dominica, the Dominican Republic, El Salvador, the Gambia, Grenada, Guatemala, Guinea-Bissau, Honduras, Nicaragua, Saint Lucia, Saint Vincent and the Grenadines, Senegal, Solomon Islands and Swaziland to the United Nations addressed to the Secretary-General*, sprejeto z dokumentom Generalne skupščine 142 (LI), 18. julija 1996. Dostopno na <http://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N96/179/97/pdf/N9617997.pdf?OpenElement> (5. november 2004).

- *Consideration of the exceptional situation of the Republic of China on Taiwan in the international context, based on the principle of universality and in accordance with the established model of parallel representation of divided countries at the United Nations. Request for the inclusion of a supplementary item in the agenda of the forty-eighth session. Letter dated 6 August 1993 from the representatives of Belize, Costa Rica, El Salvador, Guatemala, Honduras, Nicaragua and Panama to the United Nations addressed to the Secretary-General, sprejeto z dokumentom Generalne skupščine 191 (XLVIII), 9. avgusta 1993. Dostopno na <http://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N93/442/02/img/N9344202.pdf?OpenElement> (5. november 2004).*

- *Consideration of the exceptional situation of the Republic of China on Taiwan in the international context, based on the principle of universality and in accordance with the established model of parallel representation of divided countries at the United Nations. Request for the inclusion of an item in the agenda of the forty-ninth session. Letter dated 28 June 1994 from the representatives of Burkina Faso, the Central African Republic, Dominica, the Dominican Republic, Grenada, Nicaragua, Niger, Saint Kitts and Nevis, Saint Lucia, Saint Vincent and the Grenadines, Solomon Islands and Swaziland to the United Nations addressed to the Secretary-General, sprejeto z dokumentom Generalne skupščine 144 (XLIX), 19. julija 1994. Dostopno na <http://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N94/292/46/pdf/N9429246.pdf?OpenElement> (5. november 2004).*

- *Consideration of the exceptional situation of the Republic of China on Taiwan in the international context, based on the principle of universality and in accordance with the established model of parallel representation of divided countries at the United Nations. Request for the inclusion of an item in the agenda of the fiftieth session. Letter dated 18 July 1995 from the representatives of Burkina Faso, the Central African Republic, Dominica, the Dominican Republic, Grenada, Guatemala, Guinea-Bissau, Nicaragua, Niger, Panama, Saint Lucia, Saint Vincent and the Grenadines, Solomon Islands and Swaziland to the United Nations addressed to the Secretary-General, sprejeto z dokumentom Generalne skupščine 145 (L), 19. julija 1995. Dostopno na <http://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N95/215/54/pdf/N9521554.pdf?OpenElement> (5. november 2004).*

- *Četverovladje. Pogodba o zavezništvu med pruskim, avstrijskim, britanskim in ruskim dvorom, podpisana v Parizu, 20. novembra 1815. V Franz Knipping, Hans von Mangoldt in Volker Rittberger (1997): *The United Nations System and its Predecessors, Volume II, Predecessors of the United Nations*, 6–9. Oxford: Oxford University Press.*

- *Definicija agresije, sprejeta in razglašena z resolucijo Generalne skupščine 3314 (XXIX), 14. decembra 1974. Dostopna na [http://daccess-ods.un.org/access.nsf/Get?Open&DS=A/RES/3314\(XXIX\)&Lang=E&Area=RESOLUTION](http://daccess-ods.un.org/access.nsf/Get?Open&DS=A/RES/3314(XXIX)&Lang=E&Area=RESOLUTION) (12. november 2005).*

- *Deklaracija o načelih mednarodnega prava o prijateljskih odnosih in sodelovanju med državami v skladu z Ustanovno listino Združenih narodov*, sprejeta in razglašena z resolucijo Generalne skupščine 2625 (XXV), 24. oktobra 1970. Dostopna na [http://daccess-ods.un.org/access.nsf/Get?Open&DS=A/RES/2625\(XXV\)&Lang=E&Area=RESOLUTION](http://daccess-ods.un.org/access.nsf/Get?Open&DS=A/RES/2625(XXV)&Lang=E&Area=RESOLUTION) (25. oktober 2005).
- *Guidelines for National Unification*, sprejel Svet narodne združitve 23. februarja 1991 ter izvršni juan 14. marca 1991, objavil Svet za odnose s celinsko Kitajsko. Dostopno na <http://www.mac.gov.tw/english/index1-e.htm> (10. april 2006).
- *Helsinška sklepna listina*, sprejeta v Helsinkih na Konferenci o varnosti in sodelovanju v Evropi, 1. avgusta 1975. Dostopna na <http://www.hri.org/docs/Helsinki75.html> (27. oktober 2005).
- *Hu and Lien hold formal talks*, objavil Urad za tajvanske zadeve Državnega sveta Ljudske republike Kitajske, 29. aprila 2005. Dostopno na http://www.gwytb.gov.cn:8088/detail.asp?table=headlines&title=Headlines&offset=375&m_id=362 (2. maj 2006).
- *Hu Jintao appeals for "peace agreement" with Taiwan*, sprejeto 15. oktobra 2007 na sedemnajstem narodnem kongresu kitajske komunistične partije, objavil Urad za tajvanske zadeve Državnega sveta Ljudske republike Kitajske. Dostopno na http://www.gwytb.gov.cn:8088/detail.asp?table=headlines&title=Headlines&m_id=762 (16. oktober 2007).
- *Hu Stresses Peace, Stability, Opposes 'Taiwan Independence' in Talks with Bush*, objavil Urad za tajvanske zadeve Državnega sveta Ljudske republike Kitajske, 20. novembra 2005. Dostopno na http://www.gwytb.gov.cn:8088/detail.asp?table=headlines&title=Headlines&offset=250&m_id=477 (2. maj 2006).
- *Inaugural Speech, Notable Remarks by President Chen on Taiwan–China Relations*, objavil Urad vlade Republike Kitajske (Tajvan) za informiranje, 20. maja 2000. Dostopno na <http://www.gio.gov.tw/taiwan-website/5-gp/yearbook/06Taiwan-China.htm#ANewEra> (20. april 2006).
- *Instrument of Surrender*, podpisano v tokijskem zalivu 2. septembra 1945. Dostopno na <http://www.taiwandocuments.org/surrender01.htm> (7. april 2006).
- *Jiang Zemin's Eight Point Proposal*, sprejel Urad za tajvanske zadeve Državnega sveta Ljudske republike Kitajske, 30. januarja 1995. Dostopno na http://www.gwytb.gov.cn:8088/detail.asp?table=JiangEP&title=Jiang+Zemin%27s+Eight%2Dpoint+Proposal&m_id=3 (13. april 2006).
- *Joint Communique of the Government of Japan and the Government of the People's Republic of China*, podpisano v Pekingju, 29. septembra 1972, objavilo Ministrstvo za zunanje zadeve Japonske. Dostopno na <http://www.mofa.go.jp/region/asia-paci/china/joint72.html> (26. januar 2006).

- *Joint Communiqué of the United States of America and People's Republic of China*, podpisano 28. februarja 1972. V Bernice Lee (1999): *The Security Implications of the New Taiwan*, 71–2. Oxford: Oxford University Press.
- *Joint Communiqué of the United States of America and People's Republic of China*, podpisano 1. januarja 1979. V Bernice Lee (1999): *The Security Implications of the New Taiwan*, 73. Oxford: Oxford University Press.
- *Kairska konferenca*, sklepni dokument podpisan 27. novembra 1943 in objavljen 1. decembra 1943. Dostopno na <http://www.taiwandocuments.org/cairo.htm> (26. oktober 2004).
- *Konvencija o pravicah in dolžnostih držav*, podpisana v Montevideu, 26. decembra 1933, stopila v veljavo 26. decembra 1934. Dostopna na <http://www.yale.edu/lawweb/avalon/intdip/interam/intam03.htm> (22. oktober 2004).
- *Konvencija o pravicah in dolžnostih držav*, sprejeta na Sedmi mednarodni konferenci ameriških držav, podpisana v Montevideu, 26. decembra 1933, 20–31. Volume CLXV (1936) LNTS.
- *Konvencija o preprečevanju in kaznovanju zločina genocida*, potrjena in predlagana v podpis in ratifikacijo ali pristop z resolucijo Generalne skupščine 260 A (III), 9. decembra 1948. Dostopna na [http://daccess-ods.un.org/access.nsf/Get?Open&DS=A/RES/260\(III\)&Lang=E&Area=RESOLUTION](http://daccess-ods.un.org/access.nsf/Get?Open&DS=A/RES/260(III)&Lang=E&Area=RESOLUTION) (25. oktober 2005).
- *Message to compatriots in Taiwan*, sprejel Stalni odbor Narodnega ljudskega kongresa Ljudske republike Kitajske 1. januarja 1979. V Weiqun Gu (1995): *Conflicts of divided nations – The Cases of China and Korea*, 73–4. Westport Connecticut, London: Praeger Publishers.
- *Mutual Defense Treaty between the United States of America and the Republic of China*, podpisano 2. decembra 1954, stopilo v veljavo 3. marca 1955. Dostopno na <http://www.taiwandocuments.org/mutual01.htm> (20. januar 2006).
- *Need to examine the exceptional international situation pertaining to the Republic of China on Taiwan, to ensure that the fundamental right of the United Nations of its twenty-two million people to participate in the work and activities of the United Nations is fully respected. Request for the inclusion of a supplementary item in the agenda of the fifty-fourth session. Letter dated 11 August 1999 from the representatives of Burkina Faso, El Salvador, the Gambia, Grenada, Honduras, Malawi, the Marshall Islands, Nicaragua, Saint Vincent and the Grenadines, Senegal, Solomon Islands and Swaziland to the United Nations addressed to the President of the General Assembly*, sprejeto z dokumentom Generalne skupščine 194 (LIV), 12. avgusta 1999. Dostopno na <http://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N99/235/87/pdf/N9923587.pdf?OpenElement> (5. november 2004).

- *Need to examine the exceptional international situation pertaining to the Republic of China on Taiwan, to ensure that the fundamental right of the United Nations of its twenty-three million people to participate in the work and activities of the United Nations is fully respected. Request for the inclusion of a supplementary item in the agenda of the fifty-fifth session. Letter dated 3 August 1999 from the representatives of Burkina Faso, the Gambia, Grenada, Honduras, Malawi, the Marshall Islands, Nicaragua, Saint Vincent and the Grenadines, Senegal, Solomon Islands and Swaziland to the United Nations addressed to the Secretary-General, sprejeto z dokumentom Generalne skupščine 227 (LV), 4. avgusta 2000. Dostopno na <http://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N00/593/13/pdf/N0059313.pdf?OpenElement> (5. november 2004).*

- *Need to examine the exceptional situation pertaining to the Republic of China on Taiwan, to ensure that the fundamental right of its twenty-three million people to participate in the work and activities of the United Nations is fully respected. Request for the inclusion of a supplementary item in the agenda of the fifty-sixth session. Letter dated 8 August 2001 from the representatives of Belize, Burkina Faso, Chad, El Salvador, the Gambia, Nicaragua, Palau, Senegal, and Tuvalu to the United Nations addressed to the Secretary-General, sprejeto z dokumentom Generalne skupščine 193 (LVI), 8. avgusta 2001. Dostopno na <http://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N01/505/38/pdf/N0150538.pdf?OpenElement> (5. november 2004).*

- *Need to review General Assembly resolution 2758 (XXVI) of 25 October 1971 owing to the fundamental change in the international situation and to the coexistence of two Governments across the Taiwan Strait. Request for the inclusion of an item in the provisional agenda of the fifty-second session. Letter dated 14 July 1997 from the representatives of Burkina Faso, Dominica, the Gambia, Grenada, Gvineja-Bissau, Nicaragua, Senegal, Solomon Islands and Swaziland to the United Nations addressed to the Secretary-General, sprejeto z dokumentom Generalne skupščine 143 (LII), 16. julija 1997. Dostopno na <http://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N97/197/47/pdf/N9719747.pdf?OpenElement> (5. november 2004).*

- *Need to review General Assembly resolution 2758 (XXVI) of 25 October 1971 owing to the fundamental change in the international situation and to the coexistence of two Governments across the Taiwan Strait. Request for the inclusion of an item in the provisional agenda of the fifty-third session. Letter dated 8 July 1998 from the representatives of Burkina Faso, El Salvador, the Gambia, Grenada, Liberia, Nicaragua, Saint Vincent and the Grenadines, Sao Tome in Principe, Senegal, Solomon Islands and Swaziland to the United Nations addressed to the Secretary-General, sprejeto z dokumentom Generalne skupščine 145 (LIII), 8. julija 1998. Dostopno na <http://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N98/198/87/pdf/N9819887.pdf?OpenElement> (5. november 2004).*

- *One China Principle, China-US Joint Statement, podpisano v Washingtonu, 29. oktobra 1997, objavil Urad za tajvanske zadeve Državnega sveta Ljudske republike Kitajske. Dostopno na*

http://www.gwytb.gov.cn:8088/detail.asp?table=OneCP&title=One%2Dchina+Principle&m_id=8 (2. april 2006).

- *'One Country, Two Systems' and Complete National Reunification, Jiang Zemin's report at the 16th Party Congress*, sprejel Urad za tajvanske zadeve Državnega sveta Ljudske republike Kitajske, 17. novembra 2002. Dostopno na http://www.gwytb.gov.cn:8088/detail.asp?table=OneCTS&title=One+Country+Two+Systems&m_id=13 (26. april 2006).
- *Organization of the fiftieth regular session of the General Assembly, adoption of the agenda and allocation of items. First report of the General Committee*, sprejeto z dokumentom Generalne skupščine 250 (L), 20. septembra 1995. Dostopno na <http://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N95/285/46/pdf/N9528546.pdf?OpenElement> (30. oktober 2007).
- *Organization of the fifty-eighth regular session of the General Assembly, adoption of the agenda and allocation of items. First report of the General Committee*, sprejeto z dokumentom Generalne skupščine 250 (LVIII), 17. septembra 2003. Dostopno na <http://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N03/521/89/PDF/N0352189.pdf?OpenElement> (30. oktober 2007).
- *Organization of the fifty-fifth regular session of the General Assembly, adoption of the agenda and allocation of items. First report of the General Committee*, sprejeto z dokumentom Generalne skupščine 250 (LV), 7. septembra 2000. Dostopno na <http://www.un.org/ga/54/session/general/a55250.pdf> (30. oktober 2007).
- *Organization of the fifty-first regular session of the General Assembly, adoption of the agenda and allocation of items. First report of the General Committee*, sprejeto z dokumentom Generalne skupščine 250 (LI), 18. septembra 1996. Dostopno na <http://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N96/246/01/pdf/N9624601.pdf?OpenElement> (30. oktober 2007).
- *Organization of the fifty-fourth regular session of the General Assembly, adoption of the agenda and allocation of items. First report of the General Committee*, sprejeto z dokumentom Generalne skupščine 250 (LIV), 15. septembra 1999. Dostopno na <http://www.un.org/ga/54/session/general/a54250.pdf> (30. oktober 2007).
- *Organization of the fifty-ninth regular session of the General Assembly, adoption of the agenda and allocation of items. First report of the General Committee*, sprejeto z dokumentom Generalne skupščine 250 (LIX), 15. septembra 2004. Dostopno na <http://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N04/513/03/PDF/N0451303.pdf?OpenElement> (30. oktober 2007).
- *Organization of the fifty-second regular session of the General Assembly, adoption of the agenda and allocation of items. First report of the General Committee*, sprejeto z dokumentom Generalne skupščine 250 (LII), 18. septembra 1997. Dostopno na

<http://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N97/245/42/pdf/N9724542.pdf?OpenElement> (30. oktober 2007).

- *Organization of the fifty-seventh regular session of the General Assembly, adoption of the agenda and allocation of items. First report of the General Committee*, sprejeto z dokumentom Generalne skupščine 250 (LVII), 16. septembra 2002. Dostopno na <http://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N02/591/90/PDF/N0259190.pdf?OpenElement> (30. oktober 2007).
- *Organization of the fifty-sixth regular session of the General Assembly, adoption of the agenda and allocation of items, First report of the General Committee*, sprejeto z dokumentom Generalne skupščine 250 (LVI), 12. septembra 2001. Dostopno na <http://www.un.org/ga/56/session/general/a56250.pdf> (30. oktober 2007).
- *Organization of the fifty-third regular session of the General Assembly, adoption of the agenda and allocation of items. First report of the General Committee*, sprejeto z dokumentom Generalne skupščine 250 (LVIII), 11. septembra 1998. Dostopno na <http://www.un.org/ga/53/session/general/a53250e.htm> (30. oktober 2007).
- *Organization of the forty-eighth regular session of the General Assembly, adoption of the agenda and allocation of items. First report of the General Committee*, sprejeto z dokumentom Generalne skupščine 250 (XLVIII), 22. septembra 1993. Dostopno na <http://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N93/514/35/pdf/N9351435.pdf?OpenElement> (30. oktober 2007).
- *Organization of the forty-ninth regular session of the General Assembly, adoption of the agenda and allocation of items. First report of the General Committee*, sprejeto z dokumentom Generalne skupščine 250 (XLIX), 21. septembra 1994. Dostopno na <http://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N94/369/28/pdf/N9436928.pdf?OpenElement> (30. oktober 2007).
- *Organization of the sixtieth regular session of the General Assembly, adoption of the agenda and allocation of items. First report of the General Committee*, sprejeto z dokumentom Generalne skupščine 250 (LX), 16. septembra 2005. Dostopno na <http://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N05/512/17/PDF/N0551217.pdf?OpenElement> (30. oktober 2007).
- *Organization of the sixty-first regular session of the General Assembly, adoption of the agenda and allocation of items. First report of the General Committee*, sprejeto z dokumentom Generalne skupščine 250 (LXI), 12. septembra 2006. Dostopno na <http://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N06/519/11/PDF/N0561911.pdf?OpenElement> (30. oktober 2007).

- *Organization of the sixty-second regular session of the General Assembly, adoption of the agenda and allocation of items. First report of the General Committee*, sprejeto z dokumentom Generalne skupščine 250 (LXII), 19. septembra 2007. Dostopno na http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/62/250&Lang=E (30. oktober 2007).
- *Osnutek deklaracije o pravicah in dolžnostih držav*, sprejela Komisija za mednarodno pravo, 2. januarja 1949. Dostopen na http://untreaty.un.org/ilc/texts/instruments/english/draft%20articles/2_1_1949.pdf (10. november 2005).
- *Osnutek deklaracije o pravicah in dolžnostih držav*, sprejet in razglašen z resolucijo Generalne skupščine 375 (IV), 6. decembra 1949. Dostopen na [http://daccess-ods.un.org/access.nsf/Get?OpenAgent&DS=A/RES/375\(IV\)&Lang=E&Area=RESOLUTION](http://daccess-ods.un.org/access.nsf/Get?OpenAgent&DS=A/RES/375(IV)&Lang=E&Area=RESOLUTION) (10. november 2005).
- *Pariška listina*, sprejeta v Parizu na Konferenci o varnosti in sodelovanju v Evropi, 21. decembra 1990. Dostopna na <http://www.hri.org/docs/Paris90.html> (15. januar 2006).
- *Pogodba o Sveti aliansi*, podpisana 26. septembra 1815 v Parizu. Dostopna na http://www.1911encyclopedia.org/The_Holy_Alliance (12. maj 2007).
- *Position Paper on the National Unification Council Ceasing to Function and the Guidelines for National Unification Ceasing to Apply*, sprejel Svet za odnose s celinsko Kitajsko, 1. marca 2006. Dostopno na <http://www.mac.gov.tw/english/index1-e.htm> (26. april 2006).
- *Poslovník Generalne skupščine Organizacije združenih narodov, vključujoč amandmaje in dodatke, sprejete s strani Generalne skupščine do septembra 2006*. Dostopen na http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A%2F520%2FRev.16&Lang=E (10. december 2006).
- *Potsdamska konferenca*, sklepni dokument sprejet 2. avgusta 1945. Dostopno na <http://www.taiwandocuments.org/potsdam.htm> (26. oktober 2004).
- *President Chen Delivers the Opening Address of the 29th Annual Meeting of the World Federation of Taiwanese Associations in Live Video Link*, objavil Urad predsednika države Republike Kitajske (Tajvan), 3. avgusta 2002. Dostopno na http://www.president.gov.tw/en/prog/news_release/document_content.php?id=1105496660&pre_id=1105496660&g_category_number=145&category_number_2=145 (25. april 2006).
- *President Chen reiterates 'four noes' during meeting with AIT's Burghardt*, objavil Urad Republike Kitajske (Tajvan) za informiranje, 16. junija 2006. Dostopno na <http://www.gio.gov.tw/taiwan-website/4-0a/20060616/2006061601.html> (15. november 2006).

- *President Chen's Interview by the Washington Post*, objavil Urad Republike Kitajske (Tajvan) za informiranje, 30. marca 2004. Dostopno na <http://www.gio.gov.tw/taiwan-website/4-oa/20040330/2004033001.html> (26. april 2006).
- *President Chen's Televised Statement of the Peace Referendum on March 20*, objavil Svet za odnose s celinsko Kitajsko, 16. januarja 2004. Dostopno na <http://www.mac.gov.tw/english/index1-e.htm> (26. april 2006).
- *Proti-odcepitveni zakon*, sprejet na tretjem zasedanju desetega narodnega ljudskega kongresa Ljudske republike Kitajske, 14. marca 2005, objavila državna tiskovna agencija Xinhua News Agency. Dostopen na <http://www.china.org.cn/english/2005lh/122724.htm> (23. november 2005).
- *Question of the representation of the Republic of China (Taiwan) in the United Nations. Request for the inclusion of a supplementary item in the agenda of the fifty-seventh session. Letter dated 1 August 2002 from the representatives of Burkina Faso, Chad, El Salvador, the Gambia, Grenada, the Marshall Islands, Nicaragua, Saint Vincent and the Grenadines, Sao Tome in Principe, Senegal, Solomon Islands and Swaziland to the United Nations addressed to the Secretary-General*, sprejeto z dokumentom Generalne skupščine 191 (LVII), 8. avgusta 2002. Dostopno na <http://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N02/514/27/pdf/N0251427.pdf?OpenElement> (5. november 2004).
- *Question of the representation of the Republic of China (Taiwan) in the United Nations. Request for the inclusion of a supplementary item in the agenda of the fifty-eighth session. Letter dated 6 August 2003 from the representatives of Belize, Burkina Faso, the Gambia, Grenada, Malawi, the Marshall Islands, Nicaragua, Palau, Saint Kitts and Nevis, Saint Vincent and the Grenadines, Sao Tome in Principe, Senegal, Solomon Islands, Swaziland and Tuvalu to the United Nations addressed to the Secretary-General*, sprejeto z dokumentom Generalne skupščine 197 (LVIII), 5. avgusta 2003. Dostopno na <http://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N03/452/77/pdf/N0345277.pdf?OpenElement> (5. november 2004).
- *Question of the representation of the twenty-three million people of Taiwan in the United Nations. Request for the inclusion of a supplementary item in the agenda of the fifty-ninth session. Letter dated 6 August 2004 from the representatives of Belize, Burkina Faso, Chad, the Gambia, Grenada, Malawi, the Marshall Islands, Nicaragua, Palau, Saint Kitts and Nevis, Saint Vincent and the Grenadines, Sao Tome in Principe, Senegal, Solomon Islands, Swaziland and Tuvalu to the United Nations addressed to the Secretary-General*, sprejeto z dokumentom Generalne skupščine 194 (LIX), 10. avgusta 2004. Dostopno na <http://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N04/456/26/pdf/N0445626.pdf?OpenElement> (5. november 2004).
- *Question of the representation of the twenty-three million people of Taiwan in the United Nations. Request for the inclusion of a supplementary item in the agenda of the sixty-first session. Letter dated 10 August 2006 from the representatives of Belize, Burkina Faso, El Salvador, the Gambia, Honduras, Malawi, the Marshall Islands,*

Nauru, Nicaragua, Palau, Saint Kitts and Nevis, Saint Vincent and the Grenadines, Sao Tome in Principe, Solomon Islands, Swaziland and Tuvalu to the United Nations addressed to the Secretary-General, sprejeto z dokumentom Generalne skupščine 194 (LXI), 11. avgusta 2006. Dostopno na <http://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N06/464/12/pdf/N0646412.pdf?OpenElement> (29. oktober 2006).

- *Questions and Answers about Taiwan's Referendum*, objavil Urad Republike Kitajske (Tajvan) za informiranje, 1. marca 2004. Dostopno na <http://www.gio.gov.tw/taiwan-website/4-oa/20040301/2004030101.html> (26. april 2006).
- *Recognition by the United Nations of the representation of the Member State*, sprejeto in razglašeno z resolucijo Generalne skupščine 396 (V), 14. decembra 1950. Dostopno na [http://daccess-ods.un.org/access.nsf/Get?OpenAgent&DS=A/RES/396\(V\)&Lang=E&Area=RESOLUTION](http://daccess-ods.un.org/access.nsf/Get?OpenAgent&DS=A/RES/396(V)&Lang=E&Area=RESOLUTION) (20. februar 2006).
- *Relations Across the Taiwan Strait*, objavil Svet za odnose s celinsko Kitajsko julija 1994. Dostopno na <http://www.mac.gov.tw/english/index1-e.htm> (7. april 2006).
- *Reparation for Injuries Suffered in the Service of the United Nations*, Svetovalno mnenje Meddržavnega sodišča, sprejeto 11. aprila 1949. Dostopno na <http://www.icj-cij.org/docket/files/4/1835.pdf> (26. oktober 2005).
- *Representation of China in the United Nations*, sprejeto in razglašeno z resolucijo Generalne skupščine 1668 (XVI), 15. decembra 1961. Dostopno na [http://daccess-ods.un.org/access.nsf/Get?OpenAgent&DS=A/RES/1668\(XVI\)&Lang=E&Area=RESOLUTION](http://daccess-ods.un.org/access.nsf/Get?OpenAgent&DS=A/RES/1668(XVI)&Lang=E&Area=RESOLUTION) (20. februar 2006).
- *Restoration of the lawful rights of the People's Republic of China in the United Nations*, sprejeto in razglašeno z resolucijo Generalne skupščine 2758 (XXVI), 25. oktobra 1971. Dostopno na [http://daccess-ods.un.org/access.nsf/Get?OpenAgent&DS=A/RES/2758\(XXVI\)&Lang=E&Area=RESOLUTION](http://daccess-ods.un.org/access.nsf/Get?OpenAgent&DS=A/RES/2758(XXVI)&Lang=E&Area=RESOLUTION) (1. oktober 2004).
- *Seeking a New Foreign Policy Toward China, Speech by Prime Minister Ryutaro Hashimoto*, objavilo Ministrstvo za zunanje zadeve Japonske, 28. avgusta 1997. Dostopno na <http://www.mofa.go.jp/region/asia-paci/china/seeking.html> (25. januar 2006).
- *Splošna deklaracija človekovih pravic*, sprejeta in razglašena z resolucijo Generalne skupščine 217 A (III), 10. decembra 1948. Dostopna na [http://daccess-ods.un.org/access.nsf/Get?OpenAgent&DS=A/RES/217\(III\)&Lang=E&Area=RESOLUTION](http://daccess-ods.un.org/access.nsf/Get?OpenAgent&DS=A/RES/217(III)&Lang=E&Area=RESOLUTION) (25. oktober 2005).
- *The Taiwan Relations Act*, podpisano 10. aprila 1979. V Bernice Lee (1999): *The Security Implications of the New Taiwan*, 74–75. Oxford: Oxford University Press.

- *Treaty of Good–Neighborliness and Friendly Cooperation Between the People's Republic of China and Russian Federation*, podpisano 16. julija 2001, objavilo Zunanje ministrstvo Ljudske republike Kitajske. Dostopno na <http://www.fmprc.gov.cn/eng/wydt/2649/t15771.htm> (23. november 2005).
- *Treaty of Peace with Japan*, podpisano v San Franciscu 8. septembra 1951, stopi v veljavo 28. aprila 1952. Dostopno na <http://www.isop.ucla.edu/eas/documents/peace1951.htm> (25. februar 2005).
- *Treaty of Shimonoseki*, podpisano v Šimonosekiju 17. aprila 1895, stopi v veljavo 8. maja 1895. Dostopno na <http://taiwandocuments.org/shimonseki01.htm> (1. oktober 2004).
- *Treaty of Taipei*, podpisano v Tajpeju 28. aprila 1952, stopi v veljavo 5. avgusta 1952. Dostopno na <http://www.taiwandocuments.org/taipei01.htm> (1. oktober 2004).
- Türk, Danilo (1993): *Priznanje držav: Komentar. Priloga 1: Deklaracija o Smernicah glede priznanja novih držav v Vzhodni Evropi in Sovjetski zvezi*. Dostopno na <http://www.ejil.org/journal/Vol4/No1/art6.html> (15. januar 2006).
- Türk, Danilo (1993): *Priznanje držav: Komentar. Priloga 2: Deklaracija o Jugoslaviji*. Dostopno na <http://www.ejil.org/journal/Vol4/No1/art7.html> (15. januar 2006).
- *Uniting for Peace*, sprejeto in razglašeno z resolucijo Generalne skupščine 377 (V), 3. novembra 1950. Dostopno na <http://www.un.org/Depts/dhl/landmark/pdf/ares377e.pdf> (20. februar 2006).
- Urad vlade Republike Kitajske (Tajvan) za informiranje (2006a): *Taiwan Chronology: 1949–2004, Yearbook 2006. Taiwan–China Relations. Appendix II*. Dostopno na <http://www.gio.gov.tw/taiwan-website/5-gp/yearbook/06Taiwan-China.htm#00Appendices-2.htm> (11. april 2006).
- Urad vlade Republike Kitajske (Tajvan) za informiranje (2006b): *Taiwan Chronology: 1949–2004, Yearbook 2006. Taiwan–China Relations. Historical Overview*. Dostopno na <http://www.gio.gov.tw/taiwan-website/5-gp/yearbook/06Taiwan-China.htm#HistoricalOverview> (11. april 2006).
- Urad vlade Republike Kitajske (Tajvan) za informiranje (2006c): *Taiwan Chronology: 1949–2004, Yearbook 2006. Taiwan–China Relations. Response to China's "Anti-separation law"*. Dostopno na <http://www.gio.gov.tw/taiwan-website/5-gp/yearbook/06Taiwan-China.htm#ANewEra> (11. april 2006).
- Urad vlade Republike Kitajske (Tajvan) za informiranje (2006č): *Taiwan Chronology: 1949–2004, Yearbook 2006. Taiwan–China Relations. Public Opinion Polls*. Dostopno na <http://www.gio.gov.tw/taiwan-website/5-gp/yearbook/06Taiwan-China.htm#PublicOpinionPolls> (11. april 2006).

- Urad vlade Republike Kitajske (Tajvan) za informiranje (2006d): *Taiwan Chronology: 1949–2004, Yearbook 2006. Taiwan–China Relations. The Mini Three Links*. Dostopno na <http://www.gio.gov.tw/taiwan-website/5-gp/yearbook/06Taiwan-China.htm#TheMiniThreeLinks> (11. april 2006).
- Urad vlade Republike Kitajske (Tajvan) za informiranje (2006e): *Taiwan Chronology: 1949–2004, Yearbook 2006. Foreign Relations. Multilateral Relations*. Dostopno na <http://www.gio.gov.tw/taiwan-website/5-gp/yearbook/08ForeignRelations.htm#MultilateralRelations> (11. april 2006).
- *Urging the Security Council to process Taiwan's membership application pursuant to rules 59 and 60 of the provisional rules of procedure of the Security Council and Article 4 of the Charter of the United Nations. Request for the inclusion of a supplementary item in the agenda of the sixty-second session. Letter dated 13 August 2007 from the representatives of Belize, Burkina Faso, the Gambia, Honduras, Malawi, the Marshall Islands, Nauru, Palau, Saint Kitts and Nevis, Saint Vincent and the Grenadines, Sao Tome in Principe, Solomon Islands, Swaziland and Tuvalu to the United Nations addressed to the President of the General Assembly*, sprejeto z dokumentom Generalne skupščine 193 (LXII), 17. avgusta 2007. Dostopno na <http://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N07/485/72/pdf/N0748572.pdf?OpenElement> (25. september 2007).
- *Ustanovna listina Organizacije ameriških držav*, podpisana na Deveti mednarodni konferenci ameriških držav v Bogoti, 30. aprila 1948, stopila v veljavo 13. decembra 1951. Dostopna na <http://www.oas.org/juridico/english/charter.html> (25. oktober 2005).
- *Ustanovna listina Združenih narodov*, sprejeta v San Franciscu, dne 26. junija 1945. Dostopna na <http://www.pf.uni-lj.si/datoteke/razno/Ustanovna%20listina%20OZN.doc> (29. oktober 2005).
- *The Taiwan Question and the Reunification of China*, sprejel Urad za tajvanske zadeve Državnega sveta Ljudske republike Kitajske, avgusta 1993. V John F. Copper (1995): *Words across the Taiwan Strait – A Critique of Beijing's "White Paper" on China's Reunification*, 73–92. Lanham, Maryland: University Press of America Inc.
- *Wen: Mainland never allows Taiwan separation*, objavil Urad za tajvanske zadeve Državnega sveta Ljudske republike Kitajske, 5. marca 2004. Dostopno na http://www.gwytb.gov.cn:8088/detail.asp?table=OneCTS&title=One+Country+Two+Systems&m_id=8 (26. april 2006).
- *Writing History with Democracy and Defending Taiwan with Referendum*, objavil Svet za odnose s celinsko Kitajsko, 6. februarja 2004. Dostopno na <http://mac.gov.tw/english/index1-e.htm> (26. april 2006).
- *Zahodna Sahara*, Svetovalno mnenje Meddržavnega sodišča, sprejeto 16. oktobra 1975. Dostopno na <http://www.icj-cij.org/icjwww/idecisions/isummaries/isasaummary751016.htm> (26. oktober 2005).